गुर्भाकोट नगरपालिकाको
मध्यमकालीन खर्च संरचना
(आ.व. ०८०/८१-०८२/८३)
प्रतिवेदन २०८०

गुर्भाकोट नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
शुभाघाट, सुर्खेत, कर्णाली प्रदेश, नेपाल ।

गुर्भाकोट नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
शुभाघाट, सुर्खेत
शुभकामना

नेपाल सरकारद्वारा तयार गरिएको समृद्ध नेपाल र सुखी नेपाली वृहत सोत सहितको पन्ध्रौ आवधिक योजना र कर्णाली प्रदेशद्वारा तयार गरिएको समृद्ध कर्णाली र सुखारी कर्णालीबासी वृहत सोच सहितको पहिलो आवधिक योजनाले राखेका परिमाणत्मक लक्ष्यहरु पूरा गर्न स्थानीय तहको तर्फबाट आवधिक योजनाको अवधि २०८०/०८१-२०८२/०८३ भित्र यस गुर्भाकोट नगरपालिकाले सम्पन्न गर्नु पर्ने वार्षिक तथा रुपान्तरणकारी आयोजनाहरु समावेश गरि गुर्भाकोटवासीहरुसँग अन्तरक्रियात्मक छलफल र गहन अध्ययन सहित यो गुर्भाकोट नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरि प्रस्तुतु गर्न पाउँदा हामी खुसी छौं ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा २४(५) को सहभागिता सम्बन्धी प्रावधानहरु अनुसरण गर्दै स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८ अनुसार तयार गरिएको यो गुर्भाकोट नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना २०८०/०८१-२०८२/०८३ ले यस अवधि भित्र वार्षिक योजना छनौट गर्ने र ती योजनाहरु लागू गर्ने कार्यमा एक मागदर्शक दस्तावेजको रुपमा सहयोग गर्नेछ भन्ने विश्वास छ । कुनै पनि योजनाले आफै केहि परिणममुखि कार्य गर्दैन तसथ यो आवधिक योजना तयारी पश्चात सिले राखनेको लक्ष्य र निर्देशन गरिएका रणनीतिहरुको अवलम्बन गर्दै ३ वर्षको अवधिमा सम्पन्न गर्नु पर्ने आयोजनाहरु कार्यान्वयन गर्ने जिम्मा यस गुर्भाकोट नगरपालिकाको भएको हुँदा जसरी यो आवधिक योजना तयारी गर्ने कार्यमा यस नगरपालिका उपप्रमुखज्यू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतज्यू, वडाध्यक्षहरु, कार्यपालिका सदस्यज्यूहरु, कर्मचारी वर्ग, विषय विशेषज्ञ, स्थानीय राजनीतिक दलहरु र सम्पूर्ण नगरबासीहरुको साथ र रचनात्मक सहयोग रहेको छ । त्यसरी नै कार्यान्वयनको पाटोमा पनि सबै पक्षको समान भूमिकाको अपेक्षा गर्दछु । अन्तमा यस गुर्भाकोट नगरपालिकाले तय गरेको सुख र समृछिको अठोट, समुन्नत गुर्भाकोट भन्ने दूरदृष्टि पूरा गर्न यो आवधिक योजनाले कोशेढुङ्गाको रुपमा कार्य गर्न सकोस् ।

धन्यवाद ।

....

हस्त पुन

नगर प्रमख

गुर्भाकोट नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
शुभाघाट, सुर्खेत
मन्तव्य

सुख र समृद्धिको अठोत, समुन्नत गुर्भाकोट भन्ने दूरदृष्टि तय गरि यस गुर्भाकोट नगरपालिकाको आवधिक योजना २०८०/०८१-२०८२/०८३ प्रस्तुत गर्न पाउँदा समग्र गुर्भाकोट नगरपालिकाको तर्फबाट खुसी व्यक्त गर्न चाहन्छु । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, स्थानीय तहको योजना तर्फमा दिग्दर्शन २०७८ र यस गुर्भाकोट नगरपालिकाको नगर सभाको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्ने निर्णय अनुसार तयार गरिएको यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाले यस नगरपालिकाको समग्र आर्थिक विकासका अतिरिक्त कुनै पनि व्यक्ति वा समुदायले विकासको मूलधारमा आफू समावेश हुन नसकेको भन्ने जनगुनासो आउन नपाउने गरि समग्र नगरबासीलाई समेटेर विकासमूलक गतिविधिहरु सञ्चालन गर्न मद्दत गर्ने छ भन्ने विश्वास लिईएकोछ ।

यो मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्ने क्रममा दिगो विकासका लक्ष्यहरुले राखेका परिमाणात्मक लक्ष्यहरुलाई समेत मध्येनजर गर्दै राष्ट्रिय विकास लक्ष्य, प्रदेश विकास लक्ष्य, लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट संकेत र जलवायु संकेतलाई समेत ध्यानमा राखि आयोजनाहरु तय गरिएको हुँदा गुर्भाकोट नगरपालिकाले आगामी दिनमा तय गर्न वार्षिक कार्ययोजनाहरु यहि आवधिक योजनाले निर्धारण गरेका परिमाणत्मक लक्ष्यहरु पूरा गर्ने दिशामा अगाडि बढ्नेछन् र सो कार्यका लागि समग्र नगरबासीहरुको एक-अर्कामा पारम्पारिक सहकार्य सहित यो मध्यमकालीन खर्च संरचना कार्यान्वयन गर्ने बाटोमा सवैको सहयोग मिल्नेछ भन्ने अपेक्षा पनि व्यक्त गर्दछु ।

धन्यवाद ।

....

मैना वि.क.

नगर उपप्रमख

गुर्भाकोट नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
शुभाघाट, सुर्खेत

प्रकाशकीय

नगरपालिकाको समग्र विकासका लागि आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार, वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन र संस्थागत विकास तथा सुशासन सहितको एकिकृत विकासमा जोड दिने उद्देश्यले यस गुर्भाकोट नगरपालिकाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८ तथा गुर्भाकोट नगरपालिकाको नगर सभाको निर्णय अनुसार सुख र समृद्धिको अठोट, समुन्नत गुर्भाकोट भन्ने मूल दूरदृष्टि राखि यो आवधिक योजना २०८०/०८१-२०८२/०८३ तयार गरेको छ । आवधिक योजना आफैमा कुनै कार्य योजना नभएर निश्चित अवधि भरमा गर्न सहिने योजना तथा कार्यक्रमको सूची, ती कार्यक्रम सम्पन्न गर्न लाग्ने लागतको अनुमान र ती आयोजना सम्पन्न गरिसके पश्चात नगरपालिकाको हालको अवस्थामा आउने परिमाणत्मक लक्ष्य र नतिजा खाका सहितको योजनाहरुको भण्डार भएको हुँदा आगामी वर्षहरुमा वार्षिक योजना तय गर्दा यस दस्तावेजलाई मार्गदर्शक दस्तावेनको रुपमा प्रयोग गर्ने गरि तयार गरिएको छ ।

कुनै पनि ठाउँको समग्र विकासका लागि सर्वप्रथम त्यस ठाउँको स्पष्ट दूरदृष्टि सहितको योजनाको जरुरी हुन्छ । यसर्थ यो मध्यमकालीन खर्च संरचनाले आगामी दिनमा नगरपालिकाको वार्षिक योजना तर्जुमा, रणनैतिक योजना र क्षेत्रगत योजना तयार गर्ने कार्यमा यसलाई स्रोत पुस्तिकाको रुपमा प्रयोग गरिने छ । आगामी समयमा वार्षिक नीति, कार्यक्रम र बजेट तयार गर्नका लाग यस आवधिक योजनालाई मूल आधार मानी कार्यान्वयन गर्नका लागि सदा झै यहाँहरु सबैको अमूल्य सल्लाह र सुझाव तथा रचनात्मक सहयोग प्राप्त भैरहनेछ भन्ने आशा समेत लिएका छौ । यो आवधिक योजनालाई अन्तिम रुप दिन प्रत्यक्ष वा परोक्ष सहयोग, सल्लाह र सुझाव दिनुहुने यस नगरपालिकाका नगरप्रमुज्यू, नगर उपप्रमुखज्यू, सबै बडाध्यक्षज्यूहरु, कार्यपालकाका सदस्यज्यूहरु, स्थानीय राजनीतिक दल, विषय विज्ञज्यूहरु, विषयगत समितिका प्रमुख तथा सदस्यज्यूहरु, कर्मचारी वर्ग, विषयगत शाखाका प्रमुखज्यूहरु, वडा सचिवहरु तथा समग्र नगरबासीहरु प्रति विषेश आभार प्रकट गर्न चाहन्छु ।

धन्यवाद ।

....

पूर्ण बहादुर खत्री

प्रमख प्रशासकीय अधिकत

विषयसूची

परिच्छेद १ः मध्यमकालीन खर्च संरचनाको परिचय 10

१.१ पृष्ठभूमि 10

१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा 11

१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको उद्देश्य 11

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरु 12

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा प्रक्रिया 12

१.६ संस्थागत व्यवस्था 14

१.७ मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा सम्बन्धी तुलनात्मक कार्यतालिका 15

परिच्छेद २ः मध्यमकालीन खर्च संरचना निर्माण 18

२.१ पृष्ठभूमि 18

२.२ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्य 18

२.३ समष्टीगत रणनीतिहरु 19

२.४ प्राथमिकताका क्षेत्रहरु 20

२.५ स्रोत व्यवस्थापन 21

२.६ मध्यमकालीन आर्थिक खाका 22

२.६ मध्यमकालिन नतिजा खाका 22

२.७ वजेटको त्रिवर्षिय अनुमान 23

परिच्छेद ३ः आर्थिक विकास क्षेत्र 28

३.१ कृषि, पशुपन्छी तथा भूमि व्यवस्था 28
- ३.१.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्य 29
- ३.१.३ रणनीतिहरु 29

३.२ वित्तीय व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण 31
- ३.२.१ नगरपालिको वर्तमान अवस्था 31
- ३.२.२क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उद्देश्यहरु 32
- ३.२.३ रणनीतिहरु 32
- ३.२.४ अपेक्षित उपलब्धी 32

३.३ श्रम तथा रोजगारी 33
३.३.१ वर्तमान अवस्था 33
३.३.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 33
३.३.३ रणनीतिहरु 34
३.३.४ अपेक्षित उपलब्धी 34

३.४ पर्यटन विकास 34
३.४.१ वर्तमान अवस्था 34
३.४.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्य 35
३.४.३ रणनीतिहरु 35
३.४.४ अपेक्षित उपलब्धी 35

३.५ उद्योग, व्यापार र आपूर्ति व्यवस्था 36
३.५.१ वर्तमान अवस्था 36
३.५.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 36
३.५.३रणनीतिहरु 37
३.५.४अपेक्षित उपलब्धिहरु 37

३.६ सिंचाई 38
३.६.१वर्तमान अवस्था 38
३.६.२क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 38
३.६..३रणनीतिहरु 39
३.६.४ अपक्षित उपलब्धी 39
३.६ जोखिम पक्ष तथा अनुमान 39

परिच्छेद ४ : सामाजिक विकास क्षेत्र 39

४.१ शिक्षा विकास 39
४.१.१ वर्तमान अवस्था 39
४.१.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्य 40
४.१.३ रणनीतिहरु 41
४.१.४ अपेक्षित उपलब्धी 41

४.२ स्वास्थ्य, पोषण तथा खाद्य सुरक्षा 41
४.२.१ वर्तमान अवस्था 41
४.२.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्य 42
४.२.३ रणनीतिहरु 42
४.२.४ अपेक्षित उपलब्धी 42

४.३ युवा तथा खेलकुद 43
४.३.१ वर्तमान अवस्था 43
४.३.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्य 44
४.३.३ रणनीतिहरु 44
४.३.४ अपेक्षित उपलब्धी 44

४.४ खोज, अनुसन्धान र अन्वेषण 45
४.४.१वर्तमान अवस्था 45

४.४.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्य 45

४.५ खानेपानी तथा सरसफाई 46

४.५.१ वर्तमान अवस्था 46

४.५.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 46

४.५.३ रणनीतिहरु 47

४.५.४ अपेक्षित उपलब्धी 47

४.६ लैगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण 47

४.६.१ वर्तमान अवस्था 47

४.६.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 48

४.६.३ रणनीतिहरु 48

४.६.४ अपेक्षित उपलब्धी 48

४.७ लक्षित वर्ग उत्थान-वालवालीका, विपन्न तथा जेष्ठ नागरिक 49

४.७.१ वर्तमान अवस्था 49

४.७.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 50

४.७.३रणनीतिहरु 50

४.७. अपेक्षित उपलब्धी 50

४.८ भाषा, संस्कृती, कला र साहित्य 51

४.८.१ वर्तमान अवस्था 51

४.८.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 51

४.८.३ रणनीतिहरु 52

४.८.४ अपेक्षित उपलब्धी 52

४.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान 52

परिच्छेद ५ : भौतिक पूर्वाधार विकास क्षेत्र 53

५.२ सडक तथा यातायात 54

५.२.१ वर्तमान अवस्था 54

५.२. क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 55

५.२.३ रणनीतिहरु 55

५.२.४ अपेक्षित उपलब्धी 55

५.३ विद्युत तथा बैकल्पिक उजा 56

५.३.१ वर्तमान अवस्था 56

५.३.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 56

५.३.३ रणनीतिहरु 57

५.३.४ अपेक्षित उपलब्धी 57

५.४ सूचना तथा सञ्चार 57

५.४.१ वर्तमान अवस्था 57

५.४.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 57

५.४.३ रणनीतिहरु 58

५.४.४ अपेक्षित उपलब्धी 58

५.५ फोहोरमैला व्यवस्थापन र ढल निकास 58
५.५.१ वर्तमान अवस्था 58
५.५.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 58
५.५.३ रणनीतिहरु 59
५.५.४ अपेक्षित उपलब्धी 59

५.६ सार्वजनिक निर्माण 59
५.६.१ वर्तमान अवस्था 59
५.६.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 60
५.६.३ रणनीतिहरु 60
५.६.४ अपेक्षित उपलब्धी 60
५.६ जोखिम पक्ष तथा अनुमान 60

परिच्छेद ६: वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन 61

६.१ जलाधार तथा जैविक विविधता संरक्षण 61
६.१.१ वर्तमान अवस्था 61
६.१.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 61
६.१.३ रणनीतिहरु 61
६.१.४. अपेक्षित उपलब्धी 61

६.२ वातावरण संरक्षण तथा प्रदुषण नियन्त्रण 62
६.२.१ वर्तमान अवस्था 62
६.२.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 62
६.२.३ रणनीतिहरु 62
६.२.४ अपेक्षित उपलब्धी 62

६.३ जलवायु परिवर्तन, अनुकुलन तथा न्यूनिकरण 63
६.३.१ वर्तमान अवस्था 63
६.३.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 63
६.३.३ रणनीतिहरु 63
६.३.४ अपेक्षित उपलब्धी 64

६.४ बाढी पहिरो तथा भूक्षय नियन्त्रण 64
६.४.१ वर्तमान अवस्था 64
६.४.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 64
६.४.४ रणनीतिहरु 65
६.४.५ अपेक्षित उपलब्धी 65
६.५ विपद् व्यवस्थापन 65
६.५.१ वर्तमान अवस्था 65
६.५.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु 65

६.६ वन विकास तथा व्यवस्थापन 66

६.७. जोखिम पक्ष तथा अनुमान 68

परिच्छेद ७ : सुशासन तथा संस्थागत विकास 68

७.१ सुशासन, ऐन, नियम, जवाफदेहिता र पारदर्शिता 68
७.१.१ विद्यमान अवस्था 68
७.१.२ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य 69
७.१.३ उपलब्धीहरुः 69

७.२ योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा जनसहभागिता 69
७.२.१ वर्तमान अवस्था 69
७.२.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उद्देश्य 70
७.२.३ रणनीतिहरू 70
७.२.४ अपेक्षित उपलब्धि 70

७.३ क्षमता विकास 70
७.३.१ वर्तमान अवस्था 70
७.३.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उद्देश्य 71
७.३.३ रणनीतिहरु 71
७.३.४ अपेक्षित उपलब्धि 71

परिच्छेद ८ः विषय क्षेत्रगत खर्च 71

८.१ विषयगत क्षेत्रको मध्यकालिन खर्च संरचनाको खाका 71

८.२ कार्यक्रम तथा आयोजनाको योजना तथा कार्यक्रम बमोजिम तीन आ.ब. को वजेट खर्च 85

परिच्छेद १: मध्यमकालीन खर्च संरचनाको परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

हरेक मुलुकमा नागरिकहरुका आवश्यकता र आकांक्षा असमित हन्छन तर स्रोत सिमित हुन्छन । सिमित साधन र श्रोतको उच्चतम उपयोग गरी द्रुत , सन्तुलित र दिगो विकास हाँसिल गनए योजनाबद्ध विकासको अवधारण शुरु भएको पाईन्छ । यस अन्तर्गत सर्वप्रथम आवधिक विकास योजना तर्जुमा गरी योजनाको लक्ष्य हासिल गर्न कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गरी लागु गरिन्छ । आवधिक विकास योजना सामान्यतया ५ वर्षको लागि तयार गरिन्छ । निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरुको कार्यकाल पनि ५ वर्षको हुने भएकोले आफुले वनाएको योजनाको कार्यान्वयन आफ्नै कार्यकालमा पूरा गरी जनता विच गरिएको वाचा पुरा गर्ने अवसर मिल्दछ । कानुनी व्यवस्था अनुसार हरेक आर्थिक वर्षको लागि तीनै तहका सरकारले तोकिएको मितिमा वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट घोषणा गर्दछन् । आवधिक विकास योजना र वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट बीच तालमेल नमिल्ने अवस्था पनि देखा पर्ने भएकोले ३ वर्षे मध्यमकालिन खर्च संरचना तयार गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ ।

आवधिक योजना र बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमवीच अन्तरसम्बन्ध कायम गरी सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापलाई प्रभावकारी वनाउने मुल उद्देश्यका साथ आ.व. २०५९/६० देखि अवलम्बन गरिएको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख उद्देश्य प्राथमिकताका आधारमा सार्वजनिक स्रोतको बाँडफाँट गरी खर्चको प्रभावकारिता बढाउनु हो । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले स्थानीय तहमा विकास योजनाको लक्षित नतिजा हासिल गर्न स्रोत साधनको प्रभावकारी विनियोजन र परिचालन, पारदर्शी र मितव्ययी खर्च प्रणाली, वित्तीय सुशासन जस्ता पक्षमा सुधार ल्याउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ । अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ ले समेत स्थानीय तहले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी कार्यान्वयन गर्न अनिवार्य गरेको सन्दर्भमा गुर्भाकोट नगरपालिकाले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार पारेको हो ।

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमावाट मूलत वजेटको अभाववाट कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु अधुरो हुने अर्थात वजेट सुनिश्चितता जोड दिने र १५ औं योजनाले निर्दिष्ट गरेको राष्ट्रिय लक्ष्य, प्राथमिकता क्षेत्र तथा दिगो विकास लक्ष्यका क्षेत्रमा वजेट खर्च भई सरकारको दीर्घकालीन लक्ष्य (समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली), वि.सं. २१०० सम्म समुन्नत राष्ट्र तथा अतिकम विकासित राष्ट्रवाट मध्यम आय भएको मुलुकमा स्तरोन्नति हुनेमा सहयोग पुग्ने विश्वास लिइएको छ ।

मध्यमकालीन खर्च संरचना आवधिक योजना र वार्षिक योजना वीच तादात्म्यता तथा सामन्जस्यता कामय राख्ने सेतुको रुपमा रहने हुँदा यो महत्वपूर्ण छ । हरेक वर्ष वजेट कार्यान्वयन पश्चात समीक्षा हुने, समीक्षाको आधारमा वजेट परिमार्जन तथा प्रक्षेपण भई वजेट वस्तुपरक र यथार्थपरक हुने हुँदा यसवाट विनियोजनामा कुशलता आउने, कार्यान्वयन दक्षता अभिवृद्धि हुने र वित्तीय सुशासन समेत कायम हुने हुन्छ । दीर्घकालीन सोचका आधारमा आवधिक लक्ष्य, उद्देश्य र रणनीतिहरु एवं कार्यनीति तर्जुमा हुने, सोको आधारमा त्रिवर्षीय मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा हुने र त्यसलाई कार्यान्वयन गर्न वार्षिक वजेट तथा विकास कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने गरिन्छ । वास्तवमा वार्षिक विकास कार्यक्रमहरु आवधिक लक्ष्य, उद्देश्यहरु हासिल गर्नका लागि वजेट

सहित कार्यान्वयनमा ल्याइन्छ र वार्षिक वजेटमा तिनै लक्ष्य, उद्देश्य, नतिजा र उपलब्धिसंग आवद्ध गर्ने गरिन्छ ।

उपरोक्त पक्षहरुलाई मनन गर्दै गुर्भाकोट नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार भएको छ । दीर्घकालीन सोच, समष्टिगत लक्ष्य र विषयक्षेत्रगत उद्देश्य एवं रणनीतिहरु खण्ड दुइमा उल्लेख भएको हुंदा सोही आधारमा आगामी ३ वर्षका लागि मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा भएको छ । यो संरचनामा उल्लिखित आयोजना कार्यक्रमहरु समेटिने गरी वार्षिक वजेट तथा कार्यक्रम तयार पारी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।

१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा

सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको एक औजारको रूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाले सरकारसँग उपलब्ध सीमित स्रोत-साधनको वस्तुनिष्ठ आँकलन गर्ने र त्यसलाई योजनाको प्राथमिकताको क्षेत्रमा मध्यम अवधिको लागि बाँडफाँट गर्ने गर्दछ । यस अन्तर्गत चालु आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको उपलब्धिको आधारमा उत्पादन, रोजगारी, आय र लगानी लगायतका परिसूचक समावेश गरी समष्टिगत वित्तीय खाका (Medium Term Fiscal Framework–MTFF) निर्धारण गरिन्छ । स्थानीय आर्थिक खाका अनुसार समष्टिगत र विषय क्षेत्रगत नतिजा प्राप्त हुने गरी स्रोत तथा खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिन्छ । संघ तथा प्रदेशबाट स्थानीय तहलाई विभिन्न शीर्षकमा प्राप्त हुने स्रोत, आन्तरिक आय, आन्तरिक ऋण तथा अन्य स्रोत समेत आँकलन तथा क्षेत्रगत प्राथमिकता अनुरूप बिषयगत महाशाखा/शाखा र अन्तर्गतका निकायहरूसँग सम्बन्धित नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न कार्यक्रम तथा आयोजनागत रूपमा खर्चको अनुमान सहितको बजेट खाका (Medium Term Budgetary Framework – MTBF) तयार गरिन्छ । यो खाका तयार गर्दा बजेटको कार्यान्वयनबाट तीन वर्षमा प्राप्त हुने प्रतिफलको पनि अनुमान गरी मध्यमकालीन नतिजा खाका (Medium Term Result Framework – MTRF) तयार गरिन्छ ।

मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्दा बजेटको कार्यान्वयनबाट तीन वर्षमा प्राप्त हुने प्रतिफलको पनि अनुमान गरिन्छ । यसमा पहिलो वर्ष बजेट अनुमान हुन्छ जुन चाहि वार्षिक बजेटसँग तादम्यता रहन्छ र बाँकी दुई वर्षको प्रक्षेपण गरिन्छ । पहिलो वर्ष बजेट कार्यान्वयन भएपछि नयाँ मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरिन्छ । जसमा पहिलो वर्षको प्रगति समीक्षा गरिन्छ भने बाँकी दुई वर्षको विगतमा प्रक्षेपण गरेको अनुमानलाई परिमार्जन गरी एक वर्षको बजेट प्रक्षेपण थप गरिन्छ । यसरी मध्यमकालीन खर्च संरचनामा चक्रीय हिसाबले प्रत्येक वर्ष तीन वर्षको बजेटको आँकलन गर्नुपर्ने हुन्छ । यसैकारण यसलाई चक्रिय योजना (Rolling Plan) समेत भनिन्छ ।

१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको उद्देश्य

मध्यमकालीन खर्च संरचना सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको एक औजार हो । यो उपलब्ध सीमित स्रोतलाई सरकार सञ्चालन र विकासका विभिन्न क्षेत्रमा बाँडफाँट गर्ने तीन वर्षीय चक्रीय खर्च योजना हो । अर्को शब्दमा मध्यमकालीन खर्च संरचना निर्दिष्ट लक्ष्य प्राप्तिका लागि आवधिक योजना र वार्षिक बजेटलाई जोड्ने

पुलको कार्य गर्ने संयन्त्र हो । गुर्भाकोट नगरपालिकाले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार पार्नुका मुलभूत उद्देश्यहरु निम्नानुसार रहेका छन् :

(क) नगरपालिकाको वार्षिक विकास योजनालाई बजेटसँग तादाम्यता कायम गरी स्रोत-साधनको विनियोजनलाई उपलब्धिमुलक बनाउने,

(ख) आयोजनाहरूको प्राथमिकीकरण गर्न र प्राथमिकता प्राप्त आयोजनालाई स्रोतको सुनिश्चितता गर्ने,

(ग) नगरपालिकालाइ प्राप्त हुने मध्यम अवधिको आन्तरिक र बाह्य स्रोतको वास्तविक अनुमान गरी बजेट खाका तर्जुमा गर्नु,

(घ) उपलब्ध श्रोत साधनलाई स्थानीय तहको नीति, आवधिक योजना र वार्षिक बजेट बीच तालमेल गराई वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको स्थिरता र सुनिश्चिता गर्ने ।

(ङ) स्थानीय सरकारलाई जिम्मेवार र जवाफदेही बनाउन, खर्चको पारदर्शिता बढाउन तथा वित्तीय अनुशासन कायम गरी सार्वजनिक स्रोतको प्रभावकारी व्यवस्थापनमा सहयोग पुर्याउने ।

(च) नगरपालिको बजेट अनुमानलाई वास्तविक, सार्वजनिक खर्चलाई बढी प्रभावकारी र नतिजामूलक बनाई लक्षित प्रतिफल सुनिश्चित गर्ने ।

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरु

सार्वजनिक खर्च संरचना तर्जुमा गर्दा संविधानले व्यवस्था गरेका प्रावधानहरु एवं स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्रका आर्थिक, सामाजिक, वातावरणीय तथा राजनीतिक पक्षसँग सम्बन्धित विभिन्न ऐन, नीति, नियमको कार्यान्वयन तथा दिर्घकालिन योजना र आवधिक योजनाको लक्ष्य हासिल गर्ने पक्षलाई ध्यान दिनु आवश्यक छ । यो मध्मकालिन खर्च संरचना तयार गर्दा देहायमा उल्लेखित कानुनी प्रावधानहरुलाई आधारको रुपमा लिइएको छ :-

(क) नेपालको संविधान
(ख) दिगो विकासका लक्ष्य (२०१५-२०३०)
(ग) अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
(घ) मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा दिगदर्शन, २०७८
(ङ) आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ र नियमालवी २०७७
(च) नगरपालिकाको पञ्चवर्षिय आबधिक विकास योजना (२०८०-२०८४)

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा प्रक्रिया

गुर्भाकोट नगरपालिकाको आवधिक योजनाको आधारमा यस नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सम्बन्धमा देहायअनुसार प्रक्रियागत चरणहरू पुरा गरी तयार गरिएको छ :

- **त्रि-वर्षीय खर्च प्रक्षेपणसहित कुल बजेटको आकार तयारी** : गत आर्थिक वर्षको यथार्थ स्थिति, चालु आर्थिक वर्षको संशोधित अनुमान र प्रस्तुत स्रोतको प्रक्षेपणको आधारमा सम्बन्धित विषयगत समिति, विषयगत शाखा/उपशाखा/इकाई, वडा कार्यालयहरु र सहयोगी निकायहरु बीच नीतिगत छलफल गरी आगामी आर्थिक वर्षको बजेट प्रक्षेपणको प्रारम्भिक अनुमान तयार गरियो । श्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समितिले तयार गरेको नगरपालिकाको समष्टिगत अर्थतन्त्रको वर्तमान स्थिति, नगरपालिकाको वित्तीय स्थिति, वित्तीय साधनको सम्भावना, करको लचकता, राजस्व प्रक्षेपण तथा कार्यगत नीति र प्राथमिकताको आधारमा आगामी आर्थिक वर्षको कुल बजेटको आकार र सीमा निर्धारण गरियो ।
- **आयोजनाको छनौट र प्राथमिकता निर्धारण:** नगरपालिकाको आवश्यकता, समस्या र संभावना अनुसार कार्यान्वयनयोग्य र बढी प्रतिफल प्राप्त हुने विभिन्न विषय क्षेत्रगत आयोजनाको पहिचान, संभाव्यता अध्ययन/ विश्लेषण, सर्वेक्षण, डिजाइन तथा विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदनको आधारमा आयोजनाहरुको प्राथमिकता निर्धारण गरियो ।
- **मध्यमकालीन खर्च संरचना र कार्यक्रम र बजेट प्रस्ताव:** स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिबाट प्रदान गरिएको बजेटको सीमा र मार्गदर्शन भित्र रही आवश्यकता र प्राथमिकताका आधारमा छनौट भएका आयोजना तथा कार्यक्रमको त्रिवर्षिय खर्च प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना र आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम प्रस्ताव गरियो ।
- **विषयगत प्राविधिक समितिमा छलफल:** विषयगत शाखा/इकाई र वडा कार्यालयबाट प्रस्तावित त्रिवर्षिय खर्च प्रक्षेपणसहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना र आगामी आ.व.को बजेटलाई सम्बन्धित विषयगत समितिमा छलफल गरियो । यस प्रकार छलफल गर्दा नेपालको संविधान, मौलिक हक, राज्यका नीति तथा सिद्धान्तहरु, स्थानीय तहको अधिकारको क्षेत्र, दीगो विकासका लक्ष्य, राष्ट्रिय तथा प्रदेशको दीर्घकालिन सोच, पन्ध्रौ योजना, नगरपालिकाका समस्या र संभावना आदी विषयहरुलाई मध्यनजर गरी छलफल गरियो ।
- **मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयारी:** विषयगत समितिमा छलफल पश्चात प्रस्ताव गरिएका कार्यक्रम तथा आयोजनाको त्रिवर्षीय खर्च प्रक्षेपणसहितको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयार गरियो ।
- **नगर सभामा मध्यमकालीन खर्च संरचना प्रस्तुत** : उपरोक्त विधि र प्रक्रिया बमोजिम तयार पारीएको मध्यमकालीन खर्च संरचना र गाऊँपालिकाको कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरिनेछ । आन्तरिक आयको प्रक्षेपण, राजस्व बाँडफाँट, नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकार र अन्य क्षेत्रबाट प्राप्त हुने अनुदान एवम् आन्तरिक ऋणको प्रक्षेपणसहित बजेटको उद्देश्य, नीति, प्राथमिकता, दीर्घकालीन सोच एवम् योजनाले निर्धारित गरे बमोजिम आगामी वर्ष संचालन गरिने कार्यक्रमहरूलाई समेत समेटी आगामी आर्थिक वर्षको आय व्यय विवरण बजेट बक्तव्य मार्फत गाउँ कार्यपालिकामा स्वीकृत गरी सभामा पेश गरियो र बार्षिक बजेटसँगै मध्यमकालीन खर्च संरचना समेत गाउँसभामा पेश गरी आगामी आर्थिक बर्षको बजेट तथा कार्यक्रम सभाबाट स्विकृत गरिनेछ ।

१.६ संस्थागत व्यवस्था

मध्यमकालीन खर्च संरचना आवधिक योजना र वार्षिक बजेटबीच तादात्म्यता कायम गर्ने औजार भएकोले वार्षिक बजेट निर्माणमा यसको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । यसका लागि स्थानीय तहमा देहाय बमोजिमको संस्थागत व्यवस्था रहेको हुन्छ । :-

क) स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति

स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण सम्बन्धी कार्य स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ कोदफा ६६ बमोजिमको समितिले गर्दछ । समितिको संरचना परिच्छेद ४ को दफा ४.६.२ मा उल्लेख गरिएको छ । मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा यस समितिको काम,कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम रहेको छ । :-

(क) आगामी तीन वर्षको कुल स्रोत र खर्चको प्रक्षेपण गर्ने;

(ख) प्रक्षेपित कुल स्रोत र खर्चको आधारमा विषय क्षेत्रगत खर्चको सीमा निर्धारण गर्ने;

(ग) मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी समग्र कार्यको निर्देशन गर्ने ।

ख) मध्यमकालीन खर्च संरचना प्राविधिक समिति/कार्यदल

स्थानीय तहमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको लागि देहाय बमोजिमको एक प्राविधिक समिति/कार्यदल रहनेछ । सो कार्यदलले प्रत्येक क्रियाकलापमा एकाइगत लागत आकलन, परिमार्जनका साथै महाशाखा/शाखा अन्तर्गतका मध्यमकालीन खर्चसंरचना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यमा समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने तथा सो महाशाखा/शाखाहरूको विषयगत रूपमा एकीकृत बजेट मस्यौदा तयार गर्छ :-
(क) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - संयोजक
(ख) विषयगत विभाग/महाशाखा/शाखा प्रमुखहरू - सदस्य
(ग) योजना विभाग/महाशाखा/शाखा/एकाइ प्रमुख - सदस्य सचिव

कार्यदलले आवश्यकता अनुसार विषय विज्ञलाई आमन्त्रण गर्नसक्छ ।

मध्यमकालीन खर्च संरचना बजेट तयारी गर्ने सन्दर्भमा कार्यदलले देहायबमोजिमका कार्यहरू सम्पन्न गर्दछ:-
(क) त्रिवर्षीय खर्चको प्रक्षेपणसहित बजेटको आकार र स्रोतको आकलन गरी स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति समक्ष पेश गर्ने;
(ख) मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी मार्गदर्शनको मस्यौदा तयार गरी कार्यपालिकामा पेश गर्ने;
(ग) विषयगत महाशाखा/शाखा तथा समितिहरूसँग आवश्यक समन्वय गर्ने;
(घ) मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयार गरी विषयगत समितिमा पेश गर्ने;
(ङ) मध्यमकालीन खर्च संरचना सम्बन्धी अन्य कार्यहरू गर्ने ।

ग) विषयगत योजना तर्जुमा समितिहरू

कार्यपालिकाबाट प्राप्त स्रोत सीमा तथा मार्गदर्शन भित्र रही विषयगत महाशाखा/शाखाहरूबाट प्राथमिकता निर्धारण भई बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा पेश भएका कार्यक्रम तथा आयोजनालाई विषयगत रूपमा छलफल, विश्लेषण र पुनः प्राथमिकता निर्धारण गरी पेश गर्ने कार्य वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा कार्यका लागि गठित विषयगत समितिहरूले गर्नुपर्नेछ । मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी प्रक्रियामा विषयगत समितिहरूले देहायबमोजिमका कार्यहरू गर्नुपर्नेछ :

(क) विषयगत रूपमा कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्राथमिकीकरणको आधार तयार गर्ने;
(ख) कार्यदलबाट प्रस्तावित कार्यक्रम तथा आयोजनाको त्रिवर्षीय खर्च प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्चसंरचना र आगामी आर्थिक वर्षको बजेट उपर छलफल र विश्लेषण गर्ने;
(ग) कार्यक्रम तथा आयोजनाको विषयगत रूपमा प्राथमिकता निर्धारण गरी बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा पेश गर्ने ।

घ) बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति

विषयगत समितिमा प्रस्ताव भएका कार्यक्रम/आयोजनाहरूको त्रिवर्षीय खर्च प्रक्षेपणसहित तयार विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना र बजेटको एकीकृत मस्यौदा तयारी सम्बन्धी कार्य स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६७ बमोजिमको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिले गर्नुपर्दछ । मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा यस समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम छ :-

(क) खर्चको माग र स्रोतको विश्लेषण गरी विषय क्षेत्रगत खर्चको माग र स्रोतको विवरण तयार गर्ने;
(ख) विगतको उपलब्धि, आय र खर्चको प्रवृत्ति समेतको विश्लेषण गरी स्थानीय आर्थिक खाका तयार गर्ने;
(ग) स्थानीय आवधिक योजनाको लक्ष्य, उद्देश्य, प्राथमिकता तथा रणनीतिहरु र चालु आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, दिगो विकास लक्ष्यको स्थानीयकरण श्रोत पुस्तिकालाई आधार लिई खर्च तथा स्रोत अनुमान सहितको मध्यमकालीन बजेट खाका तर्जुमा गर्ने;
(घ) स्थानीय आवधिक योजना तथा विषय क्षेत्रगत योजनाको लक्ष्य र उपलब्धि सूचकका आधारमा तोकिएको ढाँचामा समष्टिगत मध्यमकालीन नतिजा खाका तयार गर्ने;
(ङ) विषय क्षेत्रगत सन्तुलन तथा प्राथमिकता कायम हुनेगरी स्रोत विनियोजन तथा प्रक्षेपण गर्ने; र
(च) मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई अन्तिम रूप दिई स्वीकृतिका लागि आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रमसँगै कार्यपालिकामा पेश गर्ने ।

१.७ मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा सम्बन्धी तुलनात्मक कार्यतालिका

वार्षिक बजेट र मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाको काम संगसंगै अघि बढाउनु पर्दछ । चालु आर्थिक वर्षको लागि खर्च संरचना तर्जुमा गरिएको छ भने त्यसमा आगामी दुई वर्षको प्रक्षेपित बजेट तथा कार्यक्रमहरु समेत समावेस गरिएको हुन्छ । आगामि आ.ब.को बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा मध्मकालीन खर्च संरचनामा उल्लेख गरिएका सीमा र प्रक्षेपणलाई आधार मानिएको छ । मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न तय गरिएका काम र समय सीमा तल देखाईएको छ ।

मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा सम्वन्धी कार्यहरु

बजेट, कार्यक्रम र दस्तावेज उपर छलफल गरी सभाबाट स्वीकृति	असार मसान्तभित्र	मध्यमकालीन खर्च संरचना र बजेट पुस्तिका प्रकाशन
बजेट तथा कार्यक्रम कार्यपालिका वाट पारित गरी सभामा पेश	असार १० गते भित्र	मध्यमकालीन खर्च संरचनाको स्वीकृति
बजेट तथा कार्यक्रमको एकीकृत मस्यौदाको प्रस्ताव तयारी	असार ५ गतेभित्र	मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अन्तिम मस्यौदा तयारी
वडास्तरीय र विषय क्षेत्रको बजेट तथा कार्यक्रमको प्रस्ताव बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा पेश	जेठ २५ गतेभित्र	विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना मस्यौदा विषयगत समितिमा छलफल
वडा समिति र विषयगत महाशाखा/शाखाबाट विषय क्षेत्र आयोजना/कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण	जेठ १५ गतेभित्र	विषय उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रारम्भिक मस्यौदा तयारी
बस्ती र टोलस्तरमा योजना छनौट र वडा समितिमा पेश	बैशाख १५ गत भित्र	बजेट सीमा र मार्गदर्शन स्वीकृति तथा सम्प्रेषण
कूल श्रोत तथा बजेट अनुमान, बजेट सीमा निर्धारण, मार्गदर्शन तयारी एवम् महाशाखारशाखा र वडा कार्यालयमा संप्रेषण	बैशाख १० गतेभित्र	बजेट सीमा निर्धारण तथा स्रोत बाँडफाँट
नीति तथा कार्यक्रम तयार गरी अध्यक्ष/प्रमुखद्वारा सभामा पेश	बैशाख ७ गतेभित्र	त्रिवर्षीय खर्चको प्रक्षेपणसहित बजेटको आकार र स्रोत आँकलन
प्रदेश सरकारबाट बाँडफाँट भई प्राप्त हुने राजस्व र वित्तीय हस्तान्तरणको खाका प्राप्ति	चैत मसान्त/बैशाख ७ गतेभित्र	चालु आवधिक योजना र वार्षिक विकास कार्यक्रमको समीक्षा
नेपाल सरकारबाट राजस्व बाँडफाँट र वित्तीय हस्तान्तरणको सीमा प्राप्ति	फागुन मसान्त भित्र	कार्यपालिकाका सदस्य र विषयगत महाशाखा/शाखा प्रमुखलाई

आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम बीचको सम्वन्ध

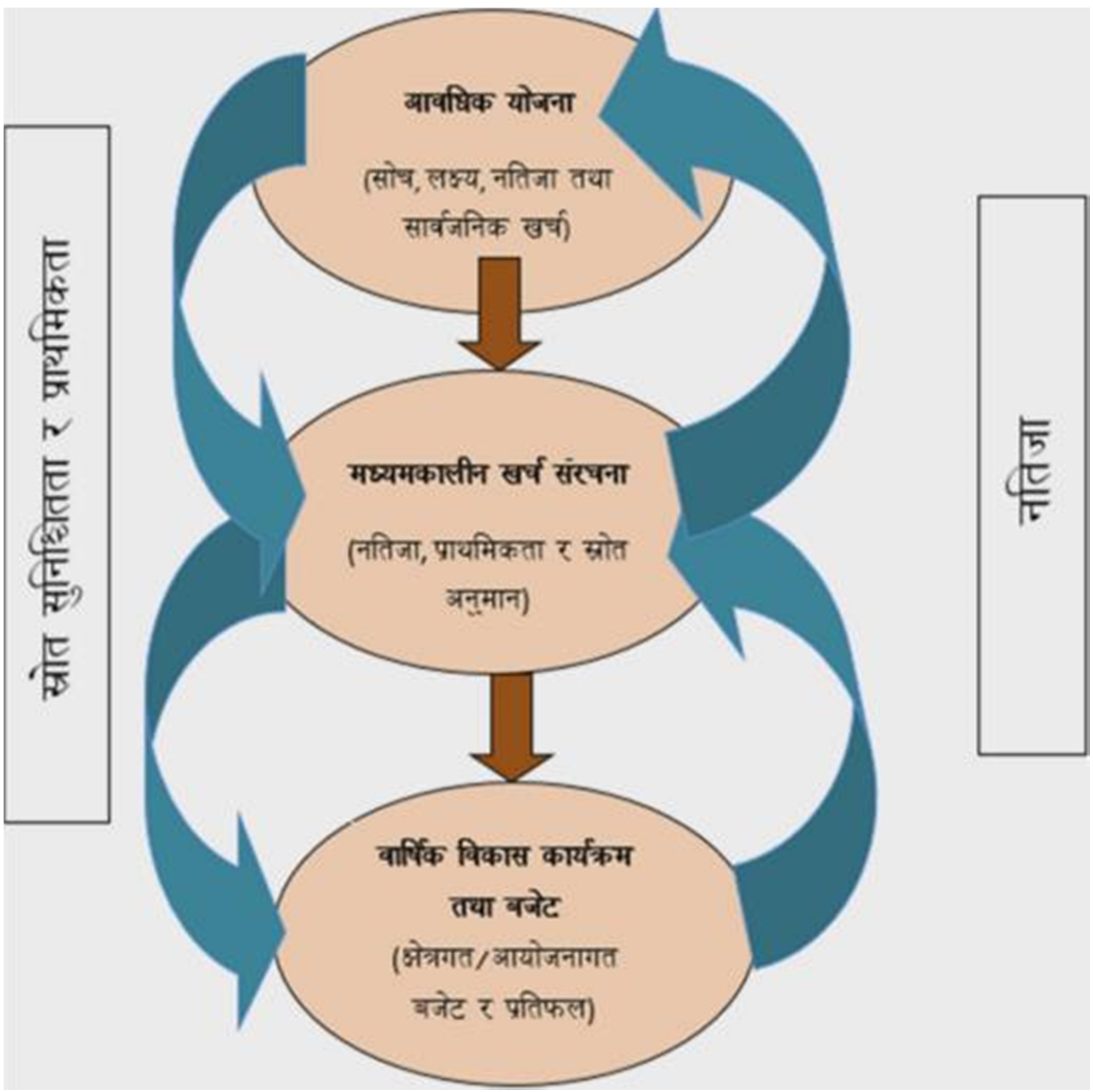

परिच्छेद २: मध्यमकालीन खर्च संरचना निर्माण

२.१ पृष्ठभूमि

मुलुकको विकासका लागि कुशल व्यवस्थापन र व्यवस्थापनका क्षेत्रमा सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको विशेष स्थान रहेको छ । स्रोत साधनको विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता तथा वित्तिय अनुशासन जस्ता पक्षहरु सार्वजनिक वित्तको प्रभावकारी र कुसल परिचालनका लागि महत्वपूर्ण पक्षहरु हुन् भने यी पक्षहरुको प्रभावकारी व्यवस्थापनको मुख्य औजारको रुपमा मध्यकालीन खर्च संरचना रहेको छ । अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७ ले संघ, प्रदेश तथा स्थानीय पष्तहले सार्वजनिक आय व्ययको विवरण प्रस्तुत गर्दा अनिवार्य रुपमा आगामी तीन वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । उक्त प्रावधान अनुसार मध्यकालीन खर्च संरचनामा प्रस्तावित योजनाको उद्देश्य तथा सो योजनाका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्न वा बजेट विनियोजनमा आवश्यकताको पुष्ट्याइलाई समेट्नुपर्ने प्रस्तावित योजना कार्यान्वयन हुने आर्थिक वर्ष र त्यस पछीका दुई आर्थिक वर्षमा प्राप्त हुन सक्ने प्रतिफल र उपलव्धी समेत उल्लेख हुनुपर्ने व्यवस्था छ । यसै गरी आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ को दफा ६ तथा नियमावली २०७७ को नियम ११ मा समेत यस सम्बन्धि व्यवस्था रहेको छ ।

नेपालमा दशौं योजना देखि नै मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमा र कार्यान्वयन गरी प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा साधन र स्रोतको विनियोजन गर्ने पद्धतिको शुरुवात गरिएको थियो । संघीय संरचना अनुरुप अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन सम्बन्धी संघीय कानूनले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा आ-आफ्नो आवश्यकता र प्राथमिकता अनुसारका विषयहरु समावेश गरेर सार्वजनिक खर्चको अनुमानित विवरण तयार गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यकालीन खर्च संरचना तयार गर्नु व्यवस्था गरेको छ । उक्त विवरणमा चालु खर्च, पूँजीगत खर्च र वित्त ब्यवस्थाका लागि आवश्यक पर्ने रकम समेत छुट्याउनु पर्ने व्यवस्था रहेकोछ । उपरोक्त संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था अनुसार स्थानीय सरकारको रुपमा नगरपालिको तय गर्न लागेको आवधिक योजना अनुसार प्राथमिकताका क्षेत्रमा साधन स्रोतको विनियोजन सहित बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न मध्यमकालीन खर्च संरचना (२०८०/८१-२०८२/८३) तर्जुमा गरिएको छ ।

२.२ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्य

सोच

"सुख र समृद्धिको अठोट, समुन्नत गुर्भाकोट"

समष्टीगत लक्ष्य

सामाजिक न्यायमा आधारित सन्तुलित, दिगो र वातावरणमैत्री विकासलाई प्राथमिकता दिदै एकिकृत विकास मार्फत समृद्ध गुर्भाकोट निर्माणमा अघि बढ्ने ।

समष्टीगत उद्देश्यहरु

- कृषि तथा पशुपन्छी जन्य उपजको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु,
- पर्यटन तथा उद्योगको माध्यमबाट रोजगारी सृजना गरी आयस्तरमा वृद्धि गर्नु,
- स्वास्थ्य, शिक्षा र खानेपानी तथा सरसफाईको क्षेत्रमा पालिकाबासीलाई आत्मसम्मानर्पूवक जिउन सक्ने बनाउनु,
- पूर्वाधार विकासका क्षेत्रमा वातावरणीय संरक्षण एवम् दिगो विकासको अवधारणालाई अङ्गिकार गर्नु,
- वन तथा वातावरण विकास मार्फत समुदाय लक्षित कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नु,

(क) आर्थिक क्षेत्र

प्राकृतिक स्रोतको दीगो व्यवस्थापन मार्फत कृषि, पशु, पर्यटन उत्पादन वृद्धि गर्दै स्थानीय रोजगारीका अवसरहरु वृद्धी गर्ने र सामाजिक न्याय प्रवर्द्धन हुने गरी उद्यमशिलताको विकास गर्ने ।

(ख) सामाजिक क्षेत्र

स्वास्थ्य र शिक्षालाई सर्वसुलभ र निशुल्क बनाउँदै सवै वर्ग तथा समुदायको समन्यायीक विकासका लागि लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरणका आधारमा स्थानीय भाषा, धर्म, कला तथा साहित्यको प्रवर्द्धन गर्दै समृद्ध समाज निर्माण गर्ने ।

(ग) पूर्वाधार विकास

दीगो विकासका लक्ष्यसँग परिपुरक हुने गरी सार्वजनिक निर्माण (प्रशासनिक भवन, विद्यालय भवन, सामाजिक भवन, मठ मन्दिर, गुम्वा, उद्यान, संग्रालय, पुल पुलेसा आदि) सडक, सञ्चार, उर्जा, सिंचाई, स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइ, सूचना प्रविधि सहितको (स्मार्ट नगरपालिका) अवधारणा अनुरुप विकास गर्ने ।

(घ) सुशासन तथा संस्थागत विकास

सार्वजनिक प्रशासन तथा सेवा प्रवाहलाई प्रविधि मार्फत नागरिकमैत्री बनाई स्थानीय सरकारलाई नतिजामूखी र प्रभावकारी बनाउन तथा जवाफदेही नेतृत्व विकासका लागि निजी क्षेत्र, गैरसरकारी क्षेत्र र नागरिक समाजसँग सहकार्य र समन्वय मार्फत पारदर्शिता र सुशासन अभिवृद्धि गर्ने ।

२.३ समष्टीगत रणनीतिहरु

- आयोजना कार्यान्वयनका लागि सबै पक्षको सहभागिता जुटाउने ।
- नगरपालिकाका वार्षिक योजनाहरु तय गर्दा आवधिक योजनाले निर्देश गरेका योजनाहरु कार्यान्वयनमा प्राथमिकता दिने ।
- कृषि र गैर कृषिसँग सम्बन्धीत आयोजना मार्फत स्वरोजगार, व्यवसाय सञ्चालन र आर्थिक समृद्धिको आधार तय गर्ने ।

- कृषि, पर्यटन, उद्योग व्यापार प्रबर्द्धनका सम्भावनाहरुको नविनतम खोजी गरी प्रविधिमैत्री विकासमा विशेष ध्यान दिईनेछ ।
- स्थानीय विकास प्रक्रियामा राजनैतिक नेतृत्वको भूमिकालाई ध्यानमा राखी वार्षिक योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा सबै सक्रिय स्थानीय राजनैतिक दलहरुको सहयोग र समन्वय प्राप्त गर्ने गरी योजना लागु गर्न समन्वय गरिनेछ ।
- नागरिकहरुको सुरक्षित र व्यवस्थित आवासको हकलाई आत्मसात गर्दै विपद् जोखिम न्यूनिकरण हुने गरी सुरक्षीत बसोवासको प्रवन्ध गर्ने ।
- सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको समन्वयात्मक सहकार्य मार्फत सामुहिक खेती एवं उत्पादनमूलक क्षेत्रमा उद्योग र व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्ने ।
- प्रविधीमैत्री सार्वजनिक प्रशासन मार्फत भ्रष्ट्राचार विरुद्ध शुन्य सहनशिलता अवलम्बन गदै पारदर्शि, नमुना योग्य र परिणाममूखी स्थानीय शासन व्यवस्था सुनिश्चित गर्ने ।
- स्थानीयस्तरमा योजना छनौट देखि कार्यान्वयन तहसम्म नागरिक समाजसँग सहकार्य र समन्वय गर्ने ।
- खोलानाला तटबन्धनसँगै सडक करीडोरको विकास गरी पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा विकास गर्ने ।
- खेलकुदको क्षेत्रको विकास गरी राष्ट्रियस्तरका खेलाडी उत्पादन गर्ने ।
- खोला उकास, कटान र पहिरो रोकथामका लागि एकिकृत योजना सञ्चालन गर्ने र उक्त कार्यबाट विकास संरक्षण भएको जमिनमा सामुहिक खेति, उच्चमुल्य तथा बहुबर्षे नगदेवाली विकास गरि स्थानीय आयका अवसर बढाउने ।
- वाल उद्यान एवं खुला मनोरञ्जन क्षेत्रको विकास गर्ने ।
- नीजि तथा व्यवसायिक क्षेत्रसँगको साझेदारीमा फोहोर मैला ब्यवस्थापन, सार्वजनिक सम्पतीको रक्षा, माहामारी तथा विपत बचाउ परियोजना सञ्चालन गर्ने ।
- स्थानीय कच्चापदार्थ, प्राकृतिक वस्तु र खनिजमा आधारित लघुउद्यम विकास गर्न विशेष औद्योगीक क्षेत्र विकास गर्ने ।
- योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमन कार्यमा नागरिक समाज, टोल विकास संस्था, आमा समुह, यूवा क्लव, वाल क्लव आदिको सकृयता बढाउने ।

२.४ प्राथमिकताका क्षेत्रहरु

नगरपालिकाले अङगिकार गरेको दीर्घकालीन सोच, आवधिक योजनाले निर्धारण गरेको लक्ष्य र बृहत तथा क्षेत्रगत उद्देश्य हासिल गर्न देहाय अनुसारका विषय क्षेत्रलाई विशेष प्राथमिकता दिइने छ ।

- दिगो स्रोतको पहिचान, मानव पुँजी निर्माण र प्रयोग ।
- उच्च तथा दिगो उत्पादन र उत्पादकत्व ।
- सुरक्षित आवास, शान्ति सुरक्षा र सुशासन ।
- स्वास्थ्य, सन्तुलित पर्यावरण र सामाजिक संरक्षण ।
- दिगो, सन्तुलीत र सर्वसुलव भौतिक पूर्वाधार ।
- भाषा तथा कला संस्कृतिको उत्थान र विकास ।
- लोकतन्त्र, सामाजिक न्याय र सम्मान ।

२.५ स्रोत व्यवस्थापन

आवधिक योजना अन्तर्गत पहिचान भएका सबै योजनाहरू लगानीको दृष्टिकोणले एउटै आवधिक योजना मार्फत सम्बोधन गर्न सकिँदैन । तसर्थ आगामी तीन वर्षमा उपलब्ध हुन सकिने नगाको विकास बजेटको रकम, दीर्घकालीन सोच प्राप्ति तर्फ उन्मुख हुन अति आवश्यक कार्यक्रम तथा योजनाहरू, आर्थिक विकासमा टेवा पुग्ने योजना, लक्षित वर्ग/समुदायको हित, रोजगारी वृद्धि गर्ने जस्ता महत्वपूर्ण आधारहरूमा योजनाको प्राथमिकता निर्धारण गरी अगामी तीन वर्षमा कार्यान्वयन गर्न सकिने योजनाहरूको मध्यमकालिन खर्च संरचना तयार गरिएको छ ।

गाउँवासीहरूको आवश्यकता परिपूर्ति गर्न आवश्यक लगानीको तुलनामा उपलब्ध हुने विकास बजेट अति नै न्यून भएको हुँदा नगाको विद्यमान विकास बजेटले ठूला योजनाहरू कार्यान्वयन गर्न सकिने स्थिति भने छैन । विशेष गरी अधिकांश रणनीतिक योजनाहरू जस्तैः सडक, ढल र फोहोर व्यवस्थापन सहितको एकीकृत योजनाहरूको लागि केन्द्रिय निकाय, विभिन्न दातृ राष्ट्र तथा दातृ निकायहरूको सहयोग अति आवश्यक छ । यसको अतिरिक्त, नगाको कार्यान्वयनको जिम्मेवारीमा परेका अन्य योजनाहरूको सन्दर्भमा अगामी तीन वर्षमा उपलव्ध हुन सकिने नगा कार्यालयको विकास बजेटको प्रक्षेपण गरी सोही अनुसार योजना तथा कार्यक्रमहरूको प्राथमिकता निर्धारण गरी क्रमशः कार्यान्वयन गर्ने गरी योजना तयार गरिएको छ । नगाको आर्थिक श्रोत अति न्यून रहेकोले यस श्रोतवाट धेरै कम मात्र गाउँस्तरीय योजनाहरू कार्यान्वयन गर्न सकिन्छ । तसर्थ नगाले विगतमा झैं केन्द्रबाट सडक वोर्ड, कृषि सडक, जगेडा कोष जस्ता सहयोग कार्यक्रम ल्याई वढी भन्दा वढी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकृयता देखाउनु पर्ने हुन्छ । यस शीर्षक अन्तर्गत प्राप्त नगाको विकास बजेट तथा विगत आर्थिक वर्षमा केन्द्रवाट प्राप्त विशेष आर्थिक अनुदानको आधारमा आवधिक योजना अन्तर्गत पहिचान भएका योजनाहरू कार्यान्वयन गर्ने गरि अगामी तीन वर्षको भौतिक विकास तथा भौतिक पूर्वाधार, सामाजिक, आर्थिक, वातावरण तथा जोखिम व्यवस्थापन, वित्तीय व्यवस्थापन र संस्थागत विकास योजनाहरुको मध्यमकालिन खर्च संरचना तयार गरिएको छ । योजना तर्जुमा समिति, नगर सभाको निर्णय अनुसार नगरले यस्ता योजनाहरू क्रमशः वार्षिक रुपमा कार्यान्वयन गर्दै जाने छ ।

नगरलाई सामाजिक, आर्थिक लगाएत विभिन्न विकास निर्माणका लागि कम्तीमा रु.१ अर्ब ६७ करोड ५८ लाख लाग्ने प्रारम्भिक अनुमान छ ।

२.५.१ श्रोत व्यवस्थापन तालिका

विषय क्षेत्र/उपक्षेत्र	आ.व. २०८०/२०८१	आ.व. २०८१/२०८२	आ.व. २०८२/२०८३	क्षेत्रगत जम्मा बजेट
आर्थिक विकास	८४७२५	१११६२२	१२११५५	३१७५०२
सामाजिक विकास	१०३६९५	९१३२०	९८८३५	२९३८५०
पूर्वाधार विकास	२२२४६१	२७९३०१	३६१५६१	८६३३२३
वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	३६५१५	४०८१५	३८४३५	११५७६५

सुशासन तथा संस्थागत विकास	४७१२०	३३१२०	५१२०	८५३६०
कुल बजेट (रु हजारमा)	४९४५१६	५५६१७८	६२५१०६	१६७५८००

२.६ मध्यमकालीन आर्थिक खाका

गुर्भाकोट नगरपालिकाको आवधिक विकास योजना तथा नगरपालिकाको सोच र लक्ष्य अनुरुप आगामी तिन आर्थिक बर्षको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको आर्थिक खाका तयार गरिएको छ । सो अनुसार सूचकहरुको विद्यमान स्थिति गत/चालु आर्थिक वर्षको उपलव्धी तथा आगामी ३ आर्थिक वर्षको लक्ष्य निम्नानुसार तालिका नं. मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १: मध्यमकालिन आर्थिक खाका

आर्थिक खाका			
सुचकहरु	इकाइ	आधार बर्षको उपलब्धि (आ.व.२०७९/८०)	मध्यकालिन लक्ष (आ.व.२०८२/८३)
कृषिको कुल गार्हस्थ उत्पादन	रुपैंया करोडमा	६५	७०
कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा उद्योग, व्यापार र व्यावसायको योगदान	रुपैंया करोडमा	४०	५०
आर्थिक वृद्धि	प्रतिशत	५.८४	६
बेरोजगारी	प्रतिशत	५१.५	३५
आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्या	प्रतिशत	४८.२५	५५
लैङ्गिक विकास सूचकांक	सूचकांक	०.९३१	०.९६०
प्रतिव्यक्ति आय	यु एस डलरमा	१०४	१०८
सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत	१२.८६	१६
सडकसम्म पुग्न लाग्ने अधिकतम समय	मिनेट	९०	३०
साक्षरता	प्रतिशत	८२.८	८७.५
सर्वयामसडकमा पहुँच भएको परिवार	प्रतिशत	५०	७०

श्रोत: आवधिक योजना, २०८०

२.६ मध्यमकालिन नतिजा खाका

नगरपालिकाको आवधिक विकास योजना तथा नगरपालिकाको सोच र लक्ष्य अनुरुप आगामी तिन आर्थिक बर्षको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको नतिजा खाका तयार गरिएको छ । सो अनुसार सूचकहरुको विद्यमान स्थिति गत/चालु आर्थिक वर्षको उपलव्धी तथा आगामी ३ आर्थिक वर्षको लक्ष्य निम्नानुसार तालिका नं. मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २: समष्टिगत नतिजा खाका

क्र.स.	सूचक	एकाइ	गत आ.व. २०७९/८० को उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
१	मानव विकास सूचकांक	सूचकांक	०.६०२	०.६५०	०.६८०	०.६८५
२	औषत आयु	वर्ष	७०	७१	७१.५	७२
३	५ वर्षमुनिका कम तौल भएका बालबालिका	प्रतिशत	९.६८	९	८.५	८
४	साक्षरता दर	प्रतिशत	९५	९७	९८	९८.५
६	प्राविधिक तथा व्यवसायिक क्षेत्रमा तालिम प्राप्त जनसंख्या	जना	१००३	१४००	१६००	१८००
७	गैर कृषिक्षेत्रमा निर्भर जनसंख्या	प्रतिशत	५०	४५	४२	४०
८	स्थानीय सडक (कालोपत्रे)	कि.मि.	३७.२८	४०	४४	४६
९	स्थानीय सडक (खण्डास्मित)	कि.मि.	७५	९०	९८	११०
१०	स्थानीय सडक (धुले)	कि.मि.	१३०	८०	७०	६०
११	३० मिनेटको दुरीमा यातायातमा पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	७५	८५	९०	९९
१२	विद्युतमा पहुँच प्राप्त परिवार	संख्या	९४१०	९५००	९७००	९८००
१३	सोलार प्रणाली जडान भएको परिवार	प्रतिशत	३४.६	३५	३५.४	३६
१४	पाइपबाट बितरित खानेपानी उपभोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	८८.४	९२	९४	९६
१५	५ वर्ष मुनीका बालबालिकाको जन्म दर्ता	प्रतिशत	९४.५	९७	९८	९९
१६	५ वर्ष मुनिको बाल मुत्युदर	प्रतिहजार जीवित जन्ममा		८.३	७.६	७
१७	कम तौल भएका बालबालिका	प्रतिशत		१२	९	६
१८	रुख बिरुवाले ढाकेको वा हरियाली वा वन क्षेत्र	संख्या	६६.४७	६७	६७.३	६७.५
१९	स्थानीय सेवा प्रवाहमा आएका गुनासो समाधान	प्रतिशत	८०	९०	९५	९८

२.७ वजेटको त्रिवर्षिय अनुमान

तालिका नं. ३० मा गत २ आ.ब.को यथार्थ र चालु आ.ब. २०८०।०८१ को अनुमानित पुजिगत तथा चालु खर्चको अबस्था देखाईएको छ । यसैको आधारमा तालिका नं. ४ मा गुर्भाकोट नगरपालिकाको आगामी ३ बर्षकालागि प्रक्षेपित वजेट परिचालनको अवस्थालाई प्रस्तुत गरिएको छ। प्रक्षेपित वजेट आ.व. २०८०।०८१ मा संघीय सरकार र प्रदेश सरकारवाट प्राप्त अन्तरसरकारी वित्तिय हस्तान्तरण खाका आ.व. २०८०।८१ को आधारमा र थप २ आ.व.को वजेट प्रति वर्ष ७ प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमानका आधारमा तयार पारिएको हो ।

आ.ब. २०७८।७९ मा जम्मा बजेट रु ३७८० लाख बजेट परिचालन भएको थियो । चालु आ.ब. २०७९।८० मा कुल ९५ करोड ५८ लाख ३३ हजार बजेट परिचालन भएको छ र आ.व. ०८०।८१ मा १ अर्व ४१ लाख २२ हजार ४ सय ५६ हुने अनुमान गरिएको छ । **आगामी ३ बर्ष आ.व. २०८०।८१ देखि आ.व.०८२/८३ सम्म नगरपालिकाको कुल बजेट रु ३ अर्व २२ करोड ८१ लाख ५३ हजार ७ सय ६५** हुने प्रक्षेपण गरिएको छ ।

कुल परिचालित वजेट मध्ये **चालु खर्च ७४.५ प्रतिशतले रु २ अर्व ४० करोड ४९ लाख ७४ हजार १ सय ९६ र पुजिगत खर्च २५.५ प्रतिशतले रु ८२ करोड ३१ लाख ७९ हजार ८७ खर्च हुने प्रक्षेपण गरिएको छ ।** त्यसैले गुर्भाकोट नगरपालिकाको योजना तर्जुमा कार्यशालाले आगामी ३ वर्षका लागि सुझाएका पूजिगत तर्फका आयोजनाको कार्यान्वयनका लागि नगरपालिकालाई प्राप्त हुन सक्ने सुनिश्चित वित्तिय स्रोतबाट प्राप्त हुने **अनुमानित वजेट ८२ करोड ३१ लाख ७९ हजार ८७ वरावर** रहेको छ ।

तालिका नं. नं. ३: आ.ब. २०७८।०७९, २०७९।०८० को यथार्थ र आ.ब. २०८०।०८१ अनुमानित खर्च

शिर्षक	आ.व. : २०७८/७९	प्रतिशत	आ.व. : २०७९/८०	प्रतिशत	आ.व. : २०८०/८१	प्रतिशत
चालु	१९१५५७५९३.०९	६२.८३	२०९५८१२१८.	६३.	७४८५६३७५६	७४.५
पूंजीगत	११३३११९६७.	३७.१७	१२१३१०१७५.७	३७.	२५५५५८७००	२५.५
जम्मा	३०४८६९५६०.०९	१००.	३३०८९१३९३.७	१००.	१००४१२२४५६	१००

गुर्भाकोट नगरपालिकाको त्रिवर्षिय आयको अनुमानको विस्तृत खाका तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ४: त्रिवर्षिय वजेट आय प्रक्षेपण(रु. हजारमा)

शीर्षक	आ.व. २०७८/७९ को यथार्थ	आ.व. २०७९/८० को संशोधित अनुमान	आ.व. २०८०/८१ को अनुमान
आय	६९,०२,७२	७७,५१,४३	७४,०१,९०
राजस्व	१३,६१,२६	१५,८६,१५	१५,८२,८५
आन्तरिक श्रोत	७२,७५	१,६३,२०	१,१३,७०
११३१३ एकीकृत सम्पती कर	२२,१७	२५,००	२७,५०
११३२१ वहाल कर	८,५७	३,००	८,००
११४५१ सवारी साधन कर (साना सवारी)	४३	२,००	०
११४७९ अन्य मनोरञ्जन कर	२७	१,००	५,००
११६९१ अन्य कर	३६	६,००	१,००
१४१५१ सरकारी सम्पत्तीको वहालबाट प्राप्त आय		५,००	०

१४२१२ सरकारी सम्पतीको बिक्रीबाट प्राप्त रकम		०	६,००
१४२१३ अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम		१,००	१,००
१४२१९ अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री		५०	०
१४२२३ शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	१,१९	१,००	१,५०
१४२२९ अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	६७	१,००	१,२५
१४२४२ नक्सापास दस्तुर	३,५९	५,००	६,००
१४२४३ सिफारिश दस्तुर	२५,५७	२५,००	३०,००
१४२४४ व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१,३८	१,००	३,००
१४२४९ अन्य दस्तुर	८२	४,५०	२,५०
१४२५३ व्यावसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१,६१	४,००	४,००
१४२६३ जलस्रोत सम्बन्धी अन्य दस्तुर	०	६६,००	१,००
१४२६५ अन्य क्षेत्रको आय	३,८१	५,२०	५,२०
१४३११ न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	२,१६	१,००	१,२५
१४६११ व्यवसाय कर	१०	६,००	६,००
राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त रकम	१२,८८,५१	१४,२२,९५	१४,६९,१५
११३१५ घरजग्गा रजिष्टेशन दस्तुर	८२,३९	९०,००	०
११३१५ घरजग्गा रजिष्टेशन दस्तुर		०	९०,००
११४११ बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मूल्य अभिबृद्धि कर	८,३१,८८	१३,११,४२	१२,८५,०२
११४२१ बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	३,००,०७		
११४५६ बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	१३,१४	२१,५३	२१,५३
१४१५७ बाँडफाँड भई प्राप्त दहत्तर बहत्तरको विक्रिबाट प्राप्त हुने आय	६१,०१	०	७२,६०
अन्य आय		०	३,५०
१४५२९ अन्य राजस्व		०	३,५०
अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण	५५,४१,४६	६१,६५,२८	५८,१९,०५
संघीय सरकार	५०,८८,२०	५६,१८,११	५१,१६,१०
१३३११ समानिकरण अनुदान	१४,२४,००	१४,९९,००	१३,०८,००
१३३१२ शसर्त अनुदान चालु	३२,५२,७०	३६,४३,४५	३५,०१,१०
१३३१३ शसर्त अनुदान पुँजीगत	४,११,५०	२,७५,६६	२,०७,००
१३३१४ विषेश अनुदान चालु		५०,००	५०,००
१३३१७ समपुरक अनुदान पुँजीगत		१,५०,००	५०,००
प्रदेश सरकार	४,५३,२५	५,४७,१७	७,०२,९५
१३३११ समानिकरण अनुदान	१,५६,८४	१,५६,८४	१,५६,९१
१३३१२ शसर्त अनुदान चालु	४८,०२	०	०
१३३१३ शसर्त अनुदान पुँजीगत	२,३४,३५	३,७०,२०	३,९३,०४
१३३१४ विषेश अनुदान चालु		२०,१३	०

१३३१५ विषेश अनुदान पुँजीगत		०	८५,००
१३३१७ समपुरक अनुदान पुँजीगत	१४,०३	०	६८,००
बैदेशिक			
जनसहभागिता			
वित्तीय व्यवस्था (प्राप्ति)			
व्यय	६६,७९,०९	८०,०१,४३	७७,९२,९०
चालु	३७,११,४६	५०,४५,४४	४९,१४,३४
२११११ पारिश्रमिक कर्मचारी	२३,५५,१४	२५,८३,२२	२७,२१,३३
२११२१ पोशाक	६,२०	६,६०	६,६०
२११२२ खाद्यान्न	०	१,६२,८४	०
२११३१ स्थानीय भत्ता	०	१,२६	०
२११३२ महंगी भत्ता	८,९२	१२,००	०
२११३४ कर्मचारीको बैठक भत्ता	४,४३	७,६१	०
२११३५ कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	०	२,५०	०
२११३९ अन्य भत्ता	४२,८८	५२,००	१०,००
२११४१ पदाधिकारी बैठक भत्ता	४२,९९	४४,४४	४९,८४
२११४२ पदाधिकारीअन्य सुबिधा	१,०३,००	१,०३,५०	१,०७,५०
२१२१२ कर्मचारीको योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	०	७,५०	७,५०
२१२१४ कर्मचारी कल्याण कोष	०	१,००	१,००
२२१११ पानी तथा बिजुली	५,७६	७,५०	१०,००
२२११२ संचार महसुल	१२,०४	१४,०७	१४,००
२२२११ इन्धन (पदाधिकारी)	५,९८	९,४८	६,६०
२२२१२ इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	२२,०७	२५,००	१९,८७
२२२१३ सवारी साधन मर्मत खर्च	२०,००	२०,००	१२,८०
२२२१४ बिमा तथा नवीकरण खर्च	३,२५	५,००	८,००
२२२२१ मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	३,४९	५,४६	८,००
२२३११ मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	३४,७८	४९,४५	३४,५०
२२३१३ पुस्तक तथा सामग्री खर्च	९३,२१	८४,२८	०
२२३१४ इन्धन - अन्य प्रयोजन	५,८८	७,५४	०
२२३१५ पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	८,०३	७,५०	१९,००
२२३१९ अन्य कार्यालय संचालन खर्च	४,४९	४,५०	२,७८
२२४११ सेवा र परामर्श खर्च	३,५०,१६	५,९०,३६	६,०७,९०
२२४१२ सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	०	५,००	५,००
२२४१९ अन्य सेवा शुल्क	०	१५,७५	०

२२५११ कर्मचारी तालिम खर्च	४,९४	५,००	८,००
२२५१२ सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	२,१२	४,५०	०
२२५२१ उत्पादन सामग्री / सेवा खर्च	०	९,५०	०
२२५२२ कार्यक्रम खर्च	९२,१५	८५,७२	०
२२५२९ विविध कार्यक्रम खर्च	१,३२,८६	३,३०,८९	०
२२६११ अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	१०,९१	३,६०	९,९५
२२६१२ भ्रमण खर्च	२७,९९	२७,००	२०,५०
२२६१९ अन्य भ्रमण खर्च	४,९३	४,००	३,५३
२२७११ विविध खर्च	२,४७,९८	१,०९,२०	३९,८०
२२७२१ सभा सञ्चालन खर्च	६,९९	७,७४	१०,००
२५११२ गैर वित्तीय संस्थानहरूलाई पूँजीगत सहायता	०	६,००	०
२५३११ शैक्षिक संस्थाहरूलाई सहायता	०	१,६६,०६	०
२६३३२ सशर्त अनुदान (चालु)	०	४,२४,३९	११,३१,४७
२७११२ अन्य सामाजिक सुरक्षा	०	०	९,००
२७२१३ औषधीखरिद खर्च	२३,९०	०	१३,८७
२७२१९ अन्य सामाजिक सहायता	७,१८	८,५०	०
२८१४२ घरभाडा	१४,०९	१५,००	१२,००
२८१४९ अन्य भाडा	२,५७	२,९८	४,००
पूंजीगत	२९,६७,६२	२९,५५,९९	२८,७८,५६
३११११ आवासीय भवन निर्माण/खरिद	७१,६४	३,९३,५०	१,२०,००
३१११२ गैर आवासीय भवन निर्माण/खरिद	१,७९,९५	८,२०	२,९६,००
३१११३ निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	१,९५	५२,३०	०
३११२१ सवारी साधन	३,००	०	३,५०
३११२२ मेशिनरी तथा औजार	८७,७५	५०,७५	८,००
३११२३ फर्निचर तथा फिक्चर्स	९,९७	६,००	४,००
३११३१ पशुधन तथा बागवानी विकास खर्च	९६,०१	८७,१५	१,८३,२०
३११३२ अनुसन्धान तथा विकास सम्बन्धी खर्च	२,८५,८५	३,२५,१५	३,९१,२०
३११३४ कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	०	३,६०	०
३११३५ पूँजीगत परामर्श खर्च	३,३८,९२	६२,६०	१,७२,४०
३११४१ सुरक्षा प्रणाली तथा उपकरण प्राप्ति खर्च	०	१५,६०	३१,९४
३११५१ सडक तथा पूल निर्माण	७,२२,७६	४,८७,०८	५,९४,२५
३११५२ रेलमार्ग तथा हवाई मैदान निर्माण	०	०	३,५०
३११५३ विद्युत संरचना निर्माण	२९,२५	८,९०	२२,००
३११५४ तटबन्ध तथा बाँधनिर्माण	५,९२	१४,८०	१५,००
३११५५ सिंचाई संरचना निर्माण	२,०५,९३	३,१४,६१	१,९७,३५

३११५६ खानेपानी संरचना निर्माण	८०,२४	१,०७,३१	१,३४,७९
३११५८ सरसफाई संरचना निर्माण	०	२,००	०
३११५९ अन्य सार्वजनिक निर्माण	६,७६,३१	२,७७,४४	३,८९,८३
३११६१ निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	२३,०७	१,५०	१०,००
३११७१ पूँजीगत सुधार खर्च सार्वजनिक निर्माण	३५,४८	१,५१,५५	३,००
३११७२ पूँजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	१,१३,५४	४,८५,९५	२,०३,६०
३१४११ जग्गाप्राप्ति खर्च	०	१,००,००	९५,००
३१५११ भैपरी आउने पूँजीगत	०	०	०
बजेट बचत (+)/न्यून	२,२३,६२	(२,५०,००)	(३,९१,००)
गत वर्षको नगद मौज्दात		२,५०,००	३,९१,००

तालिका नं. ५: आ.ब. २०८०।०८१ देखि आ.ब. २०८२।०८३ सम्मको त्रिबर्षिय खर्चको प्रक्षेपण

शिर्षक	आ.व. : २०८०।८१	आ.व. : २०८१।८२	आ.व. : २०८२।८३	जम्मा	प्रतिशत
चालु	९७९१५०७५६	८००४३६२१६	८५६४६६७५१		७३.५
पूंजीगत	२५५५५८७००	२७३९७४८१२	२९३१५३०४९	३४१२३९२८३	२६.५
जम्मा	**१००४१२२४५६**	**१०७४४११०२८**	**११४९६१९८००**	**१२८७६६५९३०**	**१००**

परिच्छेद ३: आर्थिक विकास क्षेत्र

३.१ कृषि, पशुपन्छी तथा भूमि व्यवस्था

३.१.१. वर्तमान अवस्था

कृषि तथा पशुपन्छी विकासको क्षेत्रमा प्रविधिलाई जोड्न सकिएको खण्डमा यस नगरपालिकामा कृषि तथा पशुपाल पेशामा आवद्ध कृषकहरुलाई व्यवसायिक तरिकाले अगाडि बढाउन सकिने देखिन्छ । भौगोलिक तथा जैविक विविधताले उपलब्ध गराएका विभिन्न सम्भाव्यताहरुको मापन गरी एकिकृत कृषि प्रणाली, सामूहिक कृषि खेतीमा जोड र उन्नत जातको बीउविजन सहित व्यवसायिक योजना सहित कृषकहरुलाई प्राविधिक सहयोग मार्फत अगाडि बढाउन सकेको खण्डमा कृषि तथा पशुपालनबाट आम समुदायलाई आत्म निर्भर बनाउन सकिने अवस्था छ ।

कृषि उपजको संकलन केन्द्र विभिन्न स्थानमा रहेको भए पनि तरकारी भण्डारण केन्द्रको अभावले कृषकहरुले उत्पादन भन्दा कम लागतमा विक्रि गर्नुपर्ने अवस्था रहेको छ । नगरपालिकाले कृषकहरुको समस्या समाधान गर्दै कम लागतमा भूमिको उत्पादकत्व बढाउन पर्ने रहेको छ । कृषि उपजको लागि भण्डारण केन्द्रको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन, सिंचाइ सुविधाको विस्तार लगायतका कार्यहरू गर्नु आवश्यक छ ।

कृषक समूहको प्रवर्द्धन, महिला एवं दलित कृषक समूहको गठन, पशुपालक समूहको गठन, यूवा लक्षित व्यावसायिक कृषि कार्यक्रम, कृषि तथा पशुसेवा प्रसारको पहुँचमा वृद्धि, भूमिमा प्राङ्गारिक मलको प्रयोगमा जोड, लगायतका गतिविधिमार्फत् गुर्भाकोटमा कृषि क्षेत्रको विकासका लागि प्रयास गरिएको भए तापनि सिंचाइ पुर्याउन सकिने २८.८८ प्रतिशत जमीनमा सिंचाइ सुविधा पुऱ्याउन सकिएको छैन । किसानको वित्तीय स्रोतमा सहज पहुँच पुग्न सकेको छैन । सबै बस्तिहरुमा दक्ष कृषि जनशक्तिको पहुँच कम हुँनु, आवश्यक भण्डारण केन्द्रमा सबै सेवाग्राहीको पहुँच पुगेको छैन ।

गुर्भाकोट नगरपालिकामा १ वडा १ कृषि तथा पशु प्राविधिक कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनु, पशुपन्छी विकासमा सुधार हुँदै जानु, यूवा लक्षित व्यावसायिक कृषि कार्यक्रमबाट यूवा लाभान्वित हुनु, कृषि तथा पशु फर्मको विस्तार हुनु, कृषि केन्द्रित सहकारी गतिविधि बढ्दै जानु यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् । हाटबजारको विस्तार एवं आधुनिकीकरण, सिंचाइ सुविधाको विस्तार गरी कृषि उत्पादकत्व बढाउनु, सहकारीको उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी बढाउनु, भण्डारण केन्द्रको स्थापना र व्यवस्थापन गर्नु, कृषि क्षेत्रमा लगानी बढाउनु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

३.१.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्य

सोच

"गुणस्तरीय कृषि उत्पादन, दिगो खाद्य आपूर्ति र स्वस्थ ग्रामीण जीवन"

लक्ष्य

प्रविधिको प्रयोग र व्यवसायिकरण मार्फत निर्यातमुखी कृषि तथा पशुपन्छी पालनको विकास गर्दै जाने ।

उदेश्यहरु

- प्रविधिमैत्री कृषि मार्फत कृषिलाई व्यवसायिकरण गरी उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्नु,
- उन्नत जातको पशुपन्छी पालन व्यवसाय मार्फत मासु र दुग्धजन्य वस्तुको निर्यात बढाउनु
- स्थानीय प्रविधिमा आधारित प्राङ्गारिक कृषि, बहुवर्षे बाली र कृषि पूर्वाधार थप्नु ।
- कृषि भूमिको वर्गीकरण गरी प्राकृतिक क्षमताका आधारमा बाली प्राथमिकता तोक्नु ।
- पशुपञ्छी र मत्स्य पालक कृषकहरूलाई व्यवसायिक प्रोत्साहन गर्नु ।
- सहकारीका माध्यमबाट पोषणयुक्त कृषि उपज उत्पादनमा प्रोत्साहन गर्नु ।

३.१.३ रणनीतिहरु

- व्यवसायिक कृषिको सुनिश्चितता गर्दै दिगो कृषि विकासका लागि कृषि गुरुयोजना निर्माण गरी युवालाई कृषिमा आकर्षण गर्न क्षमता अभिवृद्धि, प्रविधि हस्तान्तरण तथा अनुदानलाई पुरस्कारमा परिणत गरि प्रोत्साहन गर्ने,
- प्रााङ्गारिक खेतीको विस्तार गर्ने ।
- कृषि भूमिको उत्पादकत्वका आधारमा भूमिको वर्गीकरण गर्ने ।
- कृषि सहकारीको लगानी वृद्धि गरी कृषि, पशु तथा मत्स्य उत्पादनलाई बढावा दिने ।

तालिका नं. ६: नतिजा खाका (कृषि तथा पशुपन्छी)

क.सं.	विवरण
१	मेहनती कृषि उद्यमीलाई पुरस्कार सहित प्रोत्सहान
२	नीजि सार्वजनिक साझेदारीमा कृषि उपकरण खरिद
३	नीजि सार्वजनिक साझेदारीतामा टनेलमा खेती
४	तरकारी तथा फलफुलका विरुवा वितरण कार्यक्रम
५	च्याउ खेतीमा उद्यमीलाई सहयोग कार्यक्रम
६	उन्नत जातको बिउ वितरण
७	एक वडा एक कृषि कार्यक्रम सञ्चालन पूर्वाधार विकास
८	कृषि उपज संकलन केन्द्रहरुको निर्माण
९	प्राङ्गारिक तरकारी खेती व्यवसाय सञ्चालनमा सहयोग
१०	ग्रीन हाउसमा बेमौसमी तरकारी तथा फलफुल खेती
११	कृषि विकासका लागि अनुसन्धान तथा प्रकाशन
१२	कोभिडबाट प्रभावित घर परिवारलाई कृषि अनुदान
१३	खाद्य सुरक्षाका लागी समुदाय अभिमुखीकरण कार्यक्रम
१४	कृषि उपज वस्तुको सङ्कलन प्रशोधन र बजारीकरण सहयोग
१५	प्राङ्गारिक मल विकास कार्यक्रम
१६	कृषि प्रदर्शनी मेलाको आयोजना
१७	मागमा आधारित कृषि तालिम
१८	एक गाउँ एक कृषि पकेट क्षेत्र कार्यक्रम
१९	कृषि बिमा अनुशिक्षण कार्यक्रम
२०	रैथाने तथा उन्न्त जातको बिउ विजनको उत्पादन र संरक्षण
२१	पर्यावरणीय संरक्षण कार्यक्रम
२२	पशुपन्छीका लागि औषधी खरिद
२३	चरण क्षेत्र संरक्षण तथा भुई घाँसको बीउ वितरण कार्यक्रम
२४	भकारो सुधार कार्यक्रम
२५	सफल पशुपन्छी व्यवसायीलाई पुरस्कार प्रोत्साहन
२६	पशुपन्छीमा आधारित संकलन केन्द्रहरु सञ्चालन
२७	पशु बिमा कार्यक्रमको अनुशिक्षण सञ्चालन
२८	वडा स्तरीय पशुपन्छी परीक्षण शिविर सञ्चालन
२९	सबै प्रकारका वनमा घाँस विकास कार्यक्रम
३०	पशु रोगमा आकस्मिक सहयोगका लागि एग्रोभेट सञ्चालन
३१	पशु रोगमा उपचारका लागि युवालाई प्राविधिक तालिम
३२	स्वस्थ मासु तथा डेरी पसल सञ्चालन
३३	मागमा आधारित पशु उपचार सेवा
३४	मिनरल ब्लक खरिद कार्यक्रम

३५	लगानी साझेदारीतामा आधारित उपकरण खरिद
३६	व्यवसायिक कुखुरा पालन अनुदान कार्यक्रम
३६	विपन्न समुदायलाई बँगुर, सुँगुर पालनमा अनुदान
३७	बाख्रा पकेट क्षेत्र विकास विकास कार्यक्रम
३८	साझेदारितामा मासुका लागि पाडा विकास कार्यक्रम
३९	कोभिडबाट प्रभावित घर परिवारलाई पशु पालनमा अनुदान
४०	पशु पालक कृषकहरुमा नयाँ प्रविधि खरिद तथा वितरण
४१	पशु प्रदर्शनी मेला
४२	आधुनिक खोर निर्माण सहयोग

स्रोतः समूह छलफल, गत आ.व.हरूका प्रगति विवरण

३.२ वित्तीय व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण

३.२.१ नगरपालिको वर्तमान अवस्था

वित्तीय संस्था र सहकारी आर्थिक क्रियाकलापलाई बढावा दिई आय आर्जनको अवसर सिर्जना गर्ने भरपर्दा माध्यम हुन् । गुर्भाकोट नगरपालिकामा संचालित व्यवसायहरूको जम्मा संख्या ५३० र कृषक समूहहरू ७२ वटा रहेकाछन् । यस्ता समूहहरूबाट हुने वित्तीय करोवारको परिमाण एकिन हुन नसके पनि स्थानीय समुदायमा व्यवशायिक क्रियाकलाप बढाउन मद्यत पुर्याएको छ । वित्तिय संस्था, बैंक तथा सहकारीहरुको सबै वर्ग, क्षेत्र र समुदायमा पहुँच अझ वढाउन पर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

स्थानीय समुदायको वित्तीय पहुँच बढेको भए पनि कृषि, पशुपालन, कृषि तथा स्थानीय स्रोतमा आधारित व्यवसायमा जाने लगानी प्रभावकारी वनाउन आवश्यक रहेको छ । कृषक, बचत तथा महिला समूहले नगरपालिकामा बचतको विकास तथा लगानी प्रवर्द्धनमा भूमिका निर्वाह गरेका भए तापनि पछाडिपरेको वर्ग र क्षेत्रमा वित्तीय सहज पहुँच विस्तार गरी आर्थिक क्रियाकलाप वढाउँन पर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

बैंक, वित्तिय संस्था तथा सहकारी तथा कृषक समूहले वित्तीय क्रियाकलापलाई थप बढावा दिइरहेका भए तापनि कृषि तथा सडक पूर्वाधारको अभावमा वित्तीय असुरक्षा कायमै देखिन्छ । वित्तीय साक्षरताको कमीले गर्दा आशातीत रूपमा वित्तीय क्रियाकलाप फस्टाउन सक्दैनन । सहकारीको लगानीलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा लगाउनु, सहकारी आवद्ध व्यवसायिक गतिविधिको प्रवर्द्धन गर्न, वित्तिय क्षेत्रले गरेको लगानी जोखिममा नपरोस भन्नका लागि आवश्यक ध्यान दिन समेत आवश्यक रहेको छ ।

गुर्भाकोट नगरपालिकाले स्थानीय नीति तथा नियम निर्माण गरिरहेको, स्थानीय संघसंस्थाको क्षमता विकासका लागि विभिन्न क्रियाकलापहरु संचालन गर्नु, व्यवसायको आकार बढ्नु, कृषि क्रियाकलापमा वृद्धि हुनु, यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् । वित्तीय लगानीको सुरक्षा सुनिश्चित गर्नु, स्थानीय सहकारीलाई व्यवस्थित गर्नु, पछाडि परेको वर्गमा वित्तीय पहुँच बढाउनु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

३.२.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उद्देश्यहरु

सोच

"प्रभावकारी वित्तीय साक्षरतामार्फत् वित्तीय पहुँच विस्तार"

लक्ष्य

नगरपालिकामा वित्तीय गतिविधि विस्तार गर्ने ।

उदेश्यहरु

- नगरपालिकाका सबै वडामा वित्तीय संस्थाको पहुँच विस्तार गर्नु ।
- नगरपालिकामा बचत तथा लगानी वृद्धिको वातावरण सिर्जना गर्नु ।

३.२.३ रणनीतिहरु

- सबै वडामा औपचारिक वित्तीय सेवा विस्तार गर्न प्रेरित गर्ने । कृषि भूमिको उत्पादकत्व तथा प्राकृतिक क्षमताका आधारमा वर्गीकरण गर्ने ।
- नगरपालिका बासीमाझ बचत प्रवृत्तिको विकास गरी लगानी प्रवर्द्धन गर्न ।

३.२.४ अपेक्षित उपलब्धी

योजनाको अन्त्यमा रु. ८२ करोड निक्षेप सङ्कलन तथा रु. १०० करोड ऋण परिचालन हुने अनुमान गरिएको छ । थप ९ वटा कृषि सहकारी तथा ३ वटा महिला सहकारीको स्थापना हुनेछ भने सहकारीताको माध्यमबाट उद्यम व्यवसाय प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्नेछ छ ।

बित्तिय व्यवस्था , सहकारी तथा गरीबि निवारण			
विवरण	ईकाई	आ.ब. २०७९।८०	आ.ब. २०८२।८३
बैंकको सङ्ख्या	संख्या	३	४
कृषि सहकारी सङ्ख्या	संख्या	३५	३९
बचत ऋण सहकारी सङ्ख्या	संख्या	१३	१७
बहुउध्येशीय सहकारी संख्या	संख्या	६	१०
दुग्ध उत्पादक सहकारी संख्या	संख्या	१	५
साना किसान सहकारी संख्या	संख्या	५	९
जडीबुटी प्रशोधन सहकारी संस्था	संख्या	५	९

३.३ श्रम तथा रोजगारी

३.३.१ वर्तमान अवस्था

गुर्भाकोट नगरपालिकामा व्यवसायको प्रर्वद्धन गरी श्रम तथा रोजगारी सिर्जना गर्ने प्रयास गरिएको छ। यूवालाई स्वरोजगारमुखी सिप प्रदान गर्ने, सिपमूलक लघुउद्यम कार्यक्रम, उद्यमशीलता विकासका लागि प्रोत्साहन अनुदान एवं सहुलियत दरको ऋण प्रदान गर्ने व्यवस्था, औद्योगिक क्षेत्र विस्तारको योजना, आधुनिक कृषि तथा पशुपालन व्यवसायमा यूवा तथा महिला संलग्नतालाई प्रोत्साहन, आय आर्जन तथा रोजगारी अभिवृद्धिका लागि पालिकाले गरिएका केही प्रशंसनीय कार्यहरू हुन् ।

नगरपालिकाको यूवा जनशक्तिमा यूवा बेरोजगारीको दर बढि देखिन्छ । महिलाहरु रोजगारको लागि विदेशमा जाने प्रचलन समेत वढदो रहेको र आफ्नै स्थानीय रुपमा समेत रोजगारमा सम्लग्न रहेको देखिन्छ । विदेशबाट फर्किएका महिलाहरू स्थानीय रुपमै व्यवशायहरु संचालन गरेर बसेको देखिन्छ । यूवा तथा महिलाहरुको आधुनिक कृषि तथा पशुपालन व्यवसायमा संलग्नता बढेको छ । पूर्वाधार विकास, सिकर्मी, डकर्मी, साना व्यवसाय आदि क्षेत्रमा पालिकाभित्रै रोजगारीका अवसरहरु समेत रहेकाछन । पर्यटन, वन, पशु विकासजस्ता स्थानीय क्षमताका क्षेत्रहरूमा हुने अवसरको पूर्ण पहिचान गरी प्रयोग गर्नु आवश्यक छ ।

समृद्ध नगरपालिकाको निर्माणका लागि गुर्भाकोट नगरपालिकामा विविध किसिमका प्रयासहरू गरिएको भए तापनि यूवाहरुको कृषि तथा पशुपन्छि विकास क्षेत्रमा कम अभिरुची हुनु र बैदेशिक रोजगारका लागि मात्र पहल गर्नु, बेरोजगार यूवाको सङ्ख्या बढ्दै जानु, पुरुष सँगसँगै महिलाको पनि वैदेशिक रोजगारीमा जाने क्रम बढ्नु, अधिक रोजगारी सिर्जना गर्ने उद्योगको सङ्ख्या न्यून हुनु, दक्ष जनशक्तिको अभावमा पर्याप्त स्थानीय स्वरोजगारीका अवसर श्रृजना गर्न नसक्नुजस्ता समस्याहरू छन् ।

किशोर किशोरीलाई विद्यालयस्तरमै व्यावसायिक ज्ञान दिने व्यावहारिक प्रयासको नगरपालिकाबाट थालनी हुनु, स्वरोजगारमुखी सिपको व्यवस्था, व्यावसायिक क्रियाकलापमा वृद्धि, शैक्षिक गुणस्तर वृद्धिको प्रयास, प्राविधिक शिक्षाको थालनी, सहकारीमा स्थानीयको बढ्दो पहुँच, यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् । सबै वर्ग र जातिलाई रोजगारीको सुनिश्चित गर्नु, सबै आर्थिक क्षेत्रको सन्तुलित विकास गर्नु, पर्याप्त अनुदान एवं ऋणको व्यवस्था गर्नु यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौतीहरू हुन् ।

३.३.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच

"व्यवहारिक र व्यावसायिक शिक्षा मार्फत रोजगारीको सुनिश्चितता"

लक्ष्य

दक्ष र सक्षम श्रमशक्तिको निर्माण गर्ने ।

उदेश्यहरु

- औद्योगिक क्षेत्रको विस्तार गरी स्थानीय स्तरमै रोजगारीको सिर्जना गर्नु ।

- गुणस्तरीय शिक्षाको व्यवस्था गरी सीपयुक्त श्रमिकको निर्माण गर्नु ।

३.३.३ रणनीतिहरु

- सबै वडामा औद्योगिक क्षेत्रको विकास गरी रोजगारीको सिर्जना गर्ने ।
- विद्यालय तथा प्राविधिक शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने ।

३.३.४ अपेक्षित उपलब्धी

गाउँ गाउँमा स्थापना भएका वित्तीय संस्था तथा सहकारी संस्थाहरुले आर्थिक क्रियाकलापलाई बढावा दिई आय आर्जनको अवसर सिर्जना गरेको देखिनछ । गुर्भाकोट नगरपालिकामा जम्मा ५३० व्यवसायहरू संचालनमा आएकाछन । गाउँमा रहेका ७२ कृषक समूहहरू तथा अन्य विभिन्न समुहहरुको वित्तीय सुविधाको कारण व्यवसायिक प्रवद्धनमा सहयोग पुगेको पाईएको छ । प्राविधिक शिक्षाको विकास, व्यवसाय संचालन गर्न चाहने व्यक्ति तथा समुहहरु लाई आवश्यकतालिमको व्यवस्था तथा सहुलियत दरमा ऋणको उपलब्ध गराउन सकेमा बढदो वेरोजगारिता र विदेश पलायनको समस्यालाई समाधान गर्न सहयोग पुग्ने छ ।

श्रम तथा रोजगारी			
विवरण	ईकाई	आ.ब. २०७९।८०	आ.ब. २०८२।८३
प्राविधिक जनशक्ति	सङ्ख्या	२७	३४
मेकानिक्स	संख्या	०	३
म्यासन डकर्मी	संख्या	०	२
अनमी (दक्ष जनशक्ति)	संख्या	२२	३५
कार्पेन्ट्री	संख्या	०	२
ग्रामीण पशु-स्वास्थ्य कार्यकर्ता	संख्या		
जेटीए	संख्या	४	

३.४ पर्यटन विकास

३.४.१ वर्तमान अवस्था

स्थानीय अर्थतन्त्र जनजीविका, रोजगारी, जीवनशैली आदि क्षेत्रको विकासको लागि पर्यटन क्षेत्रको महत्वपुर्ण भुमिका रहेको हुन्छ । पर्यटन क्षेत्रको विकासले रोजगार तथा आय आर्जनमा मात्र सहयोग नपुगेर स्थानीय स्तरमा स्रोतको पहिचान, पूर्वाधारको निमार्ण, वातावरण संरक्षणमा सहयोग, समाजमा रहेका विकृति र गलत परम्पराहरुको अन्त्य गर्न, महिला संशक्तीकरण गर्न सहयोग पुग्दछ ।

नगरपालिकामा पर्यटन सूचना केन्द्रको स्थापना नहुनु, नगरपालिकामा भएका पार्क तथा रमणीय स्थलहरूको उचित व्यवस्थापन हुन नसक्नु, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलको प्रचार प्रसारमा कमी, ट्रेकिङ स्थलको निर्माण नहुनु जस्ता समस्याको समाधान गरी उपलब्ध प्राकृतिक एवं सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षणमार्फत् पर्यटनलक्षित आर्थिक क्रियाकलाप वृद्धि गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

विभिन्न धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरु, गर्मि समयमा समेत चिसो मौसम, राप्ती राजमार्गले जोडिएको, स्थानीयवासीमा पर्यटन क्षेत्रको रूपमा गुर्भाकोट नगरपालिकालाई विकास गर्नुपर्दछ भन्ने भावनाको विकास हुनु, सडक सञ्जालको विस्तार हुँदै जानु, बेमौसमी तरकारी पाईने स्थानो रुपमा चिनिने गुर्भाकोटलाई कृषि पर्यटनको रुपमा विकास गर्न सकिने, यस क्षेत्रमा पाईने विभिन्न किसिमका बनस्पतीको अध्ययनको लागि अध्ययन भ्रमणहरु बढाउन सकिने भएपनि गुर्भाकोट नगरपालिकालाई दाङ तथा नेपालगञ्जलाई जोडने राप्ती राजमार्ग लामो समय देखि जिर्ण अवस्थामा रहेकाले यसको निर्माण गर्नु, पर्यटन क्षेत्रमा लगानी बढाउनु, पर्यटकीय स्थलको स्तरोन्नति गर्नु, आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

३.४.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्य

सोच

“समृद्ध अर्थतन्त्रका लागि पर्यटन”

लक्ष्य

पर्यटनको विकास गरी ग्रामीण अर्थतन्त्र सुदृढ गराउने ।

उदेश्यहरु

- पर्यटन पूर्वाधारको निर्माण गरी पर्यटक आकर्षण गर्नु ।
- पर्यटन प्रवर्द्धनमार्फत रोजगारी सिर्जना गर्नु ।

३.४.३ रणनीतिहरु

- पर्यटन स्थललाई आकर्षक बनाउन आवश्यक शैक्षिक, सांस्कृतिक तथा भौतिक पूर्वाधारको विकास निर्माण गर्ने ।
- धार्मिक एवं प्राकृतिक पर्यटनको विकासमार्फत रोजगारीको सिर्जना गर्ने ।

३.४.४ अपेक्षित उपलब्धी

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अन्त्यमा थप २ वटा होमस्टेको स्थापना हुने र पहिले देखि स्थापना भएका होमस्टेहरु समेतले सुचारु रुपमा पर्यटकहरुलाई सेवा उपलव्ध गराउँनेछन । मन्दिर, गुफा तथा प्राकृतिक क्षेत्रको संरक्षण हुनेछ । पर्यटन स्थलको पूर्वाधारको विकास भई पर्यटन क्षेत्रको संवर्द्धनमा सहयोग पुग्नेछ ।

स्थानीय तथा पर्यापर्यटन			
विवरण	ईकाई	आ.ब. २०७९।८०	आ.ब. २०८२।८३
पर्यटन सूचना (सामूदायिक समेत) केन्द्र	संख्या	०	१
कोसेली घर	संख्या	३	७
स्थानीय उत्पादनको ब्राण्डिङ	संख्या	०	३
होटल पर्यटन तथा अतिथि सत्कार तालिम	पटक/संख्या	०	३
होमस्टे (सामुदायिक र नीजि)	संख्या	२	५
पर्यटन गन्तव्यस्थलमा पूर्वाधार विकास	संख्या	७	९

३.५ उद्योग, व्यापार र आपूर्ति व्यवस्था

३.५.१ वर्तमान अवस्था

औद्योगिक विकासले रोजगारी सिर्जना, वस्तु र सेवाको मूल्य अभिवृद्धि, आवश्यक वस्तु तथा सेवाको उपलब्धता गर्न सहयोग पुर्याउँदछ । नगरपालिकामा उद्योग स्थापना एवम् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा उल्लेखनीय प्रगति भएको छैन । कृषि क्षेत्रमा रहेको निर्भरतालाई कम गर्दै विद्यमान् बेरोजगारी, अर्ध बेरोजगारी तथा गरीबी कम गर्न औद्योगीकरणको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । ग्रामीण क्षेत्रमा कृषि एवं स्थानीय साधन स्रोतमा आधारित उद्योग तथा शहरी क्षेत्रमा औद्योगिक क्षेत्रहरुको स्थापना र विकास गरी राष्ट्रको औद्योगिकरणमा टेवा पुर्याउनु आजको प्रमुख आवश्यकता रहेको छ । यस नगरपालिकाकामा रिट्ठा सङ्कलन केन्द्र, कुटानी पिसानी मिलहरू सञ्चालनमा छुन् । हालसम्म ५३० वटा व्यवसाय दर्ता भएर सञ्चालनमा रहेका छन् । औद्योगिक क्षेत्रको स्तरोन्नति गरी उद्योग व्यवसायको दिगो विकास गरी वस्तु तथा सेवाको सहज आपूर्तिको सुनिश्चित गर्न विशेष योजनाका साथ अघि बढ्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ । उद्योग धन्दालाई मुख्य आय आर्जनको स्रोत बनाउने महिलाहरूको सङ्ख्या ९८ छ भने औद्योगिक रोजगारमा पुरुषहरूको सङ्ख्या ५७ छ । उद्यम तथा व्यवसायमा संलग्न आदिवासी तथा जनजातिहरूको सङ्ख्या ४१ छ ।

नगरपालिकामा प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन सङ्ख्यामा वृद्धि हुँदै जानु, पूर्वाधार क्षेत्रको विकासले गति लिनु, युवा तथा महिलामा औद्योगिक र व्यावसायिक क्रियाकलापमा सक्रियता बढ्दै जानु यस क्षेत्रका प्रमुख अवसरहरू हुन् । पर्याप्त मात्रामा लगानी भित्र्याउनु, शीतभण्डारको व्यवस्था गर्नु, दक्ष युवा पलायन रोक्नु, खानी उत्खनन गर्नु, क्रसर उद्योगको व्यवस्थापन गर्नु, सञ्चालित साना तथा ठूला उद्योगको दिगो रूपमा सञ्चालन हुने वातावरणको विकास गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

३.५.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच

"भौतिक पूर्वाधारको विकास उद्योग, वाणिज्य तथा व्यापारको विकास"

लक्ष्य

नगरपालिकाको वाणिज्य तथा व्यापारको प्रवर्द्धन गर्ने ।

उद्देश्यहरु

- उद्योग स्थापनाका लागि लगानी मैत्री वातावरण सिर्जना गर्नु ।
- सहज व्यापारिक क्रियाकलाप विस्तारका लागि भौतिक पूर्वाधारको विस्तार तथा विकास गर्नु ।
- पारदर्शी मूल्यमा वस्तु तथा सेवाको सहज आपूर्ति सुनिश्चित गर्नु ।
- स्वतन्त्र बजार प्रणालीलाई प्रवर्द्धन गर्नु ।

३.५.३ रणनीतिहरु

- स्थानीयमा वचत गर्ने प्रवृत्तिको विकास गरी लगानी अभिवृद्धि गर्ने ।
- औद्योगिक उत्पादनका बजारीकरणका लागि पूर्वाधारको विकास गर्ने ।
- आवश्यक उपभोग्य सामाग्रीको निरन्तर उपलब्धताका लागि पारदर्शी आपूर्ति प्रणाली सुनिश्चित गर्ने ।

३.५.४ अपेक्षित उपलव्धिहरु

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अन्त्य सम्ममा ठूला उद्योगहरु स्थापना हुनसक्ने अबस्था नभएपनि व्यापार व्यवशायको संख्यामा वृद्धि भई रोजगारीको सिर्जना हुनेछ । स्थानीय उद्योग नीति निर्माण गरी लगानीको वातावरण सिर्जना भएको हुने छ ।

उद्योग, ब्यापार र आपूर्ति			
विवरण	ईकाई	आ.ब. २०७९।८०	आ.ब. २०८२।८३
वर्षभरी खानपुग्ने खाद्यान्न उत्पादन गर्ने परिवार	प्रतिशत	९।३३	१५।००
६ महिना खानपुग्ने खाद्यान्न उत्पादन गर्ने परिवार	प्रतिशत	२१।३३	३०।००
३ महिना खानपुग्ने खाद्यान्न उत्पादन गर्ने परिवार	प्रतिशत	६९।३३	५५।००
औद्योगिक लगानी वार्षिक बृद्धि	प्रतिशत	७।८३	१०।१८
उद्योग (लघू र मध्यम) संख्या	संख्या	३६	४०
औभोगिक रोजगारी पुरुष	संख्या	५७।००	७४।१०
औधोगिक रोजगारी महिला	संख्या	९८।००	१२७।४०
उद्यम तथा व्यवसायमा संलग्न आदिवासी तथा जनजाति व्यक्तिहरु	संख्या	४१।००	५३।३०
काठमा आधारित लघुउद्यम तथा उद्योग प्रबर्द्धन	संख्या	१०।००	१३।००

३.६ सिंचाई

३.६.१ वर्तमान अवस्था

यस नगरपालिकामा सिंचाई कुलोको सहयोगले हाल कृषकहरुले सिंचाई सुविधा पाइरहेका छन् । नगरपालिकामा उपलब्ध जलस्रोतहरुलाई व्यवस्थित गर्न सकिएको खण्डमा कृषि उत्पादकत्वमा उल्लेखनीय वृद्धि गर्न सकिने ठूलो सम्भावना देखिन्छ । दिगो, न्यायोचित र सन्तुलित स्थानीय विकासको लागि समावेशी तथा साझेदारी व्यवस्थापनको आधारमा विद्यमान जलस्रोतको अधिकतम् सदुपयोगबाट वर्षैभरी सिंचाई पुऱ्याउने किसिमका पूर्वाधार विकास गर्दै कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गरी गरिबी न्यूनीकरण गर्दै सम्वृद्धितर्फ अगाडि बढन सकिने अवस्था छ । कर्णाली प्रदेशमा रहेको सुर्खेत जिल्लाको गुर्भाकोट नगरपालिकामा विभिन्न आयोजनाहरुको ४० कि.मि. लम्बाइ भएको कुलो मार्फत सिंचाइ आयोजना र नगरपालिकामा सिंचाइ क्षेत्रको विकासको प्रयास गरिएको छ । सिंचाइ क्षेत्रलाई व्यवस्थित गर्नका लागि सिंचाइ समूहको गठन समेत गरिएका छन् । वर्षभरि सिंचाइपुगेको जमिनको क्षेत्रफल १४.७० प्रतिशत रहेको छ भने सिंचाइ नपुगेको तर सिंचाइ पुर्याउन सकिने जमीन ३९.६९ प्रतिशत छ । गुर्भाकोट नगरपालिकामा आंशिक सिंचाई हुने जमिन १६.७२ प्रतिशत छ भने कुल खेतियोग्य जमिनको २८.८७ प्रतिशत जमिनमा भने सिंचाई पुर्याउन कठिन नै देखिन्छ । यो परिप्रेक्ष्यमा खोल्सा तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण गरी सिंचाइ सुविधा विस्तार गरी कृषि उत्पादनमा वृद्धि गर्नको लागि विशेष पहल गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

सिचाइ पुर्याउन कठिन जमीनमा वैकल्पिक सिंचाईको व्यवस्था गर्नु, उपलब्ध जलस्रोतको व्यवस्थित सदुपयोग हुन नसक्नु, सिंचाइ पूर्वाधारको अभाव, स्रोत साधनको कमी यस क्षेत्रका प्रमुख दुर्बल पक्षहरु हुन् ।

सिचाइका नयाँ प्रविधिको प्रयोग मार्फत सिंचाइ सुविधा विस्तार गर्ने सम्भावना हुनु, पर्याप्त जलस्रोत तथा जलाधार क्षेत्रको उपलब्धता हुनु यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन् । सम्पूर्ण कृषि भूमिमा सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराउनु, सिंचाई आयोजनाको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्नु, खेतीयोग्य जमीनमा सिंचाइ कुलोको व्यवस्था गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन् ।

३.६.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच

"कृषि उत्पादन वृद्धिका लागि सिंचाइको दीगो विकास"

लक्ष्य

वर्षैभरी सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराई कृषि उपजको उत्पादनमा वृद्धि गर्ने ।

उदेश्यहरु

- सिंचाइको दीगो विकास गर्नु ।
- सिंचाइ प्रणालीको कुशल व्यवस्थापन गरी सिंचाई समस्या न्यूनीकरण गर्नु ।

३.६..३ रणनीतिहरु

- सिंचाइका रणनीतिक दीर्घकालिन आयोजना निर्माण गर्ने ।
- विद्यमान सिंचाइ प्रणालीको अनुगमन तथा मुल्यांकन गरी वैकल्पिक प्रविधिको अध्ययन अनुसन्धान गर्ने ।

३.६.४ अपक्षित उपलब्धी

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अन्त्यमा वर्षभरि सिंचाइ सबैजसो खेतीयोग्य जमिनमा पुग्नेछ । नयाँ तथा आधुनिक सिंचाइ प्रविधिको प्रयोग गरी विद्यमान सिंचाइ आयोजनाको कुशल व्यवस्थापन गर्न सकेमा दिगो आर्थिक वृद्धि प्राप्त गर्ने दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्ति गर्न सकिने छ ।

सिचाांई, भूमिगत , सतह, लिफिट्ङ्ग र वर्षात			
विवरण	ईकाई	आ.ब. २०७९।८०	आ.ब. २०८२।८३
सिचाइ आयोजना	संख्या	१५६	१८०
सिचाइ कुलोको लम्बाइ	कि. मि.	५.०६९	९
वर्षभरि सिँचाइ पुगेको जमिन	प्रतिशत	२२.४२	३४
सिँचाइ नपुगेको तर सिचाइ पुर्याउन सकिने जमिन	प्रतिशत	३५	-
आँसिक सिचाइ हुने जमिन	प्रतिशत	१०.७६	-
सिचाइ पुर्याउन कठिन जमिन	प्रतिशत	३१.८२	-
साना सिँचाइ आयोजना	सङ्ख्या	४	६

३.६ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

संघ र प्रदेश सरकार र सहयोगी संस्थाहरु बीच प्रभाबकारी सहयोग, समन्वय र सहकार्य संगठनात्मक र मानव श्रोत व्यवस्थापन, कृषि प्रविधि, विउविजन, यान्त्रिकीकरण, भरपर्दो सिंचाई प्रणाली, भूस्वामित्व, पशु आहार, पूर्वाधार र बजारिकरण जस्ता कार्यहरुको एकीकृत व्यवस्थापन हुन नसके अपेक्षित नतिजा हासिल हुन नसक्ने जोखिम उतपन्न हुन सक्दछ । यसका अलवा जलवायु परिवर्तनको असर, कृषि उपजको आयात र कृषि जमिन उपयोगमा परिवर्तन जस्ता सवालहरु नगरपालिकाको आर्थिक विकास क्षेत्रका जोखिम पक्षको रुपमा रहेका छन ।

परिच्छेद ४ : सामाजिक विकास क्षेत्र

४.१ शिक्षा विकास

४.१.१ वर्तमान अवस्था

शिक्षा आर्थिक तथा सामाजिक रूपान्तरणको प्रमुख माध्यम हो । शिक्षाले मानवीय क्षमता अभिवृद्धि गरी जीवनपद्धतिलाई उत्कृष्ट बनाउन सहयोग गर्दछ । गुणस्तरीय जीवनयापनको आधार पनि शिक्षा नै हो ।

गुर्भाकोट नगरपालिकाले सीमित स्रोत साधनका वाबजुत शिक्षा विकासमा यथासक्य प्रयास गरेको छ । फलस्वरूप नगरपालिकाको साक्षरता दर उच्च छ । नगरपालिकाका कतिपय विद्यालयमा कम्प्यूटर ल्याव र विज्ञान ल्यावको समेत व्यवस्था रहेको छ ।

विद्यालयको सुदृढीकरणका लागि विद्यालय सबलीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ । गुर्भाकोट नगरपालिकामा भएका कूल विद्यालयमा बालमैत्री पूर्वाधारको निर्माण गरिएको छ । कक्षा १ देखि निरन्तर कक्षा ८ सम्म पूरा गर्ने विद्यार्थीको दर ९७ प्रतिशत छ । मध्यकालीन लक्ष्य अनुसार यो दर १०० प्रतिशत पुग्ने छ । माध्यमिक तहको शैक्षिक जनशक्तिमा महिलाको सहभागिता दर ११.६७ प्रतिशत छ । नगरपालिकामा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको सुरुवात गरी व्यावसायिक शिक्षालाई प्रवर्द्धन गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

कम्प्युटर ल्याब तथा विज्ञान ल्याब एवम् पुस्तकालय भएको विद्यालय कम हुनु, नगरपाालिकामा विपन्न वर्ग, बालबालिका एवम् युवा तथा महिलाको क्षमता विकासका लागि ठोस दीर्घकालीन योजना नबन्नु, सामुदायिक विद्यालयको कमजोर शैक्षिक गुणस्तर, विद्यार्थीका लागि आवश्यक आधारभूत सुविधाको विद्यालयमा उपलब्धता नहुनु, अझै पनि सबै विद्यालयमा बाल एवम् अपाङ्गमैत्री पूर्वाधारको निर्माण नहुनु यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरू हुन् ।

वैकल्पिक शिक्षा प्रवर्द्धनका लागि नगरपालिकाले वैकल्पिक प्रणालीबाट विद्यार्थीको सिकाइ सहजीकरण निर्देशिका, २०७५ तयार गरिनु, विविध प्राविधिक शिक्षालयको स्थापना हुनु, विद्यालय सवलीकरण कार्यक्रमको सञ्चालन, शिक्षक शिक्षिकाको क्षमता विकास तालिमको व्यवस्था, अपाङ्गता भएका विद्यालय उमेरका बालबालिकाको शिक्षामा पहुँचमा वृद्धि हुनु, पिछडिएको समुदाय र आर्थिक रूपमा विपन्नलाई उच्च शिक्षामा पहुँचका लागि सहयोग बढ्दै जानु, विद्यालयहरूको गुणस्तरमा वृद्धि हुँदै जानु यस क्षेत्रका प्रमुख अवसरहरू हुन् । विद्यालय नगएका बालबालिकालाई विद्यालय शिक्षामा समाहित गर्नु, आधुनिक शिक्षण विधिलाई प्रयोगमा ल्याउनु, आवश्यक विद्यालय पूर्वाधारको निर्माण गर्नु, दक्ष युवा जनशक्तिको उत्पादन गर्नु, उच्च शिक्षा प्राप्त जनशक्तिको सङ्ख्या वृद्धि गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

४.१.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्य

सोच

"शैक्षिक विकास मार्फत जीवनयापनमा सुधार"

लक्ष्य

दक्ष र सिर्जनशील शैक्षिक जनशक्तिको विकास गरी ग्रामीण जीवनयापनमा सुधार ल्याउने ।

उद्देश्यहरु

- शिक्षालाई ग्रामीण विकासको आधार बनाउनु ।
- समुदायमा निरन्तर सिकाइलाई प्रोत्साहन गर्नु ।
- क्षमता विकास मार्फत दक्ष जनशक्तिको उत्पादन गर्नु ।

४.१.३ रणनीतिहरु

- गुणस्तरीय शिक्षाको विस्तार मार्फत दक्ष जनशक्तिको उत्पादन गरी आर्थिक क्रियाकलापमा वृद्धि गर्ने ।
- उच्च शिक्षा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीको संख्यामा वृद्धि गरी समुदायमा निरन्तर सिकाईलाई प्रोत्साहन गर्ने ।
- शिक्षा मार्फत दलित, अपाङ्ग, महिला तथा यूवाको क्षमता विकास गर्ने ।

४.१.४ अपेक्षित उपलब्धी

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अन्त्यमा साक्षरता युक्त नगरपालिकाको पहिचान स्थापित हुनेछ । सबै बालबालिका विद्यालयको पहुँचभित्र हुनेछन् । थप सामुदायिक सिकाइ केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालन हुनेछन् । सबै विद्यालयमा बालमैत्री पूर्वाधार तथा खानेपानी सुविधाको विस्तार हुनेछ । थप विद्यालयमा विज्ञान तथा कम्प्यूटर ल्याबको व्यवस्था हुनेछ । समावेशी तथा गुणस्तरीय शिक्षा सुनिश्चित गर्ने दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्तिका लागि नगरपालिकामा प्राविधिक शिक्षाको व्यवस्था गर्ने, आधुनिक शिक्षण विधिको प्रयोग गर्ने तथा समयानुकुल शिक्षा नीतिको तर्जुमा गरी लागु भएको हुने छ ।

शिक्षा			
विवरण	ईकाई	आ.ब. २०७९/८०	आ.ब. २०८२/८३
आधारभुत तहको खुद भर्नादर	प्रतिशत	९४	९९
बालबालिकामैत्रि शौचालय भएको विद्यालय	संख्या	११	
खानेपानीको सुविधा भएको विद्यालय	प्रतिशत	११	
बालमैत्रि पूर्वाधार भएका सार्वजानिक बिद्यालयको संख्या	प्रतिशत	९	
विद्यालयमा कम्प्युटर ल्याब भएको	विद्यालय संख्या	११	
विद्यालयमा विज्ञान ल्याब भएको संख्या	संख्या	७	
माध्यमिक बिद्यालयमा आधारित पुस्तकालय	संख्या	७	
अपांगता भएका विद्यालय उमेरका बालबालिकाको शिक्षामा पहुँच	प्रतिशत	९२	९९

४.२ स्वास्थ्य, पोषण तथा खाद्य सुरक्षा

४.२.१ वर्तमान अवस्था

पोषणयुक्त खानपान, स्वच्छ खानेपानी एवम् सरसफाइ स्वस्थ जीवनको आधार हो । स्वस्थ जीवनको लागि निरन्तररूपमा पोषणयुक्त खाद्यवस्तुको उपलब्धता हुनु आवश्यक हुन्छ। नगरपालिकामा उत्पादित कृषि उपजले सबै घरधुरीलाई वर्षभर खान पुग्ने अवस्था छैन । रासायनिक मलको प्रयोगले स्वास्थ्यवर्द्धक

खाद्य पदार्थको उत्पादनमा चुनौती सिर्जना गरेको छ । यद्यपि नगरपालिकाका स्वास्थ्य सूचकहरू सुधारका क्रममा रहेका छन् । अधिकांश महिलाले स्वास्थ्य सेवासुविधाको उपभोग गरेका छन् ।

बालबालिका निमोनियाबाट ग्रसित हुने क्रममा कमी नआउनु, ५ वर्ष मुनिका बालबालिकामा झाडापखालाको दर उच्च हुनु, दक्ष स्वास्थ्यकर्मीको अभाव हुनु, स्वास्थ्य चौकीको बिस्तार नहुनु, सडक तथा यातायातको व्यवस्थित विकास नहुनु यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरू हुन् ।

महिला, अपाङ्ग, ज्येष्ठ नागरिकले ग्रामीण स्वास्थ्य सुविधा लिनेक्रम बढ्नु, पशुजन्य एवम् कृषि उत्पादनमा वृद्धि हुनु, यातायात सुविधाको विकासले गति लिनु, स्वास्थ्य क्षेत्रमा जनशक्ति उत्पादन हुने क्रम बढ्नु यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् । निमोनिया र झाडापखालाको दर न्यूनीकरण गर्नु, कम तौल भएका बालबालिकाको सङ्ख्या घटाउनु, पोषणयुक्त खाद्यपदार्थको सहज आपूर्तिको व्यवस्था मिलाउनु, स्वास्थ्यसंस्थाको गुणस्तर वृद्धि गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

४.२.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्य

सोच,

“आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको विस्तार समृद्धिको आधार”

लक्ष्य

स्वस्थ, दक्ष र प्रतिस्पर्धी नागरिकको उत्पादन गरी आर्थिक विकासमा योगदान पुऱ्याउने ।

उद्देश्यहरु

- शिक्षालाई ग्रामीण विकासको आधार बनाउनु ।
- समुदायमा निरन्तर सिकाइलाई प्रोत्साहन गर्नु ।
- क्षमता विकास मार्फत दक्ष जनशक्तिको उत्पादन गर्नु ।

४.२.३ रणनीतिहरु

- स्वास्थ्य संघसंस्थाको गुणस्तर वृद्धि गरी प्रभावकारी स्वास्थ्य सेवाको विस्तार गर्ने ।
- वालवालिका र महिलाको स्वास्थ्यमा पहुँच विस्तार गर्ने ।
- पोषणयुक्त खानेकुराको उत्पादनमा आत्मनिर्भर बन्ने ।

४.२.४ अपेक्षित उपलब्धी

नगरपालिकाका ९८.९१ प्रतिशत बालबालिकाले खोप, भिटामिन ए आदिको सेवा लिएका छन् । नगरपालिकाका सबै महिलाले सुत्केरी सुविधा उपयोग गर्नेछन् तथा दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट प्रसुति सेवा लिनेछन् । स्वस्थ खानपानलाई प्रवर्द्धन हुनेछ । नगरपालिकाका सबै वडामा स्वास्थ्य चौकीको व्यवस्था भएको हुने छ ।

स्वास्थ्य, पोषण तथा खाद्यसुरक्षा			
विवरण	ईकाई	आ.ब. २०७९।८०	आ.ब. २०८२।८३
अपेक्षित आयु (जन्महुदाकों)	बर्ष	६५	६८।२५
पाँच बर्ष मुनिको बाल मृत्यु दर	प्रतिहजार जिवित जन्ममा	९	५
कम जन्म तौल(२.५ कि.ग्राम भन्दा कम) नवजात शिशु	प्रतिशत	१.४	.५
महिलामा रक्त अल्पता	प्रतिशत	३२।९५	२५
अपाङ्गता भएका व्यक्तिले स्वास्थ्य परिक्षण गरेका	प्रतिशत	१००	९७।९
प्रसुति र गर्भवती जाचँको सेवा लिएका महिला	प्रतिशत	९८	९८
सुत्केरी सुविधा उपभोग गर्ने महिलाहरु	प्रतिशत	८३.९	९९।६८
पोषणको जाँच गराएका बाल बालिकाहरु	प्रतिशत	९७.७	९७।५
खोप, भिटामिन ए आदिको सेवा लिएका बाल बालिका	प्रतिशत	९८.९	९८।९९
दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट प्रसुति सेवा	प्रतिशत	३६.७	९४
आयुर्वेदिक लगायत परम्परागत औषधालय	संख्या	१	२
पुडकोपन भएका बालबालिका	प्रतिशत	१३।४१	९
मातृशिशु सुरक्षा कार्यक्रम	प्रतिशत	०	३

४.३ यूवा तथा खेलकुद

४.३.१ वर्तमान अवस्था

युवाको समग्र विकासमार्फत वर्तमान र भावी समाजको समुन्नत विकासको कल्पना गर्न सकिन्छ । यसै तथ्यलाई मनन गरी नगरपालिकाले युवालाई विभिन्न किसिमका पेशा तथा व्यवसायमा संलग्न गराउने प्रयास गरेको छ । साथै युवा प्रतिभा विकासका लागि खेलकुदको विकास गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

नगरपालिकामा खेलकुदसँग सम्बन्धित संस्था र क्लबहरू स्थापना गरिएको छ । खेलकुद प्रवर्द्धनका लागि युवा सृजनशील कोष स्किमको स्थापना । नगरपालिकामा विभिन्न किसिमका खेलहरू खेल्ने गरिन्छ । खेलकुदका लागि खुला चौर प्रयोग गरिएको नगरपालिकामा रङ्गशाला तथा कभर्ड हलको निर्माण हुन सकेको छैन । उर्जाशील सयौं युवा विदेश पलायन भएका छन् । यस परिप्रेक्ष्यमा युवा रोजगारी र उद्यमशीलताका लागि ठोस कदम चाल्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

युवालक्षित जीवनवृत्ति परामर्श केन्द्रको सञ्चालनको योजना, युवा अभिमुखीकरण कार्यक्रमको सञ्चालन, युवा स्वरोजगारका लागि अनुदान तथा सहुलियतपूर्ण ऋणको व्यवस्था, युवा विकासका लागि खेलमैत्री वातावरणको निर्माण लगायतका कार्यमार्फत नगरपालिकाका युवाको सिप तथा दक्षता वृद्धिको कार्य गरेको भए तापनि विद्यमान स्रोत साधन र परिस्थितिमा आशातीत उपलब्धि प्राप्त गर्न सकिएको छैन । नगरपालिकामा युवा वेरोजगारीको समस्या छ ।

युवा समूहहरूको गठन, नगरपालिकाका युवालक्षित विविध कार्यक्रम, कृषि, सडक एवम् लघु उद्यमको विकास हुनु यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् । सबै युवालाई रोजगारीको अवसरको सिर्जना गर्नु, युवालाई समाजप्रतिको दायित्वबोध गराउनु, युवा नेतृत्व विकास गर्नु, युवा स्वरोजगारका लागि सहायता उपलब्ध गराउनु, युवालाई अपराधिक क्रियाकलापबाट विमुख गराउनु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

४.३.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्य

सोच

"सक्षम युवा, समृद्ध समाज"

लक्ष्य

यूवाको समग्र विकास गर्ने ।

उद्देश्यहरु

- यूवाको साक्षरतादर वृद्धि गर्नु ।
- यूवालाई व्यावसायिक सिप एवं तालिम प्रदान गर्नु ।
- यूवालाई सामाजिक गतिविधिमा सक्रिय सहभागी गराउनु ।

४.३.३ रणनीतिहरु

- नगरपालिकाका सबै यूवाको शैक्षिक स्तर वृद्धि मार्फत सक्षम नेतृत्वको विकास गर्ने ।
- यूवामा व्यावसायिक सोच, सिप र नेतृत्वको विकास गर्ने ।
- सामाजिक गतिविधीमा यूवा संलग्नता बढाइ सुशासन र लोकतन्त्र संस्थागत गर्ने ।

४.३.४ अपेक्षित उपलब्धी

खर्च संरचनाको अन्त्यमा यूवाहरु स्वरोजगारमुलक व्यवशायमा संलग्न भई बेरोजगारी दर घटने छ । खेलकुद क्षेत्रको विकासका लागि खेल मैदानहरु निर्माण हुनेछन भने खेलाडिहरुले खेलकुदका समागिहरुको सहज उपलव्धता हुनेछ । खेलकुदसंग सम्बन्धीत संस्था र क्लवहरु स्थापना गरिनेछन् । यूवा सृजनशिल कोष स्किमको गठन हुनेछ ।

यूवा तथा खेलकुद			
विवरण	ईकाई	आ.ब. २०७९।८०	आ.ब. २०८२।८३
खेल मैदान	संख्या	९	१२
खेलकुदका लागि प्रयोग भएका खुला चौर	संख्या	६	९
यूवा श्रृजनशिल कोष स्किम	वटा	०	२
वडा भित्र खेलिने प्रमुख खेल र प्रतिस्प्रधाहरु	संख्या	३६	४५
खेलकुदसँग सम्बन्धीत संस्था र क्लवहरु	संख्या	१०	१५
जिल्लास्तरिय खेलकुद पदक विजेता	संख्या	१२	१८

४.४ खोज, अनुसन्धान र अन्वेषण

४.४.१ वर्तमान अवस्था

प्रकृति, इतिहास र स्थानीय संस्कृति बिच लुकेका रहस्यको खोज र स्थानीय वातावरणमा सिर्जनात्मक क्रियाकलापको प्रवर्द्धन गर्ने पर्याप्त सम्भावना देखिन्छ । स्थानीय कला र संस्कृति, परम्परागत प्रविधिको संरक्षणका लागि अन्वेषणको ठूलो महत्व हुन्छ । गुर्भाकोट नगरपालिकावासीको परम्परागत संस्कृतिले नगरपालिकामा अन्वेषण र सिर्जनात्मकता अभिवृद्धि गर्ने पर्याप्त सम्भावनालाई देखाउँछ । किशोरकिशोरी तथा युवा वर्गलाई क्षेत्रगत सिर्जनात्मक क्रियाकलापका लागि अभिप्रेरित गरी नगरपालिकाको छुट्टै पहिचान स्थापित गर्ने सम्भावना रहेको छ तर यस क्षेत्रलाई नगरपालिकाको कार्ययोजनाले समेट्न सकेको छैन ।

नगरपालिकाका स्थानीय जनजीवनमा आधारित सिप, कला तथा प्रविधिको संरक्षण र आधुनिकीकरण गर्न सकेमा स्थानीय पहिचानको जगेर्ना गर्ने सम्भावना भए तापनि स्थानीय सिप हस्तान्तरण, अध्ययन अनुसन्धान तथा अन्वेषणको अभावमा यस्ता परम्परागत सिप, कला तथा प्रविधि लोप हुने अवस्थामा छन् । तसर्थ अन्वेषण र युवा सिर्जनात्मकतालाई प्राथमिकता दिनुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ । नगरपालिकामा प्रयोगमा रहेका परम्परा, सिप, कला र प्रविधिलाई समयानुकुल आधुनिकीकरण गर्न सकेमा वातावरण मैत्री स्थानीय गतिविधिलाई प्रोत्साहन गर्ने सम्भावना देखिन्छ । यस्तै गरी प्रकृतिप्रदत्त स्थानीय स्रोत साधनको अन्वेषण गर्ने, स्थानीय उत्पादनमा सिर्जनात्मक विधिको प्रयोग गरी उत्पादनको बजार सुनिश्चित गर्ने जस्ता कार्य गर्न सकेमा नगरपालिकामा थप आय आर्जनको अवसर सिर्जना गर्न सकिने सम्भावना देखिन्छ तर स्थानीय सीप, कला र प्रविधिबारे युवा वर्गमा चिन्तन नहुनु, बजारमा सुलभ मूल्यमा पाइने प्रविधिसँग स्थानीय प्रविधि प्रतिस्पर्धा गर्ने वातावरण नहुनु, दक्ष स्थानीय अनुसन्धानकर्ताको अभाव हुनु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

४.४.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्य

सोच

"स्थानीय सिप र प्रविधि प्रवर्द्धनमार्फत् स्थानीय संस्कृति र परम्पराको संरक्षण"

लक्ष्य

स्थानीय परम्परागत सिप तथा प्रविधिलाई समयानुकुल विकास गर्ने ।

उद्देश्यहरु

- स्थानीय सिप तथा प्रविधिको संरक्षणका लागि यूवालाई प्रोत्साहन गर्नु ।
- स्थानीय स्तरमा चलनचल्तीमा रहेका कला तथा प्रविधिका बारेमा अनुसन्धान कार्यलाई प्राथमिकता दिनु ।

४.४.३ रणनीतिहरु

- स्थानीय यूवालाई स्थानीय सिप तथा प्रविधिबारे जानकारी गर्ने ।

- स्थानीय परम्परा, कला, प्रविधि तथा प्राकृतिक सम्पदाका बारेमा अनुसन्धान तथा खोजमुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

४.४.४ अपेक्षित उपलब्धी

स्थानीय सीप, कला र संस्कृति एवं प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण हुनेछ ।

४.५ खानेपानी तथा सरसफाई

४.५.१ वर्तमान अवस्था

दिगो विकासका लक्ष्यहरुमा महत्वपूर्ण लक्ष्यको रूपमा खानेपानी तथा सरसफाइलाई लिइएको छ । नगरपालिकामा खानेपानी तथा सरसफाइका क्षेत्रका सूचकहरू सुधारोन्मुख अवस्थामा छन् । खानेपानीको लागि धाराको पानी प्रयोग गर्ने परिवार संख्या ८८.४ प्रतिशत रहेको छ नगरपालिकाले खानेपानीलाई प्राथमिकता दिई खानेपानीको सुविधा विस्तार गरेको भए तापनि सरसफाइका क्षेत्रमा अझै धेरै कार्य गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

सार्वजनिक स्थलमा पर्याप्त मात्रामा शौचालयको विस्तार हुन सकेको छैन र घरायसी फोहरमैलाको व्यवस्थापन गरी सरसफाइ प्रवर्द्धन गर्ने ठोस कार्ययोजना ल्याएर कार्यगर्नु पर्ने आवश्यकता रहेको छ ।

बढ्दो जनसँख्यासँगै सरसफाइका क्रियाकलापमा वृद्धि हुन सकेको छैन । जलाधार क्षेत्रको व्यवस्थित रूपमा संरक्षण हुन सकेको छैन । फोहरमैला प्रशोधनका लागि पूर्वाधारको दिगो विकास हुन सकेको छैन ।

खानेपानीको उचित व्यवस्था गर्न पर्याप्त जलस्रोतको उपलब्धता हुनु, स्वास्थ्य चेतनाको विस्तार हुनु, खानेपानी शुद्धीकरण गर्ने उपकरणको प्रयोग बढ्नु, खानेपानी तथा सरसफाइ नगरपालिकाको प्राथमिकतामा पर्नु यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् । सबै परिवारमा शौचालयको पहुँच विस्तार गर्नु, सबै घरधुरीमा पाइपमार्फत स्वच्छ खानेपानीको वितरण गर्नु, आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

४.५.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच

"आधारभूत सरसफाइ तथा खानेपानीमा सबैको पहुँच विस्तार"

लक्ष्य

सबै बस्तिहरुमा सरसफाइ तथा शुद्ध खानेपानीको पहुँच विस्तार गर्ने ।

उद्देश्यहरु

- सरसफाइ सेवा सुविधामा सुधार गरी वातावरणमैत्री समाजको निर्माण गर्नु ।
- सबै घरधुरीमा स्वच्छ खानेपानीको पहुँच विस्तार गर्नु ।

४.५.३ रणनीतिहरु

- ग्रामीण फोहर तथा ढलको उचित व्यवस्थापन गरी स्वच्छ नगरपालिकाको निर्माण गर्ने ।
- जलस्रोत तथा जलाधार क्षेत्रको उचित व्यवस्थापन गरी खानेपानी पूर्वाधारको विकास मार्फत् खानेपानीको पहुँच विस्तार गर्ने ।

४.५.४ अपेक्षित उपलब्धी

खानेपानीको लागि धाराको पानी प्रयोग गर्ने परिवार संख्या ९९ प्रतिशत हुनेछ । गुर्भाकोट नगरपालिकामा बसोबास गर्ने सम्पुर्ण परिवारमा कम्तिमा साधरण सौचालयको पहुँच पुग्नेछ । । फ्लस शौचालय भएका (सार्वजनिक ढल) घर परिवारहरूको सङ्ख्या ८ प्रतिशत, फ्लस शौचालय भएका(सेफ्टी टङ्की) परिवार सङ्ख्या ८० प्रतिशत रहने अनुमान गरिएको छ । फोहरमैलाको पून: प्रयोग गर्ने व्यवस्था गर्न सकेमा वातावरण, जलस्रोत र जलाधार क्षेत्रको संरक्षण गर्न सकिनेछ ।

४.६ लैगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

४.६.१ वर्तमान अवस्था

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक व्यवस्था कार्यान्वयनमा आएपछि एउटा महत्वपुर्ण विषयको रुपमा उठान भएको छ । लैंगिकता, जातियता, भौगलिकता तथा अन्य आधारमा गरिने असमान व्यवहार तथा गलत परम्परालाई हटाई सामाजिक न्याँयमा आधारित समानतामा आधारित सामाजिक विकास गर्नु आजको आवश्यकता रहेको छ । महिला तथा समाजमा पछाडि परेका वर्गको सशक्तीकरण तथा उनीहरुलाई सिपमुलक तालिमको व्यवस्था गरी जिवनस्तर सुधार्न नगरपालिका प्रयासरत रहेको छ । हालको अवस्था हेर्दा नगरपालिकाको नीति निर्णायक तहमा महिलाको पहुँच ३३ प्रतिशत भन्दा बढि पुगेको छ भने महिला श्रम सहभागिता दर ६१.१५ प्रतिशत छ । नगरपालिकाको विकासका लागि महिला कृषक समूहको गठन हुनु, आधुनिक कृषि तथा पशुपालन व्यवसायमा महिलाहरू संलग्न हुनेक्रम बढ्नु महिला सशक्तीकरणका थप सकारात्मक पक्षहरू हुन् ।

नेपाल सरकारको सबै किसिमका हिंसा विरुद्ध शून्य सहनशीलताको नीति, नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रममा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणले प्राथमिकता पाउनुले यस क्षेत्रको विकासका लागि सकारात्मक वातावरण सिर्जना गरेको छ । महिला, सामाजिक रुपमा पछाडि परेका वर्ग, अपाङ्गता भएका व्यक्तिमाथि अझैपनि हिंसाका घटना वेलावेलामा देखापर्ने गरेकाछन । । पिछडिएका र सीमान्तकृत वर्गका महिलाको उत्थानमा पुर्णरुपमा सफलता प्राप्तहुन सकेको छैन । महिलाको शैक्षिक स्तरमा पुरुषको तुलनामा पछाडि रहेको छ साथै नीति निर्माणको निर्णायक तहमा महिलाको उल्लेख्य पहुँच पुर्याउन पर्ने रहेको छ ।

महिलाहरूको आर्थिक क्रियाकलापमा सक्रिय सहभागिता बढ्नु, महिलाहरू विभिन्न किसिमका समूहमा आवद्ध हुनु, नगरपालिकाबाट महिलाहरूको आत्मसम्मान बढाउने कार्यक्रमको आयोजना गरिनु, सांस्कृतिक सुधारका कार्यक्रमहरूको आयोजना हुनु सामाजिक समावेशीकरणको क्षेत्रमा सुधार आउनु यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् । एकल महिलाको संरक्षण, घरेलु हिंसा तथा महिला हिंसाको उन्मूलन गर्नु, असल एवम् सक्षम महिला नेतृत्वको विकास गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

४.६.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच,

"महिलाको विकास समतामूलक समाजको निर्माणको आधार"

लक्ष्य

महिला सशक्तकिरण एवं जनचेतना मार्फत लैंगिक विभेद अन्त्य गर्ने ।

उद्देश्यहरु

- महिला हिंसा न्यूनीकरण गर्नु ।
- विपन्न र पिछडि परेका महिला तथा वर्गको समग्र विकास गर्नु ।
- ग्रामीण सेवा सुविधामा महिलाको पहुँच बढाउने ।

४.६.३ रणनीतिहरु

- हिंसा पीडितलाई समयमै न्याँय दिलाई महिला हिंसा न्यूनीकरण गर्ने ।
- विपन्न र पिछडिएका महिलालाई सामाजिक क्रियाकलापहरुमा सहभागिता बढाइ समग्र विकास गर्ने ।
- महिलाले प्राप्त गर्ने सेवा सुविधाबारे जानकारी गराइ ग्रामीण सेवा सुविधामा महिलाको पहुँच बढाउने ।

४.६.४ अपेक्षित उपलब्धी

त्रि-वर्षिय खर्च संरचनाको अन्त्यमा नीति निर्णायक तहमा महिलाको पहुँच ४१ प्रतिशत पुग्ने प्रक्षेपण गरिएको छ । त्रि-वर्षिय खर्च संरचनाको अन्त्यमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक दक्षता अभिवृद्धि कार्यक्रममा महिला सहभागिता बढदै जानेछ । महिला दक्षता अभिवृद्धि गरी स्वरोजगारका कार्यक्रम लागु गर्ने, सामाजिक चेतनाका लागि महिलालाई नै परिचालन गर्ने, आवश्यक ऐन कानुनको निर्माण गरी लैंगिक समानतासम्बन्धी दिगो विकासको लक्ष्य हासिल गर्न सकिन्छ ।

लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीता			
विवरण	ईकाई	आ.ब. २०७९।८०	आ.ब. २०८२।८३
मानव अधिकार उलंघनका घटना	संख्या	११	५

स्थानिय तहका न्यायिक समितिका पदाधिकारीहरुलाई तालिम	संख्या	१०	२०
महिला श्रम सहभागिता दर	प्रतिशत	६१।१५	७१
नीति निर्णायक तहमा महिलाको पहुँच	प्रतिशत	३३	४१
स्थानीय तहमा गरिब तथा असहायलाई कानुनी सहायता अभियान	सङ्ख्या	०	६
स्थानीय समिति, योजना कार्यान्वयन कार्यदल, उपभोक्ता समिति आदिको नेतृत्वदायि दपमा महिला र अन्य लक्षित वर्गको प्रतिनिधित्व	प्रतिशत	३३।०१	३३।५
सा.व.उ.स.(कार्यसमिति) मा महिला तथा दलित सहभागिता	प्रतिशत	४०	५०
ज्यालाको अन्तर घटाउने (महिला, पुरुष)	प्रतिशत	१००	१००
प्राबिधिक तथा व्यवसायिक दक्षता अभिबृद्धि कार्यक्रममा महिला सहभागिता	प्रतिशत	६४।०६	६८।९
नीति निर्णायक तहमा महिलाको पहुँच	प्रतिशत	३६।५८	४५।९
महिला सहकारी संस्थाको सुढृडीकरण	प्रतिशत	१	३

४.७ लक्षित वर्ग उत्थान-वालवालीका, विपन्न तथा जेष्ठ नागरिक

४.७.१ वर्तमान अवस्था

समावेशी विकासमार्फत सामाजिक सेवा सुविधामा सबै नगरपालिका वासीको समान हक स्थापित गर्ने सोचका साथ नगरपालिकामा लक्षित वर्गको उत्थानका विविध क्रियाकलाप सञ्चालन गरिएका छन । अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण, विभिन्न क्षेत्रगत समितिमा दलित तथा महिलाको समावेश केही प्रशंसनीय उदाहरणहरू हुन् । अपाङ्गमैत्रि भौतिक संरचना विद्यालय, तथा स्वास्थ संस्था निर्माण गरिएको छ । सीमान्तकृत वर्गको शैक्षिक अवस्था निम्नस्तरको रहेको छ ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू समेत सामाजिक तथा आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता भएको पाइन्छ । लक्षित वर्गलाई प्रोत्साहन गर्दै यस गुर्भाकोट नगरपालिकाले विविध कार्यक्रमहरू पनि गर्दै आईरहेको छ ।

नगरपालिकामा महिला, दलित, अपाङ्ग, लोपोन्मुख तथा सीमान्तकृत वर्गको उत्थानका लागि विविध प्रयासहरू गरिएको भए तापनि सीमान्तकृत समुदायको उत्थानका लागि ठोस पहलको आवश्यकता रहेको छ । मगर तथा दलित तथा पिछडिएका वर्ग शिक्षामा पहुँच कमि हुँदा रोजगारीका अवसरबाट वञ्चित हुनुपर्ने अवस्था रहेकोछ । समाजमा दलित, महिला, अपाङ्ग एवम् पिछडिएका वर्गप्रति हेर्ने दृष्टिकोणमा पुर्णरुपमा परिवर्तन आउन सकेको छैन ।

उद्यम तथा व्यवसायमा दलित व्यक्तिहरू संलग्न हुनेक्रम बढ्नु, अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण हुनु, लक्षित वर्ग केन्द्रित नीतिगत व्यवस्था हुनु यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् । लक्षित वर्गलाई रोजगारीको

अवसर सिर्जना गर्नु, सीमान्तकृत एवं लोपोन्मुख जातिको संरक्षण गर्नु, लक्षित वर्गको साक्षरता दर वृद्धि गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

४.७.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच,

"समतामूलक समाज निर्माणका लागि लक्षित वर्गको उत्थान"

लक्ष्य

लक्षित समुदायको शैक्षिक, आर्थिक अवस्थामा सुधार ल्याउने ।

उद्देश्यहरु

- लक्षित वर्ग केन्द्रित भेदभाव र शोषणको अन्त्य गर्नु ।
- लक्षित समुदायको साक्षरता दर वृद्धि गर्नु ।
- लक्षित वर्गलाई सामाजिक क्रियाकलापमा सक्रिय बनाउनु ।

४.७.३ रणनीतिहरु

- सामाजिक विभेद र शोषण अन्त्यका लागि जनचेतना फैलाउने ।
- महिला, दलित, लोपोन्मुख जातिको शिक्षामा पहुँच बढाउने ।
- लक्षित वर्गलाई स्थानीय क्रियाकलापमा सक्रिय बनाई उनीहरुको आत्मबल बढाउने,
- जेष्ठ नागरिकहरुका अनुभव, सिप तथा क्षमताहरुको ससम्मान तथा वातावरण मिलाउने ।

४.७.४ अपेक्षित उपलब्धी

दलित तथा पछाडिपरेको वर्गको उद्यम तथा व्यवसायमा संलग्नता बढनेछ । लक्षित वर्गको उत्थानका लागि क्षमता अभिवृद्धि तथा संरक्षणका कार्यक्रम तर्जुमा कार्यान्वयनमा आउनेछन र गरिबी अन्त्य गर्ने तथा समावेशितासँग सम्बन्धित दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्तिमा सहयोग मिल्नेछ ।

लक्षित वर्ग (अति बिपन्न, भुमीहिन, अल्पसंख्यक, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक) उत्थान			
विवरण	ईकाई	आ.ब. २०७९।८०	आ.ब. २०८२।८३
ज्येष्ठ नागरिकहरुमाथि हिंसा	संख्या	८	४
जेष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य परिक्षण	प्रतिशत	१००	१००
ज्येष्ठ नागरिक कल्याणका लागि कार्य गर्ने संघ संस्था	संख्या	२	५
जेष्ठ नागरिक सहायता केन्द्र	संख्या	०	१
अपांगता भएका ब्यक्तिहरुको सामाजिक तथा आर्थिक कृयाकलापमा सकृय सहभागिता दर	प्रतिशत	६४	६९

उद्यम तथा व्यवसायमा संलग्न अपांगता भएका व्यक्तिहरु	संख्या	७	११
अपांगमैत्रि भौतिक संरचना भएका बिद्यालय, निर्माण	संख्या	४	८
अपांगमैत्रि भौतिक संरचना भएका स्वास्थ संस्था निर्माण	संख्या	२	४
अपांगमैत्रि भौतिक संरचना प्रसासनिक भवन निर्माण	संख्या	१	२
अपांगता परिचय पत्र प्राप्त गरेका	संख्या	१७७	१८७

४.८ भाषा, संस्कृती, कला र साहित्य

४.८.१ वर्तमान अवस्था

नगरपालिकामा सांस्कृतिक तथा पुरातात्विक सम्पदाहरूको अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने, संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिन आवश्यकता हुन्छ । विभिन्न किसिमका प्रतियोगिता, मेला, पर्व र महोत्सवहरूको आयोजनामार्फत भाषा, साहित्य, कला र संस्कृतिको जगेर्ना गर्ने प्रयास गरिएको छ । नगरपालिका परम्परागत तथा सांस्कृतिको संरक्षणका लागि थप आवश्यक पहलकदमि लिन आवश्यक रहेको छ । भाषा, साहित्य, कला र संस्कृतिसँग सम्बन्धित संग्रालयको स्थापना र संचालन गर्न सकेमा लोपोन्मुख कला, संस्कृतिको संरक्षण गर्न सहयोग पुग्दछ । तथापि भाषा, संस्कृति, कला र साहित्यको जगेर्नाका लागि योजनाबद्ध कार्यक्रम निर्माणको आवश्यकता देखिन्छ ।

कला, साहित्य र संस्कृतिसँग सम्बन्धित विविध प्रतियोगिताहरु संचालन गरिदै आएको छ यस नगरपालिकाले । वर्तमान समयमा १० वटा मेला तथा महोत्सवहरू सञ्चालनमा वार्षिकरुपमा संचालन हुँदै आएकाछन । कला तथा संस्कृतिको संरक्षणका लागि क्रियाशिल संघ तथा संस्थाहरू अहिले सञ्चालनमा छैनन् तर आउँदा दिनहरूमा यस्ता संघ तथा संस्थाहरू सञ्चालन हुनेछन् ।

ऐतिहासिक, पुरातात्विक, धार्मिक, साँस्कृतिक दृष्टिले महत्वपूर्ण स्थलहरूको संरक्षणको लागि दीर्घकालीन सोचकोसाथ बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा लग्नु चुनौती रहेको छ । मठ मन्दिरको व्यवस्थितरूपमा संरक्षण गर्ने समुदायको कला साहित्यको व्यवस्थित अभिलेख राखिएको पाईदैन ।

स्थानीय कला संस्कृतिलाई पर्यटनसँग जोड्नु, धार्मिक एवं तीर्थस्थलको रूपमा रहेका मन्दिरहरूको संरक्षण गर्नु, संस्कृति सम्पदा संरक्षणका लागि आवश्यक व्यवस्था हुनु, सडक पूर्वाधारको विकास हुनु यस क्षेत्रका सम्भावनाहरू हुन् । समुदायको परम्परा संरक्षण गर्नु, धार्मिक, सांस्कृतिक स्थलको संरक्षण गर्नु, स्थानीय कला र साहित्यको अभिलेख राख्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

४.८.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच,

"धार्मिक सांस्कृतिक आस्थाको सम्मान सद्भावपूर्ण समाज"

लक्ष्य

समाजमा विद्यमान रहेका संस्कृति र परम्पराको संरक्षण गर्ने ।

उद्देश्यहरु

- सबै धर्मावलम्बी र सबै जाति बीचको एकता र सद्भावलाई निरन्तरता दिनु ।
- सबै जाति र वर्गको कला, साहित्य र संस्कृतिको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्नु ।
- सांस्कृतिक परम्परालाई वैज्ञानिक तर्कले पुष्टि गर्ने कार्यको थालनी गर्नु ।

४.८.३ रणनीतिहरु

- समाजमा शान्ति र एकताका लागि समयानुकुल सामाजिक विकासमा जोड दिने ।
- कला, साहित्य, संस्कृति एवं धार्मिक स्थलको संरक्षणका लागि समुदायको सहभागिता बढाउने ।
- परम्परागत संस्कृतिको विकासका लागि सांस्कृतिक परम्पराको वैज्ञानिक महत्वबारे प्रचार गर्ने ।

४.८.४ अपेक्षित उपलब्धी

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अन्त्यमा परम्परागत तथा सांस्कृतिक क्षेत्रहरुको पहिचान तथा संरक्षण गर्ने कार्य गरिनेछ । धार्मिक र ऐतिहासिक स्थलमा थप पूर्वाधारहरुको निर्माण हुनेछन । व्यवस्थित कार्ययोजना बनाई भाषा, संस्कृति, कला र साहित्यको जर्गेना मार्फत् लोपोन्मुख भाषा, संस्कृति र परम्पराको संरक्षण तथा विकास हुनेछ । फलस्वरुप दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्तिमा सहयोग मिल्ने छ ।

भाषा, संस्कृति, कला साहित्य			
विवरण	ईकाई	आ.ब. २०७९।८०	आ.ब. २०८२।८३
भाषा, साहित्य, कला र संस्कृतिको संरक्षण र प्रवर्धनमा क्रियाशिल संघ संस्थाहरु	संख्या	०	२
सांस्कृतिक तथा पुरातात्विक सम्पदाहरुको अध्ययन अनुसन्धान	संख्या	०	२
परम्परागत तथा सांस्कृतिक गुठी संरक्षण	संख्या	०	२
भाषा, साहित्य, कला र संस्कृतिसँग सम्बन्धित संग्रालयहरुको संख्या	संख्या	०	२
भाषा, साहित्य, कला र संस्कृतिसँग सम्बन्धित प्रतियोगिता, मेला, पर्व र महोत्सवहरु	संख्या	१०	१५

४.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

प्राविधिक तथा रोजगारमुलक शिक्षाको कमिले यूवावर्ग विदेश जान बाध्य हुनु, सेवा सुविधा तथा अन्य विभिन्न कारणले बसाँई सराई गरेर तराईतिर जाने क्रम नरोकिदा नगरपालिका भित्र दक्ष कामदारको अभाब हुनु र सार्वजनिक विद्यालयहरुमा विद्यार्थी घटदै जाने र निजी विद्यालयहरुमा विद्यार्थी बढदै जानु चुनौतिको विषय छ सामाजिक क्षेत्रको विकासका लागि पर्याप्त पूर्वाधार, प्रयोगशाला, अनुसन्धान र सुविधाको उपलब्धता, प्रशिक्षण, संगठन संरचना र जनशक्तिको व्यवस्था र क्षमता अभिबृद्धी गर्नु चुनौति

रहेकोछ । तिनै तहका सरकार, सरोकारवाला निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय, राष्ट्रिय र स्थानीय गैर सरकारी तथा समुदायमा आधारित संस्थाहरु बीच समन्वय, सहकार्य, साझेदारी गरी उपलब्ध स्रोत साधनको उच्चतम परिचालन गरी प्रस्तावित कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन भई अपेक्षित उपलब्धी हासिल हुने अनुमान गरिएको छ ।

परिच्छेद ५ : भौतिक पूर्वाधार विकास क्षेत्र

५.१ आवास तथा वस्ती विकास

५.१.१ वर्तमान अवस्था

सडक विस्तार र बस्ती थपिने क्रम सुरुवाती चरणमै छ । त्यसकारण वस्ती विकास व्यवस्थापन र पूर्वाधार विकास निर्माण योजना अनुरूप हुन सक्ने देखिन्छ । । नगरपालिकामा सुरक्षित आवासमा पहुँच पुगेको जनसङ्ख्या अत्यन्तै न्यून अर्थात् १९.५२ प्रतिशत मात्र छ । वर्तमानमा नक्सा पास गरी घर निर्माण गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइएको छ तर पनि नक्शा पास गरी घर निर्माण गर्नेहरूको सङ्ख्या ० प्रतिशत छ । घर नक्शा पास गरी निर्माण गर्न थप पहल कदमिको आवश्यकता रहेको छ । ढल तथा सडक निर्माण लगायतका पूर्वाधार विकासले तिव्रता लिन सकेको छैन । नगरपालिकाको सेवा सुविधामा विस्तार गरी समग्र अर्थतन्त्रको विकासमार्फत बसाइ सराइ गरेर जानेको सङ्ख्यामा कमी ल्याउन, व्यवस्थित वस्ती विकास गर्न तथा सहरोन्मुख क्षेत्रको विकासको योजना बनाउन विशेष पहल गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

गुर्भाकोटस्थित मेहेलकुना वजारमा गुणस्तरीय सडक पूर्वाधार विकास नहुनु, छरिएर रहेको बस्ती यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरू हुन् ।

आर्थिक गतिविधिमा वृद्धिसँगै नगरपालिकाको राजश्व सङ्कलनमा वृद्धिको सम्भावना हुनु, प्राकृतिक स्रोत साधनको सन्तुलित उपयोगका लागि सामुदायिक एवम् नगरपालिकास्तरमा विभिन्न मापदण्ड तथा नीति नियम बन्ने क्रममा हुनु, ग्रामीण चेतनाको स्तर बढ्नु यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् । वस्ती क्षेत्रमा आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्था गर्नु, वातावरणमैत्री वस्ती व्यवस्थापन गर्नु, फोहरमैलाको उचित व्यवस्थापन गर्नु यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौतीहरू हुन् ।

५.१.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच,

"व्यवस्थित वस्ती विकासका लागि भौतिक पूर्वाधारको विकास"

लक्ष्य

भौतिक, सामाजिक तथा आर्थिक पूर्वाधारको विकास गरी सुरक्षित वस्ती विकास गर्ने ।

उदेश्यहरु

- सुरक्षित,दीगो र वातावरण मैत्री ग्रामिण पूर्वाधार निर्माण गर्नु ।
- व्यवस्थित उद्योग एवं बजार क्षेत्रको निर्माण गर्नु ।
- उपलब्ध स्रोत साधनको उपयोग गरी पूर्वाधार विकास गर्नु ।

५.१.३ रणनीतिहरु

- सम्भावित लघु उद्योग र बजारको वर्गीकरण गर्ने ।
- नगरपालिकाका वस्ती क्षेत्रमा सडक, खानेपानी, शैक्षिक लगायतका पूर्वाधार निर्माणका लागि पहल गर्ने ।

५.१.४ अपेक्षित उपलब्धी

मध्यमकाली खर्च संरचनाको अन्त्यमा शत्प्रतिशत परिवार सुरक्षित आवासको पहुँचमा हुनेछन् । योजनाको अन्त्यमा नक्सा पास गरी घर निर्माण हुन लाग्नेछन । सार्वजनिक स्थलमा वातावरणमैत्री पूर्वाधारको निर्माण तथा आवश्यक ऐन कानुनको निर्माण गरी सहर तथा मानव बसोवासलाई समावेशी, सुरक्षित, उत्थानशील र दिगो बनाउने तथा दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्तिका लागि नगरपालिकाले पूर्वाधार विकासमा जोड दिई वस्ती विकास तथा व्यवस्थापनका विविध मापदण्डको निर्माण गरी लागु गर्ने छ ।

आवास तथा बस्ती विकास			
विवरण	ईकाई	आ.ब. २०७९।८०	आ.ब. २०८२।८३
सुरक्षित आवासमा पहुँच	प्रतिशत		१००
नक्सा पास गरी निर्माण भएका घर	प्रतिशत		२.५२
खरको छाना भएका घर	संख्या	८०७	०

५.२ सडक तथा यातायात

५.२.१ वर्तमान अवस्था

सुरक्षित आवास क्षेत्र, संभावित उद्योग क्षेत्र, कृषि पकेट क्षेत्र, खानी क्षेत्र, धार्मिक तथा पर्यटकिय स्थलहरुलाई प्राथमिकतामा राखेर सडकको ट्र्याक खालिँदै गएका छन् । सडक विस्तार सँगै स्थानीय उत्पादन (कृषि, वन, पशु जन्य) हरुको निकासी सहज हुँदै गएको छ । उद्योग, व्यापार, शिक्षा, स्वास्थ्य, भौतिक निर्माण लगायतका कार्य गर्न सहज र कम खर्चिलो हुँदै गएको छ । धार्मिक, ऐतिहासिक, सांस्कृतिक र प्राकृतिक स्थलहरुलाई प्रयोग गरेर पर्यटकिय गतिबिधि सञ्चालन गर्न सहज बन्दै गएको छ । सडक साँघुरो छ, घुम्ती पर्याप्त छैन, खाल्टा खुल्टी छन्, ग्रेड मिलेको छैन, कच्ची छ, नाली काटिएको सडकको लम्बाई न्यून छ । कृषि, वन, खानी, प्राकृतिक स्रोतहरुको व्यवसायिक परिचालनको प्राविधिक पक्ष कमजोर छ ।

नगरपालिकामा सडक निर्माण तथा तथा स्तरोन्नती गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ । यातायातलाई वाह्रै महिना सञ्चालन गर्न र सडक सुधार कार्यलाई ब्यवस्थित गर्न अझ बाँकी छ । गुर्भाकोट नगरपालिकामा एक घण्टाको दुरीमा यातायातको पहुँच भएको जनसंख्या औषत ९५ प्रतिशत छन् ।

सडक विस्तारका कारण डुबाउ, बाडी जस्ता समस्या बढेका छन् । उद्योग व्यवसाय सञ्चालन, सार्वजनिक प्रयोग तथा महत्वका भौतिक निर्माण गर्न उपयुक्त सार्वजनिक जमिन कम हुनु । सडक बिस्तार तथा व्यवस्थापनमा चुनौतिहरु छन् । सडकको क्षमता भन्दा बढी वजनका बाहनहरुलाइ बैकल्पिक ब्यवस्था भएको छैन ।

सडकको निर्माण तथा विस्तार मार्फत व्यवसायिकरण गर्ने सम्भावना हुनु, मर्मत सम्भार तथा व्यवस्थापन कोषको व्यवस्था हुनु, सडक निर्माण तथा सुधार गरी स्थानीय सेवालाई प्रभावकारी बनाउने सम्भावना हुनु यस क्षेत्रका प्रमुख अवसरहरु हुन् । सडकको स्तरोन्नती र विस्तारका लागि अतिरिक्त बजेटको व्यवस्था गर्नु, स्थायी सडक पहुँच भएको जनसङ्ख्या वृद्धि गर्नु, सडकमा प्राकृतिक क्षति न्यूनीकरण गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन् ।

५.२.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच,

"सुरक्षित भरपर्दो र ब्यवस्थित सडक सञ्जाल निर्माण"

लक्ष्य

सडक सञ्जालको विकास मार्फत कृषि र औद्योगिक उत्पादनको बजार सुनिश्चित गर्ने ।

उदेश्यहरु

- सडक निर्माण भरपर्दो र ब्यवस्थित बनाउनु ।
- स्थानीय सेवा प्रदायकसम्म गुणस्तरीय सडक सञ्जाल विस्तार गर्नु ।
- मौजुदा सडकको स्तरोन्नति गर्नु ।
- सडक तथा यातायात व्यवस्थापन मापदण्ड बनाउने ।

५.२.३ रणनीतिहरु

- सडकको स्तरोन्नती मार्फत व्यावसायिक क्रियाकलापमा वृद्धि गर्ने ।
- नगरपालिकाका प्रशासनिक निकायसम्म पहुँच पुऱ्याउन वडा कार्यालय र वस्ती जोड्ने सडक निर्माणलाई प्राथमिकता दिने ।
- सडक मर्मत तथा निर्माण कार्य गर्दा मापदण्ड अनिवार्य रुपमा लागु गर्ने ।

५.२.४ अपेक्षित उपलब्धी

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अन्त्यमा नगरपालिका तथा वडा जोड्ने .सडकहरु निर्माण भएका हुनेछन । पुराना सडकको स्तरोन्नती हुनेछ । सबै परिवारमा यातायातको पहुँचभित्र हुनेछन् । उत्थानशील पूर्वाधारको निर्माण गर्ने दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्तिका लागि कृषि सडकको निर्माण तथा वातावरण मैत्री सडक तथा यातायात विकासलाई जोड दिनुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

विवरण	ईकाई	आ.ब. २०७९।८०	आ.ब. २०८२।८३
एक घण्टाको दुरीमा यातायातको पहुँच भएको जनसंख्या	प्रतिशत	९५	९९
पालिका तथा वडा जोड्ने सडक निर्माण	कि. मि.	२५	३२.७५
खण्डस्मिथ सडकमा स्तरोन्नती	कि. मि.	८	१०.४८
स्थानीय सडक (कालोपत्रे)	कि. मि		८
स्थानीय सडक (खण्डास्मित)	कि. मि	१५	२४
स्थानीय सडक (धुले)	कि. मि	१४७	१९३
सडक सुधार	संख्या	१४	१७
पक्की पुल निर्माण	संख्या	०	२
झोलुंगे पुल निर्माण	संख्या	३	५

५.३ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा

५.३.१ वर्तमान अवस्था

ऊर्जा सहज जीवनयापनका लागि अपरिहार्य साधन हो । विकासको स्तर थाहापाउँन उर्जाको खपत मात्राको आधारा एकिन गर्ने गरिन्छ । सामाजिक विकासक्रम सँगसँगै जलविद्युत र वैकल्पिक ऊर्जाको विकास एवम् प्रयोग बढ्दो छ । नगरपालिकामा जलविद्युत ऊर्जाको विस्तार गर्ने क्रममा हाल ६५ प्रतिशत परिवारमा विद्युतको पहुँच पुगेको छ । सौर्य ऊर्जा प्रयोग गर्ने परिवारको संख्या ३४.६ प्रतिशत रहेको छ भने ०.०५ प्रतिशत परिवारले मात्र बायो ग्याँस प्रयोग गर्दछन् । पूर्ण विद्युतिकरणको लागि विद्युत प्राधिकरणको साझेदारिमा रु ७ करोड वरावरको विद्युतिकरणको कार्य अगाडि वढाईएको छ ।

नगरपालिकाका ३५ प्रतिशत घरपरिवार अझैपनि विद्युतको पहुँचवाट टाडा रहेकाछन । सम्पूर्ण घरपरिवारमा विद्युतको विस्तार गर्ने नगरपालिकाले नीति रहेको छ । विद्युतको विस्तार गरी विद्युतमा आधारित साना तथा मझौला उद्योगको स्थापना गर्न सकेमा गाउँमानै रोजगारको अवसर सिर्जन ागर्न सजिलो हुन्छ । सबै परिवारमा ऊर्जाको पहुँच विस्तार गर्नु, वातावरण मैत्री ऊर्जा प्रयोगलाई विस्तार गर्नु तथा आवश्यक लगानीको व्यवस्था गर्नु यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौतीहरू हुन् ।

५.३.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच

"उर्जाको विकासगरी ग्रामीण विकासमा योगदान"

लक्ष्य

सम्पुर्ण घरपरिवारमा विद्युतको पहुँच उपलव्ध गराउने ।

उदेश्यहरु

- ग्रामीण वस्तीमा उर्जाको पहुँच विस्तार गर्नु ।
- वातावारण प्रदूषण रोकथामका लागि नवीकरणीय उर्जाको प्रयोगमा वृद्धि गर्नु ।

५.३.३ रणनीतिहरु

- उर्जा सेवाको पहुँच विस्तार गरी जीवनस्तरमा वृद्धि ल्याउने
- नवीकरणीय वैकल्पिक उर्जाको प्रवर्द्धन गर्ने ।

५.३.४ अपेक्षित उपलब्धी

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अन्त्यमा ९५ घरधुरीमा विद्युतीय सेवाको विस्तार हुनेछ । वातावरण मैत्री उर्जाको नगरपालिकामा प्रवर्द्धन गर्न सकेमा जलवायु परिवर्तनको प्रभाव नियन्त्रण गर्ने दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्तिमा सहयोग मिल्नेछ ।

५.४ सूचना तथा सञ्चार

५.४.१ वर्तमान अवस्था

नगरपालिकामा सुशासन र पारदर्शिता कायम गर्नका लागि सूचना तथा सञ्चार क्षेत्रको अहम् भूमिका रहेको हुन्छ । ई हाजिरी मार्फत सबे कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था र मा.वि. हरुमा अनलाईन हाजिरी प्रणालीको सुरुवात भएको छ । अनलाईन राजश्व प्रणाली र अनलाईन योजना व्यवस्थापन प्रणाली लागु गरिएको छ । आधारवर्षमा नगरपालिकामा टेलिभिजन प्रयोग गर्ने परिवारको संख्या १५.५ प्रतिशत (६१६ परिवार) रहेको र मोवाईल प्रयोग गर्ने परिवार संख्या ८८.८ प्रतिशत (३५३४ परिवार) रहेको छ । ईन्टरनेट प्रयोगकर्ता परिवारको संख्या २९.४ प्रतिशत (११६८ परिवार) रहेको छ । नगरपालिकाले सूचनाको सम्प्रेशण आफनो वेभसाईटको माध्यमवाट गर्दै आईरहेको छ । प्रविधिको प्रयोग गरी सेवाप्रवाह गर्ने कार्यलाई प्राथमिकतामा राखेको छ ।

सूचना प्रविधिको पहुँच नभएका परिवारको संख्या बढी हुनु, दक्ष जनशक्तिको अभाव हुनु, आधुनिक प्रविधिको प्रयोग हुन नसक्नु, व्यवस्थितरुपमा नगरपालिकाको तथ्यांक संकलन हुन नसक्नु यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

सूचना प्रविधिको विकास मार्फत दक्ष जनशक्ति निर्माणको सम्भावना हुनु, सार्वजनिक स्थलमा इन्टरनेट सुविधा विस्तार गरी सूचनामा पहुँचमा विस्तार गर्ने सम्भावना हुनु, नागरिक वडापत्रमार्फत सूचना प्रवाह गर्नु, यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन् । आधुनिक सञ्चारका साधनको उपयोग विस्तार गर्नु, सुशासनका लागि सूचना प्रविधिको सही सदुपयोग गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन् ।

५.४.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सेच,

“सूचना प्रविधिमा पहुँच विस्तार”

लक्ष्य

सूचना प्रविधिको प्रयोग बढाई दक्ष जनशक्ति निर्माण गर्ने ।

उदेश्यहरु

- विद्यालय शिक्षालाई सूचना प्रविधीमैत्री बनाउनु ।
- उत्पादनमूलक क्षेत्रमा सूचना प्रविधीको विस्तार र विकास गरी उत्पादन बढाउनु ।

५.४.३ रणनीतिहरु

- विद्यालय शिक्षामा सूचना प्रविधीको प्रयोग बढाउन आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।
- कृषि तथा व्यापार व्यवसायमा सूचना प्रविधीको विस्तार गर्ने ।

५.४.४ अपेक्षित उपलब्धी

योजनाको अन्त्यमा धेरैजसो घरपरिवारमा ईन्टरनेटको पहुँच विस्तार हुनेछ । प्रविधिको प्रयोग गरी नगरपालिकाले सेवा प्रवाहलाई विस्तार गर्नेछ । समावेशी विकासको दिगो लक्ष्य प्राप्तिका लागि शैक्षिक तथा व्यापारिक क्षेत्रलाई प्रविधिमैत्री बनाउनु आवश्यक देखिन्छ ।

५.५ फोहोरमैला व्यवस्थापन र ढल निकास

५.५.१ वर्तमान अवस्था

ढल तथा फोहरमैलाको व्यवस्थापन गर्न सकेमा फोहरमैलावाट हुने संक्रमण दर कम हुने र स्वस्थ समाज निर्माणका आधार तयार हुन जान्छ । नगरपालिकामा फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि नीति तथा कार्यक्रम बनाइएको छ । नगरपालिकाले ढल निकासको दीगो व्यवस्थापन गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ । नगरपालिकामा साक्षरता दरको वृद्धिसँगै स्थानीयस्स्तरमा चेतनाको स्तर पनि बढ्दै गएको छ । नगरपालिकाका महिला समूह तथा वनउपभोक्ता समूह, सिंचाइ समूह लगायतका समूहले स्थानीय गतिविधिलाई वातावरणमैत्री रुपमा सञ्चालन गर्नमा सहयोग पुऱ्याइरहेका छन् । यस्तै गरी फोहरमैला व्यवस्थापन तथा प्रशोधनका लागि आवश्यक पूर्वाधारको दीर्घकालिन व्यवस्था गर्न आवश्यकता रहेको छ ।

न्गारपालिकामा ढल निकासका कार्यहरु संचालन गरिरहेको भएपनि पर्याप्तता छैन र व्यवस्थित योजना वनेको छैन, ढल तथा प्रशोधन पूर्वाधार निर्माणका लागि बजेटको कमी हुनु, स्थानीयमा परम्परागत फोहरमैला निश्कासनलाई नै निरन्तरता दिने प्रवृत्ति पाइनु यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरु हुन् ।

न्गारपालिकाको प्लाष्टिक मुक्त बनाउने योजना निर्माणाधिन अवस्थामा हुनु, फोहरमैला वर्गिकरण गरी कुहिने फोहरमैलाबाट प्राङ्गारिक मल बनाउने कार्यलाई प्रोत्साहन गर्नु, वातावरणमैत्री समाजको निर्माण हुने क्रम बढ्नु यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन् । व्यवस्थित रुपमा ढल निकासको व्यवस्था गर्नु, फोहरमैला प्रशोधन स्थलको चयन गर्नु, फोहरमैला प्रशोधनका लागि आवश्यक प्रविधि तथा सामग्रीको व्यवस्था गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन् ।

५.५.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच

"ढल तथा फोहरमैलाको व्यवस्थित निकास"

लक्ष्य

ढल तथा फोहरमैलाको कुशल व्यवस्थापन गर्ने ।

उदेश्यहरु

- ढल तथा फोहरमैलाको कुशल व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्नु ।
- फोहरमैला प्रशोधनको प्रबन्ध मिलाउनु ।

५.५.३ रणनीतिहरु

- ढल निर्माण कार्यलाई तीब्रता दिने
- फोहरमैला प्रशोधन केन्द्रको स्थापना गर्ने ।

५.५.४ अपेक्षित उपलब्धी

स्वच्छ नगरपालिकाको निर्माण हुनेछ, ढल तथा फोहरमैलाको उचित व्यवस्थापन हुनेछ ।

५.६ सार्वजनिक निर्माण

५.६.१ वर्तमान अवस्था

सार्वजनिक भवन र उद्यानको संरक्षण र संवर्द्धन गर्नु आम नागरिकको दायित्व हो । यसै तथ्यलाई आत्मसात् गरी नगरपालिकामा स्थानीय परिस्थिति एवं स्रोत साधन अनुकुल सार्वजनिक भवन र उद्यानको निर्माण गरी संरक्षण गर्ने जमर्को गरिएको छ । नगरपालिकामा स्वच्छ वातावरण निर्माणका लागि वडागत उद्यान निर्माण गर्ने कार्यको थालनी गरिएको छ भने समयानुकुल नगरपालिकाका सार्वजनिक भवनहरूको मर्मत सम्भार गर्दै आइरहेको छ । यद्यपि पर्याप्त मात्रामा सार्वजनिक भवन तथा उद्यानको निर्माण गर्न सकिएको छैन ।

वि.सं. २०७३ को स्थानीय तह क्षेत्र निर्धारण आयोगको सिफारिस अनुसार साविकका गा.वि.स.हरू टुक्र्याएर वा गाभेर हालका नगरपालिकाहरूको प्रशासनिक संरचना तयार भएको छ । स्थानीय प्रशासन र राजनितिक संरचनामा यसले सहजता थपेको छ । नागरिकहरूका अत्यावश्यक सेवा उपभोग गर्ने अधिकारमा सहजता पनि थपेको छ । तर, वैज्ञानिक रुपमा भन्दापनि पुरानो गा.वि.स.का केन्द्रहरूलाई नै अहिलेको वडा केन्द्रकारूपमा प्रयोग गरिएका र जठिल भौगोलिक अबस्था, सबै सर्वसाधारणहरुलाई यातायातको सहज पहुँच नपुग्दा सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा समान पहुँच पुर्याउन कठीन रहेकोछ ।

वडा र नगरपालिका केन्द्रबाट दिईने सेवाहरूलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन भौतिक संरचनाले प्रत्यक्ष प्रभावपारेको हुन्छ । प्रसाशन, विषयगत शाखा, गोदाम र आपतकालीन प्रयोजनका लागि न्यूनतम सुविधासहितका भवन निर्माण गर्न र नागरिक सेवाको दायरा बढाउन आवश्यक पर्ने भवन तथा अन्य पूर्वाधार पूर्णरुपमा बनेका छैनन् ।

सार्वजनिक भवनको विस्तार तथा गुणस्तर वृद्धि गरी नगरपालिकाको आधारभूत सेवामा सबै नागरिकको पहुँच वृद्धि गर्ने, विद्यालय भवनको निर्माण तथा स्तरोन्नति गरी शैक्षिक क्षेत्रको विकास गर्ने, सबै वडाका स्वास्थ्य संस्थावाट सहजरुपमा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न सकिनु, सबै वडामा पार्कको निर्माण गर्न सकेमा नगरपालिकाको स्थानीय वातावरण स्वच्छ बनाउन मद्दत पुग्ने देखिन्छ तर सार्वजनिक भवन र उद्यान निर्माणका लागि पर्याप्त बजेट विनियोजन गर्नु, सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षणमा जनसहभागिता बढाउनु चुनौतीपूर्ण देखिन्छ ।

५.६.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच

"सार्वजनिक भवन र उद्यान्नको संरक्षण र संवर्द्धन"

लक्ष्य

सार्वजनिक भवन र उद्यान्नको आवश्यकता बमोजिम विकास र मर्मत सम्भार गर्ने ।

उदेश्यहरु

- सार्वजनिक उद्यान्नको निर्माण र संरक्षण गरी स्वच्छ वातावरण सुनिश्चित गर्नु ।
- स्थानीयको सहभागितामा सार्वजनिक सम्पत्ती संरक्षण गर्ने र पर्याप्त भौतिक निर्माण गर्ने ।

५.६.३ रणनीतिहरु

- नगरपालिकामा सार्वजनिक भवनको निर्माण र संरक्षणका लागि स्थानीयलाई सहभागी गराउनु ।

५.६.४ अपेक्षित उपलब्धी

न्गारपालिकाका सार्वजनिका भवनको संरक्षण हुनेछ । उद्यान्न निर्माण मार्फत स्वच्छ वातावरणको सिर्जना हुनेछ ।

५.६ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

विस्तृत संभाव्यता अध्ययन विना आयोजना कार्यान्वयन गरिनु पर्ने अबस्था, पूर्वाधारजन्य आयोजनाहरुको गुणस्तरियता कायम गर्नु पर्ने पक्ष, विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार तथा समयमा नै टेण्डर प्रक्रिया पुरा गरी गुणस्तरीय रुपमा कार्य सम्पन्न गर्ने आदि विषयहरु, पूर्वाधारजन्य आयोजना निर्माण गर्दा वातावरणिय पक्षलाई ध्यान दिन नसक्नु, भौगोलिक बनावटको कारणले आयोजना निर्माण लागत बढि हुने र समयमै सम्पन्न गर्न नसक्नु जस्ता विषयहरुमा जोखिम रहेको देखिन्छ । जलवायु परिवर्तनको असर, वातावरणीय प्रभाव र जग्गा व्यवस्थापन लगायत स्थानीय सरोकारका विषयहरुलाई सम्बोधन गर्न नसक्दा पुर्वाधार क्षेत्रको अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न नसकिने जोखिम समेत रहेको छ । सम्भावित जोखिम पक्षहरुको पहिचान गरी समयमै निराकरण गरिने अनुमान गरिएको छ ।

परिच्छेद ६: वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

६.१ जलाधार तथा जैविक विविधता संरक्षण

६.१.१ वर्तमान अवस्था

जलाधार क्षेत्र खानेपानी र सिंचाइको दीगो विकासका आधार हुन् । यसर्थ जलाधार तथा संरक्षणका लागि विशेष योजना बनाउनुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ । खर्च संरचनामा नदी तथा अन्य जलाधार क्षेत्रको विकासका लागी कार्ययोजना बनाइएको छ ।

जलस्रोत तथा जलाधार क्षेत्रमा प्रदुषण बढ्दै जानु, गुर्भाकोट नगरपालिकाका खोल्सा खोल्सीको दोहन बढ्दै जानु, सिमसार क्षेत्रको उचित व्यवस्थापन नहुनु, जैविक विविधता संरक्षणमा खास कार्ययोजना नहुनु यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

उपलब्ध जलस्रोतको उचित व्यवस्थापन मार्फत खानेपानी तथा सिंचाइ सुविधाको विस्तार गर्नु, स्वच्छ खानेपानीको पहुँच बढाउनु, , यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन् । खोलाको अव्यवस्थित दोहनको रोकथाम गर्नु, नदी तथा खोलालाई जीविकोपार्जनको आधार बनाएका समुदायको संरक्षण गर्नु, सिमसार क्षेत्रको कुशल व्यवस्थापन गर्नु, जैविक विविधताको संरक्षण गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन् ।

६.१.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच

जलाधार तथा जैविका विविधता नगरपालिकाको विकासका सहयोगी आधार ।

लक्ष्य

जलाधार तथा जैविक विविधताको दीगो विकास गर्ने ।

उदेश्यहरु

- जलाधार क्षेत्रको उचित व्यवस्थापन गर्नु ।
- उपलब्ध जैविक विविधता संरक्षण मार्फत पर्यावरणको संरक्षण गर्नु ।

६.१.३ रणनीतिहरु

- खोला, पानीका मुहान तथा भूमिगत जलस्रोतको सन्तुलित उपयोग गरी सिंचाइ सुविधा विस्तार गर्ने ।
- जैविक विविधता संरक्षण अभियानमा जनसहभागीता बढाउने ।

६.१.४. अपेक्षित उपलब्धी

योजनाको अन्त्यमा जैविक विविधताका संरक्षणमा ठोस पहल हुनेछ । जडिबुटी प्रशोधन र भण्डारण उद्योगको स्थापना गर्न प्राथमिकता दिईनेछ । जैविक विविधता संरक्षण तथा जलाधार क्षेत्रको कुशल व्यवस्थापन गर्न सकेका खण्डमा जलवायु संरक्षण र खानेपानी सुविधामा विस्तार गर्ने दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्तिमा सहयोग मिल्नेछ ।

६.२ वातावरण संरक्षण तथा प्रदुषण नियन्त्रण

६.२.१ वर्तमान अवस्था

हरित पार्क निर्माण, हरियाली क्षेत्र प्रवर्द्धन, एक वडा एक पार्क स्थापना जस्ता कार्य महत्वपुर्ण हुन्छन । वायोग्यास एवं वैकल्पिक नवीकरणीय ऊर्जाको प्रवर्द्धन र उपयोग गरी खान पकाउन प्रयोग गरिने दाउराको उपयोगलाई घटाई वनजंगलको संरक्षण र वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनमा सहयोग पुर्याउन पर्ने आवश्यकता रहेको छ । ल्याण्डफिड साइडको निर्माण गरी फोहोरमैला व्यवस्थापनमा सहयोग पुर्याउन आवश्यक रहेको हुन्छ । घरबाट निस्कने फोहोरलाई कम गर्ने, वृक्षारोपण गरी पालिकाका विभिन्न क्षेत्रमा हरियाली कायम गर्ने तथा ढुङ्गा, गिटी बालुवाको व्यवस्थित उत्खनन गरी नगरपालिकाको वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्नु आजको आवश्यकता रहेको छ।
दीर्घकालीन रुपमा फोहोर व्यवस्थापनको लागि उपयुक्त ठाँउ (डम्पीङ साइड) नहुनु, फोहोरमैलाको प्रकार नछुट्टाइ एकै ठाउँमा जम्मा गरिनु, प्रसोधित खानेपानिको सुविधा नहुनु यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् । वैकल्पिक उर्जाको प्रबर्द्धन गरी उर्जाको प्रमुख स्रोतको रुपमा रहेको वनजंगलको संरक्षण गर्ने तथा ढल निकास, फोहोरमैला व्यवस्थापन र प्रशोधन केन्द्र स्थापना गर्ने यस क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन् ।

नगरपालिका क्षेत्रमा सरसफाईको अवस्था राम्रो रहेको र सार्वजनिक स्थानमा डस्टबिनको प्रयोग बढाईएको छ । प्राकृतिक पार्क, पोखरी आदिको निर्माण तथा संरक्षण गर्न सकिने अवसरको रुपमा रहेको छ । उपयुक्त भौगोलिक अवस्थाको छनोट गरी डम्पिङ साइटको निर्माण र हरेक घरहरुमा डस्टविनको उपयोग बढाउन सकिने ।

६.२.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच,

"प्रदुषणरहित स्वस्थ वातावरण स्वस्थ नगरपालिका"

लक्ष्य,

स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा तथा पूर्वाधारको व्यवस्थापन गर्ने ।

उदेश्यहरु

- नगरपालिकामा स्वच्छ वातावरण सुनिश्चित गर्नु ।
- वनपैदावार तथा जलस्रोतको संरक्षण गर्नु ।

६.२.३ रणनीतिहरु

- स्वच्छ वातावरण सुनिश्चित गर्न ग्रामीण सामुदायिक हरियाली अभिवृद्धि गर्ने ।
- फोहरमैला तथा ढलको दीगो व्यवस्थापन गर्ने ।

६.२.४ अपेक्षित उपलब्धी

नगरपाालिका वासीले स्वच्छ वातावरणको अनुभूति गर्नेछन्, सुन्दर र सफा नगरपालिकाको निर्माण हुनेछ, संक्रामक रोग फैलिने सम्भावन न्यून हुनेछ ।

६.३ जलवायु परिवर्तन, अनुकुलन तथा न्यूनिकरण

६.३.१ वर्तमान अवस्था

विश्वभर भइरहेको तापक्रमको वृद्धिसँगै नेपालमा पनि बढ्दो तापक्रमको अनुभूति गरिएको वर्तमान अवस्थामा स्थानीय स्तरमा जलवायु अनुकुलन गतिविधीलाई प्राथमिकता दिनु अपरिहार्य रहेकोछ। उष्ण र उप उष्ण किसिमको हावापानी पाइने नगरपालिकामा जलवायु परिवर्तनको प्रभाव न्युनीकरणका लागि ठोस कदम चालिनु पर्ने आवश्यकता रहेको छ। नगरपालिकामा वन तथा हरियाली क्षेत्रले ढाकेको क्षेत्रफल बढदै गएको छ । विद्यमान परिस्थितिमा वनले ढाकेको क्षेत्रफल बढाई जलवायु अनुकुल वातावरणमैत्री क्रियाकलापलाई प्रोत्साहन गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ।

वातावरण विनास तथा जलवायु परिवर्तन विश्वभरी चिन्ताको विषय हो । गुर्भाकोट नगरपालिकामा समेत यसको नकारात्मक असर देखिन लागेकाछन। पशुपन्छि तथा कृषिजन्य वालिमा नयाँ नयाँ रोगहरु देखपर्नु, तापक्रममा वृद्धि, कृषि उत्पादनमा कमि आदि जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असरहरु हुन । यसै तथ्यलाई आत्मसात् गरी वातावरण मैत्री उर्जाको प्रयोग एवं वनक्षेत्रको संरक्षण तथा संवर्द्धनलाई प्राथमिकता, जलवायू अनुकुलनका कार्यक्रमहरु संचालन, जलवायू परिवर्तनका असरलाई न्यूनीकरण आदि कार्य गर्नुपर्दछ । नगरपालिकाको वृक्षारोपणका कार्यक्रम, वाल उद्यानको निर्माण, धुवाँरहित सुधारिएको चुल्हो तथा विद्युतिय चुल्होको प्रयोगलाई प्रोत्साहन दिइनु, सरसफाइ अभियान, पानीका मुहानहरुको संरक्षण, वैकल्पिक उर्जा प्रयोगलाई प्रोत्साहन गरिनु यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन् । यद्यपि जलवायु परिवर्तनबारे नगरपालिकावासीमा चेतना नभएको अवस्थामा स्थानीय क्रियाकलापलाई जलवायु अनुकुल बनाउँदै जलवायु परिवर्तनले पार्ने प्रभाव न्यूनीकरणका लागि सक्षम नगरपालिकाको निर्माण गर्नु चुनौतीपूर्ण छ।

६.३.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच,

“जलवायु परिवर्तन अनुकुल स्थानीयको व्यवहार”

लक्ष्य

जलवायु परिवर्तनको प्रभाव न्यूनीकरणका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

उदेश्यहरु

- नगरपालिकामा जलवायु प्रतिकूलन कार्यलाई निरुत्साहित गर्नु।
- जलवायु परिवर्तनको प्रभाव न्यूनीकरणका लागि आवश्यक रणनीतिहरु तय गर्नु।
- जलवायु परिवर्तन अनुकुल नीति निर्माण गर्नु ।

६.३.३ रणनीतिहरु

- जलवायु प्रतिकूलन सामाजिक क्रियाकलापलाई नियन्त्रण गर्ने ।

- जलवायु परिवर्तनका प्रभावको न्यूनीकरण गर्नका लागि क्षेत्रगत स्थानीय नीतिमा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन क्रियाकलाप गर्ने प्रावधान तयार गर्ने ।

६.३.४ अपेक्षित उपलब्धी

जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका लागि नीति तयार हुनेछ । जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरु नियमित रुपमा संचालन हुनेछन । जलवायू परिवर्तन अनुकुलका कृषि वालिहरु लगाउनको लागि कृषकहरु सक्षम हुनेछन ।

६.४ बाढी पहिरो तथा भूक्षय नियन्त्रण

६.४.१ वर्तमान अवस्था

भूक्षयको सम्भावित क्षेत्रको पहिचान गरी समयमै व्यवस्थापनका उपायहरूको अवलम्बन गर्न सकेको खण्डमा जनधनको क्षति न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ । प्राकृतिक प्रकोपबाट जनधनको रक्षा गर्नु हरेक स्थानीय सरकारको कर्तव्य हो । गुर्भाकोट नगरपालिकामा बाढी र खोला व्यवस्थापन गर्ने क्रममा .तटबन्ध निर्माण गरिएको छ भने विविध स्थानमा बाढीको रोकथामका लागि प्रयास गरिएको छ । यस्तैगरी बाढीबाट जोखिममा भएका बस्तीको संरक्षण गरिएको छ । प्रकृतिप्रदत्त खोलाको व्यवस्थापन एवं सम्भावित बाढी पहिरोग्रस्त क्षेत्रको व्यवस्थापनका लागि पूर्व सतर्कताको व्यववस्था गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

भौतिक पूर्वाधारको निर्माण सहितरिकाले नहुँनु, पहिरोको जोखिमयुक्त बस्तीहरु पहिचान गर्न नसक्नु, खोल्साहरूको व्यवस्थापनमा कठिनाइ हुनु, बाढी ग्रस्त क्षेत्रको समयमै व्यवस्थापन नहुनु, दक्ष जनशक्तिको अभाव हुनु, प्रविधि तथा बजेटको अभाव हुनु, प्राकृतिक स्रोतमा आधारित अव्यवस्थित आर्थिक क्रियाकलाप सञ्चालन गरिनु यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरू हुन् ।

वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको स्थापना हुनु, प्राकृतिक विपद् सहायता कोषको स्थापना हुनु, नगरपालिकामा आपत्कालीन सुरक्षा केन्द्रको अवधारणा ल्याइनु यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् । दक्ष जनशक्तिको प्राप्ति, विपद् व्यवस्थापन समितिलाई स्रोत साधनले युक्त बनाउनु, बाढी पहिरोको पूर्वानुमान गर्नु, बाढी पहिरो व्यवस्थापन तथा खोलाका तटिय क्षेत्रमा तटवन्ध निर्माण गर्नु तथा व्यवस्थापनका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

६.४.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच

“बाढी तथा पहिरोको क्षति न्यूनीकरण”

लक्ष्य

बाढीग्रस्त क्षेत्रमा चौबीसै घण्टा पूर्व सूचना दिने प्रणालीको विकास गर्ने ।

उदेश्यहरु

- बाढीग्रस्त सम्भावित क्षेत्रको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्नु ।
- बाढीको क्षति न्यूनीकरणका लागि स्रोत साधनले युक्त जनशक्तिको उत्पादन गर्नु ।

६.४.४ रणनीतिहरु

- बाढी पहिरोग्रस्त सम्भावित क्षेत्रको पहिचान गरी बाढी पहिरो रोकथामको व्यवस्था गर्ने ।
- नगरपालिकाका विपद व्यवस्थापन समितिलाई स्रोत साधन युक्त बनाउने ।

६.४.५ अपेक्षित उपलब्धी

अवको ३ वर्षको अन्त्यमा थप १२ कि.मि.टतबन्धको निर्माण गरिनेछ । थप ६ स्थानमा पहिरो रोकथामको प्रयास गरिनेछ । भूक्षय रोकथाम गर्ने दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्त गर्न नगरपालिकाले व्यवस्थित वस्ती विकास तथा वनसम्पदाको संरक्षणलाई प्राथमिकता दिनु आवश्यकता देखिन्छ ।

६.५ विपद् व्यवस्थापन

६.५.१ वर्तमान अवस्था

मानव सिर्जित एवं प्राकृतिकरूपमा सिर्जित विपदको समयमै व्यवस्थापन गरी जनधनको रक्षा गर्नु हरेक स्थानीय सरकारको कर्तव्य हो । यसै तथ्यलाई आत्मसात् गरी गुर्भाकोट नगरपालिकामा विपद सचेतना, उद्धार र व्यवस्थापनका लागि गठित विपदव्यवस्थापन समितिको गठन गरिएको छ । प्राकृतिक विपद् सहायताकोषमार्फत प्राकृतिक विपद्मा परेकाको संरक्षण गर्ने गरिएको छ । साथै आपत्कालीन सुरक्षा केन्द्र स्थापनाको योजना बनाइएको छ ।

अव्यवस्थीत रुपमा भोतिक पूर्वाधारको विकासले बस्ती तथा घरहरु पहिरोको जोखिममा पर्नु, विपद् व्यवस्थापनको लागि आबस्यक योजना तथा कार्यक्रमहरुको अभाव रहनु यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् । प्राकृतिक एवं मानव सिर्जित विपद्को पूर्वानुमान गर्न नसक्नु, सुरक्षित वस्ती विकासबारे सचेतना नहुनु, आर्थिकरूपमा कमजोर समुदाय बढी मात्रमा विपद्को जोखिममा पर्नु, दक्ष विपद् व्यवस्थापन समूहको अभाव यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरू हुन् । बाढी पहिरो लगायतका प्राकृतिक विपत्तिबाट समयमै जनधनको सुरक्षाका लागि विपद् सचेतना, उद्दार र व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्ने हुन्छ ।

विपद् व्यवस्थापनका लागि कोषको स्थापना हुनु, विपद व्यवस्थापन समितिको गठन हुनु, विपद् सचेतना, उद्धार र व्यवस्थापनमा गैर सरकारी संस्थाको संलग्नता बढ्नु यस क्षेत्रका प्रमुख अवसरहरू हुन् । आधुनिक प्रविधियुक्त विपद् व्यवस्थापन जनशक्तिको निर्माण गर्नु, गरिबी हटाई गरिब समुदायलाई सुरक्षित स्थानमा बसोबासको व्यवस्था गर्नु, चेतनाको स्तर बढाउनु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

६.५.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच

"विपद जोखिम न्युनीकरणलाई प्रभावकारी बनाइ धनजनको रक्षा"

लक्ष्य

प्रकोप तथा विपत्तिहरु बाट बच्न उपयुक्त योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।

उदेश्यहरु

- जोखिम न्यूनीकरणका लागि विपदका सम्भाव्य जोखिमको लेखाजोखा, पहिचान, अनुगमन र पूर्वचेतावनी प्रणाली सुदृढ गर्नु ।
- विपद पश्चात्को पुनर्लाभ, पुनर्स्थापना, पुननिर्माण र नवनिर्माणका कार्यलाई सवल र उत्थानशील बनाउनु ।

६.५.४ रणनीतिहरु

- जोखिम व्यवस्थापनका विविध आयामहरुको पहिचान गरी कार्यान्वयना लग्ने ।
- विपद् व्यवस्थापनको लागि चेतनामुलक कार्यक्रम संचालनको लागि अन्य संघसंस्थाहरुसँग सहकार्य गर्ने ।

६.५.५. अपेक्षित उपलब्धी

विपदको जोखिममा रहेका स्थानहरुको पहिचान गरी सम्भावित प्रभावको न्यूनिकरण गरिएको हुनेछ । सुरक्षित, एकीकृत र व्यवस्थित बस्ती/आवास क्षेत्र पहिचान गरी जोखिममा परेका बस्तीहरुको संरक्षण हुनेछ । विपदबाट हुन सक्ने क्षति न्यूनीकरण र उद्धार व्यवस्थापन प्रभावकारी हुनेछ । विपद् जोखिम क्षेत्र नक्साङ्कन र विपद पूर्व सूचना उपकरण जडान भएको हुनेछन । आपतकालीन उद्धारका साधन, सामाग्री व्यवस्थापन तथा उद्धारकर्मी क्षमता विकास भएको हुनेछ ।

६.६ वन विकास तथा व्यवस्थापन

६.६.१ वर्तमान अवस्था

वनसम्पदाको संरक्षणका लागि समुदायलाई सक्रिय बनाइएको छ । दिगो वन व्यवस्थापन र उपयोगमा आधा जसो घरधुरीको पहुँच पुगेको छ । काठमा आधारित उद्योगहरु सञ्चालनमा रहेका छन् । वर्तमानमा वन सम्पदाको कुशल व्यवस्थापन गरी ग्रामीण अर्थतन्त्रमा योगदान बढाउनका लागि ठोस योजना बनाइ अगि बढ्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

गुर्भाकोट नगरपालिकाको दुई तिहाई भूभाग वन क्षेत्रले ढाकेकोले यहाँ विविध किसिमका जडिबुटि र गैरकाष्ठ पैदावारको उत्पादन पाईन्छ । यस नगरपालिकामा जडिबुटि प्रशोधन केन्द्र तथा भण्डारण केन्द्रहरु निर्माण गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ । यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र बृक्षरोपण कार्यक्रमहरु नियमित रुपमा गरिदै आईएको छ ।

परम्परागत रुपमा पाईने वनस्पति तथा वन्य जन्तुहरु लोप हुँदै गएका, आगलागि, बाढी, पहिरो र भूक्षयका कारण जैविक विविधतामा असर परेको छ । अव्यवस्थित र अबैज्ञानिक तरिकाले भएको सडक विस्तारले जैविक विविधताको प्राकृतिक अन्तर सम्बन्ध खलल पुर्याएको छ । वन स्रोतको पहिचान, स्तरिकरण, संकलन, जस्ता कार्यका लागि ठोस कार्ययोजना वनाई लागु गर्नु पर्ने आवश्यकता रहेको छ ।

वन क्षेत्रको व्यावसायिकरुपमा विकास गर्न नसक्नु, वन पैदावारको चोरी निकासी पूर्णरुपमा नियन्त्रण नहुनु, वन पैदावार आधारित स्थानीय उद्योगको व्यवस्थित विकास नहुनु, वन पैदावारको वातावरणमैत्री प्रयोगको लागि ठोस योजना नबन्नु, वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको व्यवस्था नहुनु यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरु हुन् ।

सामुदायिक वनमा कार्य योजना बनाएर संपदा संरक्षण, आय आर्जन, अध्ययन , अनुसन्धान जस्ता कार्य गर्न सकिने । सामूदायिक वनलाई विशेष प्रकारका बालीहरुको परिक्षण उत्पादन , गुणस्तर मापन , लाभ, लागत, विश्लेषण गर्ने कार्यको प्रयोगशालाको रुपमा विकास गरी कृषिका सफल नमूनाहरु विकास गर्न सकिने अवस्था रहेकोछ ।

बैज्ञानिक बार्षिक कार्ययोजना बनाउन सक्ने सा.व.उ.स.को विकास हुनु, वनजन्य उत्पादनको बजार प्रवर्द्धन हुने क्रम बढ्नु, सा.व.उ.स.(कार्यसमिति) मा दलित र महिलाको सहभागिता बढ्दै जानु, वन व्यवस्थापन तालिमको व्यवस्था हुनु यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन् । वनपैदावारको चोरी निकासी नियन्त्रण गर्नु, वर्तमान वन क्षेत्रफल विस्तार गर्नु, वन सम्पदाको पूर्ण सदुपयोग गर्नु, वन आधारित रोजगारीको अवसर सिर्जना गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन् ।

६.६.२. क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उदेश्यहरु

सोच

"उद्यमशीलता र जीविको पार्जनका लागि वन"

लक्ष्य

वन सम्पदाको वैज्ञानिक व्यवस्थापन मार्फत उद्यमशीलताको विकास गर्ने ।

उदेश्यहरु

- वन, जैविक विविधता तथा जलाधार क्षेत्रको दीगो संरक्षण, ब्यवस्थापन र परिचालन गर्नु ।
- वन आधारित उद्योगको प्रवर्द्धन गर्नु ।
- वनसम्पदाको कुशल व्यवस्थापन गरी ग्रामीण जीविकोपार्जनको आधार वनाउनु ।

६.६.३ रणनीतिहरु

- वन आधारित उद्योगको कुशल व्यवस्थापन गर्ने ।
- वनसम्पदामा आधारित दैनिक प्रयोगजन्य सामग्री उत्पादनमा प्रोत्साहन गर्ने ।

६.६.४ अपेक्षित उपलब्धी

नियमित रुपमा गरिने वृक्षारोपणका कारण मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अन्त्यमा वन तथा हरियाली क्षेत्र क्षेत्रफल बढदै जाने देखिन्छ । वन तथ जडिबुटी प्रशोधन र भण्डारण उद्योगको स्थापना हुनेछ । वन व्यवस्थापनमा प्रभावकारी रुपमा निजी समुदाय र स्थानीयको परिचालन गरी आवश्यक ऐन

कानुनको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न सकेको खण्डमा वनको दीगो व्यवस्थापन तथा जैविक विविधताको संरक्षण गर्ने दीगो विकासको लक्ष्य प्राप्त गर्न सकिनेछ ।

६.७. जोखिम पक्ष तथा अनुमान

वातावरण संरक्षण तथा विपद व्यवस्थापनका लागि नीतिगत व्यवस्था, विकास निर्माणका आयोजना संचालन गर्दा वातावरणिय पक्षमा सजगता, विकास निर्माणका आयोजनामा समुदाय तथा सरोकारवालाको सहभागिता, यस क्षेत्रमा श्रोत साधनको लगानीमा प्राथमिकता प्राप्त भएमा अपेक्षित उपलब्धी हासिल हुने अनुमान गरिएको छ । जलवायु परिवर्तनको असर, विपद जोखिममा बृद्धि, प्राकृतिक स्रोतको अनियन्त्रित दोहन, भौतिक अनियन्त्रित निर्माण आदी यस क्षेत्रका जोखिम पक्षका रुपमा रहेका छन् ।

परिच्छेद ७ : सुशासन तथा संस्थागत विकास

७.१ सुशासन, ऐन, नियम, जवाफदेहिता र पारदर्शिता

७.१.१ विद्यमान अवस्था

नगरपालिकाले पारदर्शिता तथा उत्तरदायित्व बहन गर्न आवश्यक पर्ने नीति, नियम, ऐन, मापदण्ड एवं कार्यविधिहरुको निर्माण गर्नु पर्दछ । सामाजिक जवाफदेहिता अभिवृद्धिको लागि गुनासो सुनुवाई, क्षतिपूर्ति सहितको नागरिक वडापत्र, सहायता कक्ष आदिको व्यवस्था गर्नु पर्ने हुन्छ । नगरपालिकाका नीति, निर्णय, योजना तथा कार्यक्रम, बजेट एवं आय व्यय आदि विषय भनेको आम नागरिकको चासोको विषय भएकोले सर्वसाधरणले सजिलो गरी थाहपाउन सक्ने आवश्यक संयन्त्रको विकास गरिनु पर्दछ । वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण कार्यान्वयन, गुणस्तरीय सेवा प्रवाह, कार्यसम्पादन मूल्यांकन एवं दण्ड तथा पुरस्कारको व्यवस्था, लक्षित वर्गको स्थानीय श्रोत साधनमा पहुँच अभिवृद्धि जस्ता विविध पक्षहरु नगरपालिकाको सुशासनलाई प्रभावकारी बनाउन आवश्यक हुन्छ । तसर्थ प्रस्तुत आवधिक योजनाले गुर्भाकोट नगरपालिकाको यी पक्षहरुलाई सम्बोधन गर्न खोजेको छ ।

संघीय शासन संरचना अनुरुप स्थानीय सरकारको रुपमा नगरपालिकाको संस्थागत दायित्वमा विद्यमान स्थितिको चित्रण गर्ने, स्थानीय विकासका साझेदारहरू (गैसस, विकास साझेदार, अन्तर स्थानीय तह, मिडिया, निजी क्षेत्र र नागरिक समाज बीच समन्वय तथा साझेदारी विकास गर्ने, विकासका संभावना र आवश्यकताको आधारमा नगरपालिकाको आवधिक, वार्षिक तथा विषय क्षेत्रगत रणनीतिक योजन तर्जुमा गर्ने, सभाबाट स्वीकृत कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्ने तथा गराउने, आयोजना तथा कार्यक्रमको नतिजामूलक ढंगले अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने कार्य प्रमुख रुपमा रहेका छन् ।

सामाजिक समावेशीकरण, सेवा प्रवाह, वित्तीय एवम् आर्थिक व्यवस्थापन लगायतका क्षेत्रमा नगरपालिकाले गरेको काम तुलनात्मक रुपमा प्रभावकारी देखिए पनि संगठन र प्रशासन, बार्षिक वजेट तथा योजना व्यवस्थापन, सहकार्य तथा समन्वय लगायतका क्षेत्रमा नगरपालिका थपकार्य गर्नुपर्ने

देखिन्छ । सूचना प्रविधिलाई सेवा प्रवाहमा पूर्ण रुपमा लागू गर्न नसक्नु तथा सूचना प्रणालीलाई पूर्ण रुपमा विकास गर्न नसक्नु यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

वडागत सर्वेक्षण अनुसार नगरपालिकाको सेवाबाट सन्तुष्ट हुने नागरिक करीव ८० प्रतिशत देखिएका छन । नगरपालिका भित्र सुशासन तथा जवाफदेहिता प्रबर्द्धनका लागि विभिन्न स्थानीय ऐन नियम तथा कार्यविधिहरु तर्जुमा गरी सञ्चालनमा ल्याईएको छ । पुरानो जनशक्तिलाई नयाँ प्रविधिमैत्री बनाउनु, सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई पूर्ण सूचना प्रविधिमैत्री बनाउनु तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा नविन सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन् ।

७.१.२ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

"सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, प्रविधिमैत्री, जवाफदेहि, परिणाममुखी, नागरिक मैत्री बनाउने"

लक्ष्य,

सुशासन कायम गर्न स्थानीय ऐन, नियम तथा कानून तर्जुमा गरी नागरिक समाज र समुदाय समेतको सहयोग र सहकार्यमा कार्यान्वयनमा ल्याउने साथै सार्वजनिक जवाफदेहिता बहन गर्ने ।

उद्देश्य,

नगरपालिकाको प्रशासनिक संरचना प्रविधिमैत्री, पारदर्शी र मितव्ययी, जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि, दिगो र फराकिलो वित्तय स्रोत व्यवस्थापनका लागि नीतिगत व्यवस्थापन गर्नु ।

७.१.३ उपलव्धीहरुः

सुशासन कायम गर्न स्थानीय ऐन, नियम तथा कानून तर्जुमा गरी नागरिक समाज र समुदाय समेतको सहयोग र सहकार्यमा कार्यान्वयनमा आउने साथै सार्वजनिक जवाफदेहिता वहन भएको हुनेछ । नगरपालिकाको प्रशासनिक संरचना प्रविधिमैत्री, पारदर्शी र मितव्ययी, जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि, दीगो र फराकिलो वित्तीय स्रोत व्यवस्थापनका लागि नीतिगत व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।

७.२ योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा जनसहभागिता

७.२.१ वर्तमान अवस्था

नगरपालिकाको योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा जनसहभागिता बढाई लोकतन्त्र र सुशासनको प्रत्याभूति दिलाउने कार्यको थालनी गरिएको छ । सोही बमोजिम वन, सिँचाइ, कृषि, सांस्कृतिक सम्पदा लगायतका क्षेत्रमा विभिन्न किसिमका समिति र समूहको निर्माण गरिएको छ । कृषक समूह, पशुपालक समूह, सिँचाइ समूह आदि यसका उदाहरण हुन् । सबै जाति वर्ग र क्षेत्रका नागरिकको विकास निर्माण एवम् नगरपालिकाका गतिविधिमा संलग्न गराउन पहल गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

लोकतन्त्र र सुशासन प्रवर्द्धनका लागि पनि जनसहभागिताको खाँचो पर्दछ । स्थानीय योजना निर्माणमा स्थानीयको अनिवार्य सहभागिता हुनुपर्ने प्रावधानसँगै नगरपालिकाको योजना निर्माण तथा कार्यान्वयनमा जनसहभागिता बढ्दै गएको छ । यस कार्यमा नगरपालिकाका क्षेत्रगत समूह र संघसंस्थाले उल्लेख्य भूमिका निर्वाह गरेको छन् । स्थानीय गतिविधिमा स्थानीयस्तरमै निर्माण गरिएका टोल विकास समिति, युवा क्लब आदिको चासो बढ्दै गएको छ ।

जनसहभागितामार्फत लोकतन्त्र तथा सुशासनलाई संस्थागत गर्न सक्नु, क्षेत्रगत समितिमा महिला, दलित लगायत अन्यको सहभागिता बढ्नु, सडक सञ्जालको विस्तार गरी नगरपालिकाको सेवा सुविधामा जनताको पहुँच वृद्धिको स्थानीय नीति यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् । सबै वर्ग र समुदायमा जन सहभागिताको महत्वबारे चेतना फैलाउनु, सबै याममा चल्ने यातायातको व्यवस्था नहुनु, सञ्चार सामग्रीमा न्यून पहुँच हुनु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

७.२.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“जनसहभागितामार्फत सुशासन कायम”

लक्ष्य

योजना निर्माणमा जनसहभागितामार्फत आर्थिक गतिविधिलाई पारदर्शी बनाउने ।

उद्देश्यहरू

- जनसहभागितालाई स्थानीय विकासको आधार बनाउनु ।
- सामाजिक रूपान्तरणका लागि सहभागितामूलक योजना कार्यान्वयन गर्नु ।

७.२.३ रणनीतिहरू

- दिगो आर्थिक विकासका लागि योजना तर्जुमामा जनसहभागिता बढाउने ।
- योजना कार्यान्वयनमा जनसहभागितामार्फत सामाजिक कुरीति र अन्धविश्वासको अन्त्य गर्ने ।

७.२.४ अपेक्षित उपलब्धि

नगरपालिकामा योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयना जनसहभागित बढनेछ र पूर्वाधारजन्य योजनाको गुणस्तरियता बढनेछ । योजना छनौटमा बस्तीतहवाट मागभई आएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरुको प्राथमिकिकरण गरी प्राथमिकताका आधारमा आयोजना तथा कार्यक्रमहरु छानिनेछन । प्रत्येक आयोजनाको सार्वजनिक परिक्षण हुनेछ साथै आयोजना कार्यान्वयन स्थलमा सूचना पार्टि राखिनेछ ।

७.३ क्षमता विकास

७.३.१ वर्तमान अवस्था

सीमित स्रोत र साधनका बावजुत नगरपालिकामा स्थानीय प्रतिनिधि, नगरपालिका अर्न्तगतका कर्मचारी एवं संस्थागत जनशक्तिको विकास लागि विभिन्न प्रयासहरू गरिएको छन् । कृषि, सिँचाइ, वचत, पशुपालन समूह तथा धार्मिक, सांस्कृतिक एवं पर्यटनसँग आवद्ध संघसंस्थाको प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू जनशक्ति विकासका दृष्टिकोणले प्रशंसनीय छन् । नव निर्वाचित पदाधिकारीहरुका लागि क्षमता विकासका विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गरिएका छन । कर्मचारिहरुलाई समेत विभिन्न तालिमहरु प्रदान गरिएको छ ।

नगरपालिकामा सा.व.उ.स. लाई वन व्यवस्थापन तालिम प्रदान, कृषक समूह, सिँचाइ समूह, बचत समूह, दलित कृषक समूह, सांस्कृतिक समूहको प्रवर्द्धनमार्फत नगरपालिकामा संस्थागत जनशक्तिको क्षमता विकासको प्रयास गरिएको छ तर पनि स्थानीय स्तरमा क्षमता विकासका कार्यहरूलाई अझै पनि पूर्ण परिणाममुखी बनाउन सकिएको छैन । स्थानीय प्रतिनिधि, कर्मचारी तथा नगरपालिकाका साझेदार संघसंस्थाका कर्मचारीहरूको क्षमताका बारेमा क्षमता विकास योजना वनाई कार्यान्वयन गर्न सकिएको छैन । प्राविधिक क्षमता अभिवृद्धिका लागि स्थानीय जनशक्तिको अभाव रहेको छ ।
कृषक समूह, सिँचाइ समूह, वन उपभोक्ता समूहमार्फत क्षेत्रगत विकासमा टेवा पुग्नु, संस्थागत जनशक्ति विकासमार्फत स्थानीय कला, संस्कृति र पर्यटनको विकास हुनु, तालिम लगायतका माध्यमबाट स्थानीय कर्मचारीको क्षमता विकास हुनु यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् भने प्रतिस्पर्धी एवं समयानुकूल जनशक्तिको विकास गर्नु तथा जनशक्ति विकासमार्फत संस्थागत सुशासन प्रवर्द्धन गर्नु यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

७.३.२ क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

"विकासका अवरोध समाधानका लागि संस्थागत जनशक्तिको क्षमता विकास"

लक्ष्य

जनशक्ति विकासमार्फत संस्थागत क्षमता वृद्धि गर्ने ।

उद्देश्यहरू

- संस्थागत सुशासनका लागि नगरपालिकाका जनशक्तिको विकास गर्नु ।
- समयानुकूल जनशक्ति विकास गरी संस्थागत क्षमता बढाउनु ।

७.३.३ रणनीतिहरु

- स्थानीय प्रशासन तथा संघसंस्थाका जनशक्तिलाई आवश्यकता बमोजिम तालिम प्रदान गर्ने ।
- क्षेत्रगत संस्थाका जनशक्तिको कार्यक्षमता वृद्धि गरी विकासलाई गति प्रदान गर्ने ।

७.३.४ अपेक्षित उपलब्धि

नगरपालिकाका जनप्रतिनिधि, कर्मचारी तथा संघसंस्थाको कार्यक्षमता बढ्नेछ, दक्ष जनशक्तिको निर्माण भई प्रभावकारी सेवा प्रवाह हुनेछ ।

परिच्छेद ८: विषय क्षेत्रगत खर्च

८.१ विषयगत क्षेत्रको मध्यकालिन खर्च संरचनाको खाका

गुर्भाकोट नगरपालिकाले कृषकहरुका समस्याहरुलाई सम्बोधन गर्दै आर्थिक विकासका क्रियाकलापहरुलाई अगाडि बढाउँदै आईरहेको छ । आवश्यक नीति, नियम, ऐन, मापदण्ड एवं कार्यविधिहरुको व्यवस्था गर्दै सुशासनका औजारहरुः सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परिक्षण र सामाजिक परिक्षणलाई नियमितता दिदै सामाजिक जवाफदेहिता अभिवृद्धिमा ध्यान दिएकोछ । गुनासो सुनुवाई, क्षतिपूर्ति सहितको नागरिक वडापत्रको व्यवस्था, सहायता कक्षाको व्यवस्था, वालमैत्री,

अपांगमैत्री तथा वातावरणमैत्री संरचना, निर्णय, योजना वजेट एवं आयव्यय प्रतिवेदन सार्वजनीकरण, योजना सुपरीवेक्षण तथा अनुगमनमा समावेशी सहभागिता, वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण कार्यान्वयन, गुणस्तरीय सेवा प्रवाह, कार्यसम्पादन मूल्यांकन एवं दण्ड पुरस्कार थालनी, विपन्नता नक्शाङ्कन, स्तरीकरण र प्राथमिकता निर्धारण, समुदायमा आधारित संस्थाहरु, लक्षित वर्गको क्षमता अभिवृध्दि र योजना अनुगमनमा अर्थपूर्ण भूमिका, लक्षित वर्गको स्थानीय श्रोत साधनमा पहुच अभिवृद्धि, स्थानीय संस्थाहरुको प्रोफाइल तयार र परिचालन, सामुहिक आयआर्जन गतिविधिहरु संचालन गर्न मध्यमकालिन खर्च संरचनाले सम्बोधन गरेको छ ।

आगामी तीन वर्षकालागि नगरपालिकाको कुल अुनमानित बजेट **रु १ अर्ब२८ करोड ७६ लाख ६५ हजार रहेकोमा** कार्यालय सञ्चालन तथा **प्रशासनिक खर्च**को लागि करिव रु **२४ करोड १७ लाख २७** हजार ६७४ खर्च हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । कुल परिचालित वजेट मध्ये चालु खर्च ७३.५ प्रतिशतले रु ९४ करो ६४ लाख २६ हजार र पुजिगत खर्च २६.५ प्रतिशतले रु ३४ करोड १२ लाख ३९ हजार खर्च हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । चालु तथा पुजिगत जम्मा रु १ अर्ब**२ करोड ६५ लाख १८ हजार** विषयगत क्षेत्र अन्तर्गतका योजना तथा कार्यक्रमको लागि खर्च हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । **गत आ.ब.मा सृजना भएको दायित्व भुक्तानीको लागि लागि रु १ करोड ९५ लाख २० हजार विनियोजत हुने प्रक्षेपण गरिएको छ ।** नगरपालिकाले पालिकाका गौरवका योजनाका रुपमा परिकल्पना गरेका योजनाका साथै दीगो विकास लक्ष्य, राष्ट्रिय लक्ष्य, तथा प्रादेशिक लक्ष्यलाई योगदान पुग्ने प्रकृतिका योजनाहरुलाई समावेश गरी मध्यकालिन खर्च संरचनाको खाका तयार पारिएको छ । कृषि, पर्यटन र पूर्वाधार विकासलाई नगरपालिकाले विकासको मुल आधारको रुपमा लिएको छ । त्रि-वर्षिय खर्च संरचनाले तिनै क्षेत्रलाई वढी प्राथमिकता दिइ कुल अनुमानित वजेटको कृषि, उद्यम तथा वैंकिङ तथा सहकारी क्षेत्रमा गरी कुल करिव ८.११ प्रतिशत, सामाजिक विकास क्षेत्रमा ४४.६३ प्रतिशत र पूर्वाधार विकासमा २७.३७ प्रतिशत अनुमानित वजेट प्रक्षेपण गरिएको छ । कृषि क्षेत्रमा **कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रम** यस नगरपालिकामा संचालन हुनलागेको र **यस कार्यक्रमवाट प्राप्तहुने बजेट तथा उक्त कार्यक्रममा जनसहभागिताको रकम समेत थप बजेट खर्च हुने** देखिन्छ । साथै **सुस्वा परियोजनावाट** संचालन हुने खानेपानि तथा सरसफाईका आयोजनामा बार्षिकरुपमा अनुमानित **थप २ करोड बराबरको श्रोत प्राप्तहुने** अनुमान गरिएको छ ।

नगरपालिकाको क्षेत्रगत कार्यक्रम तथा बजेट विनियोजन गर्दा यस आ.ब. २०७९।०८० मा विषयगत क्षेत्र अनुसारको बजेट विनियोजन प्रतिशतको आधारमा आगामि ३ आ.ब.को बजेट प्रक्षेपण गरिएको छ । विषयगत क्षेत्र तथा उपक्षेत्रको विभाजन गर्दा स्थानीय तह योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८ लाई अनुसरण गर्नु पर्ने देखिन्छ । बजेट विनियोजन गर्दा नगरपालिकाले अंगिकार गरेको विषयगत क्षेत्र र उपक्षेत्रको आधारमा आगामि ३ बर्षको विषयगत क्षेत्र तथा उपक्षेत्रको बजेट विनियोजन प्रक्षेपणेको खाका तलको तालिका नं. मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २३: कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्राथमिकता

क्र.सं.	कार्यक्रम/आयोजना	१	२	३	४		५	६	७	८	९
		चालु आवधिक योजनाको आर्थिक वृद्धिको लक्ष्य प्राप्तिमा योगदान	दिगो विकासका लक्ष्यहरु प्राप्तिमा योगदान	सहभागिताको अवस्था: नागरिक समाज, सामुदायिक संस्था, गैरसरकारी संस्था, उपभोक्ता समूह वा सेवाग्राही, वा स्थानीय सरकार, वा निजी क्षेत्र	समावेशीकरणमा योगदान क. क्षेत्रीय समावेशीकरणमा योगदान: ५ ख. सामाजिक समावेशीकरण र लैंगिक मूलप्रवाहीकरणमा योगदान: ५		आयोजनाको प्रगति, सम्पन्न हुन लाग्ने समय वा कार्यान्वयन तयारी कार्य	चालु आविधक योजनाको क्षेत्रगत लक्ष्य र उद्देश्य अनुरुप नतिजा प्राप्तिमा योगदान	दिगो विकासको क्षेत्रगत लक्ष्य प्राप्तिमा योगदान	कुल प्राप्तांक = (प्राप्तांक X भार_ को जोड /३ X १००	प्राथमिकता क्रम
	भार (%)	१५	१५	५	१०		२०	२०	१५		
	पूर्णाङ्क *	३	३	३	३		३	३	३	=	
	१. आर्थिक विकास				क	ख					
	१.१ कृषि										
१	मेहनती कृषि उद्यमीलाई पुरस्कार सहित प्रोत्सहान	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	नीजि सार्वजनिक साझेदारीमा कृषि उपकरण खरिद	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	नीजि सार्वजनिक साझेदारीतामा टनेलमा खेती	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1

४	तरकारी तथा फलफुलका बिरुवा वितरण कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	च्याउ खेतीमा उद्यमीलाई सहयोग कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	उन्नत जातको बिउ वितरण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	एक वडा एक कृषि कार्यक्रम सञ्चालन पूर्वाधार विकास	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
८	कृषि उपज संकलन केन्द्रहरुको निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
९	प्राङ्गारिक तरकारी खेती व्यवसाय सञ्चालनमा सहयोग	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१०	ग्रीन हाउसमा बेमौसमी तरकारी तथा फलफुल खेती	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
११	कृषि विकासका लागि अनुसन्धान तथा प्रकाशन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१२	कोभिडबाट प्रभावित घर परिवारलाई कृषि अनुदान	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१३	खाद्य सुरक्षाका लागी समुदाय अभिमुखीकरण कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१४	कृषि उपज वस्तुको सङ्कलन प्रशोधन र बजारीकरण सहयोग	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१५	प्राङ्गारिक मल विकास कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१६	कृषि प्रदर्शनी मेलाको आयोजना	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१७	मागमा आधारित कृषि तालिम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१८	एक गाउँ एक कृषि पकेट क्षेत्र कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१९	कृषि बिमा अनुशिक्षण कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२०	रैथाने तथा उन्न्त जातको बिउ विजनको उत्पादन र संरक्षण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२१	पर्यावरणीय संरक्षण कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
	१.२ पशुपन्छी पालन										
१	पशुपन्छीका लागि औषधी खरिद	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	चरण क्षेत्र संरक्षण तथा भुई घाँसको बीउ वितरण कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	भकारो सुधार कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	सफल पशुपन्छी व्यवसायीलाई पुरस्कार प्रोत्साहन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	पशुपन्छीमा आधारित संकलन केन्द्रहरु सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	पशु बिमा कार्यक्रमको अनुशिक्षण सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	वडा स्तरीय पशुपन्छी परीक्षण शिविर सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
८	सबै प्रकारका वनमा घाँस विकास कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
९	पशु रोगमा आकस्मिक सहयोगका लागि एग्रोभेट सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१०	पशु रोगमा उपचारका लागि युवालाई प्राविधिक तालिम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1

११	स्वस्थ मासु तथा डेरी पसल सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१२	मागमा आधारित पशु उपचार सेवा	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१३	मिनरल ब्लक खरिद कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१४	लगानी साझेदारीतामा आधारित उपकरण खरिद	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१५	व्यवसायिक कुखुरा पालन अनुदान कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१६	विपन्न समुदायलाई बँगुर, सुँगुर पालनमा अनुदान	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१७	बाखा पकेट क्षेत्र विकास विकास कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१८	साझेदारितामा मासुका लागि पाडा विकास कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१९	कोभिडबाट प्रभावित घर परिवारलाई पशु पालनमा अनुदान	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२०	पशु पालक कृषकहरुमा नयाँ प्रविधि खरिद तथा वितरण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२१	पशु प्रदर्शनी मेला	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२२	आधुनिक खोर निर्माण सहयोग	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२३	बोयर स्रोत केन्द्र विकास	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२४	पशु नश्ल विकास कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२५	स्थानीय तथा उन्नत जातका पशु पन्छी पालनमा सहयोग	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२६	दुग्ध चिस्यान केन्द्र सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२७	पशु बधशाला स्थापना	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२८	दुग्ध डेरीमा आधारित उद्यमशिलता विकास कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
	३. सिंचाई										
१	पक्कि कुलो निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	साना सिंचाई आयोजनाहरु निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	मझौला तथा ठुला सिंचाई आयोजनाहरु निमार्ण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	निर्मित सिंचाई कुलो मर्मत	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	लिफ्ट सिंचाई आयोजनाहरु निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	आकाशे पानी संकलन पोखरीहरु निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१.४ पर्यटन, साँस्कृति तथा सम्पदा विकास											
१	साविकका र नयाँ पर्यटकीय गन्तव्यको पहिचान	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1

२	पर्यटन विकास गुरु योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	कृषि पर्यटन विकासका लागि हामस्टे निर्माण गर्न समुदायलाई प्राविधिक सहयोग	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	जोखिममा रहेका पर्यटकीय क्षेत्रको जिर्णोद्धार कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	पर्यटन सूचना केन्द्रको स्थापना र व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	पर्यटकीय स्थलहरुको भिडीयो डकुमेन्ट्री निर्माण तथा प्रचारप्रसार	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	पर्यटन विकासका लागि युवा सशक्तिकरण कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
८	धार्मिक स्थलहरुको निर्माण तथा मर्मत	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
९	स्थानीय साँस्कृति प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१०	स्थानीय पर्यटन उद्यमीहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
११	पर्यटन गाइड तथा जनशक्ति उत्पादन तथा परिचालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१२	हरेक वडामा पिकनिक स्थान निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१३	पर्यटकीय स्थलहरुको आम सञ्चार तथा वेवसाइट मार्फत प्रचार	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१.४ उद्योग, व्यापार, व्यवसाय तथा आपूर्ति र सहकारी विकास											
१	युवा उद्यमशिलता विकास योजना निर्माण र कार्यान्वयन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	युवा उद्यमीहरुका लागि सीप विकास तालिम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	उद्यमीहरुका लागि व्यवसायिक योजना तयारीमा सहयोग	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	जडीबुटी उद्योग स्थापना तथा सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	साना तथा मझौला उद्योग स्थापनामा साझेदारिता	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	कृषि, पशुपन्छी उत्पादनको अन्तराष्ट्रिय बजारीकरण कार्यमा समन्वय	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	शित भण्डार निर्माणका लागि साझेदारि कार्यक्रम सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
८	सफल उद्यमी पुरस्कृत कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
९	सहकारी प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१.५श्रम, रोजगारी र सामाजिक सुरक्षा											
१	बेरोजगार व्यक्ति तथा रोजगारका अवसरहरुको खोजी गरी तथ्यांक अपडेट गर्ने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1

२	सीपमुलक तालिमहरुमा बेरोजगार व्यक्तिहरुलाई प्राथमिकता दिने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	अनौपचारिक क्षेत्रका रोजगारीमा भएका व्यथितिहरुको अध्ययन गर्ने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	समान रोजगारी तथा समान ज्याला प्रदान गर्न नीति कार्यान्वयन कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	सबै प्रकारका रोजगारीका अवसरमा सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति दिने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	बीमा कम्पनीहरुसँग समन्वय गरी रोजगारदाताले बीमा गर्न पहल गर्ने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२ सामाजिक क्षेत्र											
२.१. स्वास्थ्य तथा पोषण											
१	स्थानीय स्वास्थ्य क्षेत्रमा कार्यरत, अध्ययनरत युवाको क्षमता अभिवृद्धि	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	गर्भवती र सुत्केरी महिला सुरक्षा कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	ग्रामिण स्वास्थ्य कार्यकर्ताको क्षमता अभिवृद्धि	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	स्वास्थ्य सेवामा दक्ष जनशक्ति उत्पादन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	अल्पकालीन र दिर्घ रोगको अध्ययन अनुसन्धान	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	रोग अनुसार शिविर सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	स्वास्थ्य बिमाको प्रभावकारी कार्यान्वयन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
८	स्थानीय जडिबुटीको पहिचान गरी विज्ञको परामर्शमा परिचालन गर्ने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
९	महिला तथा बाल पोषण सुधार कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१०	सम्भावित महामारीबाट बच्न सचेतना कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
११	उच्च जोखिम समुदायमा स्वास्थ्य सेवा	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१२	स्वास्थ्य स्वयंसेवी प्रोत्साहन कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१३	दीर्घरोगी उपचार सहयोग	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१४	गर्भपतन सम्बन्धी खुल्ला शिक्षा कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१५	स्थानीय स्वास्थ्य कार्यकर्ता क्षमता अभिवृद्धि	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१६	एच आई भि पिडितका लागि सहयोग कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१७	जीर्ण स्वास्थ्य संस्थाको भवन मर्मत	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१८	नयाँ स्वास्थ्य चौकी तथा स्वास्थ्य केन्द्र निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१९	हरेक स्वास्थ्य संस्थामा शौचालय तथा खानेपानीका धारा निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२०	आमा स्वास्थ्य घर निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1

२१	सबै वडामा वर्थिङ्ग सेन्टरको स्थापना तथा व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२२	सबै स्वास्थ्य संस्थामा आधुनिक उपकरणको व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२३	पालिकास्तरमा एम्बुलेन्सको व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२४	समुदायमा स्ट्रेचर र अन्य प्राथमिक उपकरण उपलब्ध	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२.२ शिक्षा, विज्ञान तथा नवप्रवर्तन											
१	नयाँ तथा पुराना बाल विकास केन्द्रको भौतिक संरचना निर्माणमा सहयोग	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	पुस्तकालय, प्रयोगशाला निर्माण तथा व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	शौचालय निर्माण तथा मर्मत	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	खेलमैदान ममृत तथा व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	खानेपानीको धारा टयांकी निमाृण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	विद्यालयमा विद्युत वा सोलारद्वारा बिजुली व्यवस्था	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	विद्यालयमा कम्प्यूटर शिक्षा लागू गर्ने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
८	विद्यालय वरिपरि तारबार तथा पर्खाल निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
९	विद्यालयमा ई हाजिरी	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१०	विद्यालय, कलेज, क्याम्पस भवन निर्माण तथा मर्मत	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
११	शिक्षक तथा प्रशासनिक कर्मचारीका लागि तालिम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१२	बाल विकास केन्द्रमा बालमैत्री पठनपाठनका लागि शिक्षकलाइ तालिम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१३	विद्यालयमा सीपमुलक स्थानीय पाठ्यक्रम लागू गर्ने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१४	नमूना विद्यालय घोषणा गर्दै जाने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१५	शुद्ध खानेपानी तथा सरसफाईको व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१६	जेहेन्दार तथा विपन्न विद्यार्थीलाई छात्रवृत्तिमा वृद्धि	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१७	पालिकास्तरमा उच्च शिक्षालयको व्यवस्था	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१८	प्राविधिक शिक्षालयको व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१९	विद्यालय व्यवस्थापन समितिको क्षमता अभिवृद्धि	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२०	विद्यालयमा ईकोक्लब गठन तथा व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२१	एक विद्यालय एक जना स्टाफ नर्सको व्यवस्था	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२२	लागत साझेदारीमा शैक्षिक भ्रमण आयोजना	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1

२३	विद्यालय समायोजन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२४	विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरुलाइ बैकल्पिक शिक्षा	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२५	आवश्यकताको आधारमा आवाशिय शिक्षा	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२६	विद्यालयमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि अभिमुखीकरण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२७	विद्यालयहरुमा दिगो विकासका लक्ष्यको अभिमुखीकरण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२८	पालिकास्तरीय अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२९	जनप्रतिनिधी वि.व्य.स. अभिभावक अन्तरक्रिया	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३०	विद्यालयमा स्यानिटरी प्याडको व्यवस्था	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३१	विद्यालयमा इन्टरनेट व्यवस्था	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३२	विद्यालयमा दिवा खाजा भान्से तालिम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३३	एक विद्यालय एक करेसाबारी कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२.३ खानेपानी तथा सरसफाइ											
१	पुराना खानेपानीका आयोजनाहरु मर्मत	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	नयाँ खानेपानीका आयोजनाहरु निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	खानेपानी तथा सरसफाई नीति तयार तथा लागु	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	जलाधार तथा स्रोत संरक्षण कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धी सीप तालिम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	खानेपानी उपभोक्ता समिति पदाधिकारीलाई तालिम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	खानेपानी उपभोक्ता समितिमा जगेडा कोष विकास	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
८	शुद्ध पिउने पानीका लागि सचेतामुलक कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
९	शौचालय मर्मत तथा प्रयोगमा सचेतना अभियान	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१०	सार्वजनिक स्थलमा शौचालय निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
११	फोहोर संकलन तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२.४ महिला बालबालिका तथा लक्षित वर्ग											
१	महिला सशक्तिकरण कार्यक्र सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	महिला तथा आमा समूहरुसँग जीविकोपार्जन कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	महिला तथा घरेलु हिंसा न्यूनीकरण कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1

४	महिला उद्यमी तयार गर्न सिपमुलक तालिम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	हिंसा पिडित महिलाहरुका लागि कानुनी सहायता	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	एकल महिला उद्यमी विकास केन्द्र	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	महिला नेतृत्व विकास कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
८	महिला समुहमा वित्तिय साक्षरता कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
९	महिला साक्षरता वृद्धि कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१०	गर्भवती महिलाहरुको आकस्मिक उद्दारमा सहयोग	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
११	असहाय बालबालिका पुर्नस्थापना कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१३	नगरपालिकास्तरीय बाल हेल्पलाइन जडान	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१४	जेष्ठ नागरिक सम्मान कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१५	जेष्ठ नागरिकहरुको स्वास्थ्य उपचार शिविर	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१६	नगरपालिकास्तरीय बाल हेल्पलाइन जडान	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१७	बालबालिका सहयोग अनुगमन तथा निरीक्षण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१८	जेष्ठ नागरिक स्याहार कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१९	अपाङ्गताका आधारमा उपचार सहयोग	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२०	अपाङ्गता भएका व्यक्तिको लागि सीपमुलक तालिम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२१	व्यवसाय स्थापनाका लागि बीउँपूजी सहयोग	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२२	विपन्न वर्गका लागि व्यवसाय स्थापनामा बीउँपुजी सहयोग	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२३	अति विपन्न वर्ग आवास कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२४	विपन्न समुदायमा खाद्य सुरक्षा सुरक्षा कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२.५ युवा तथा खेलकुद											
१	युवाहरुको तथ्यांक संकलन तथा डाटा व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	युवा उद्यमीहरुको समूह निर्माण र सहयोग	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	युवा चाहानाको आधारमा सीपमुलक तालिम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	लागत बाँडफाँडका आधारमा व्यवसाय सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	युवा उद्यमी अनुदान कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	कोभिडबाट प्रभावित युवालाई अनुदान सहयोग	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	साझेदारी लगानीमा युवा उद्यम सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
८	किशोरीहरुका लागि प्रजनन शिक्षा कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1

९	किशारीहरुका लागि उच्च शिक्षा प्रोत्साहन कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१०	हरेक छोरीको नाममा बैंक खाता	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
११	किशोरी बिमा कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१२	हिंसा न्यूनीकरणमा युवा परिचालन कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१३	पालिकास्तरीय खेलकुद मैदान निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१४	वडास्तरीय खेलकसद मैदान निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१५	पालिकास्तरीय खेलकुदहरुको आयोजना	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१६	प्रतिभावान खेलाडीहरुलाई प्रशिक्षणमा पठाउने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१७	विभिन्न प्रकोप व्यवस्थापनमा युवा परिचालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१८	पालिकास्तरीय खेलाडी प्रशिक्षण कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१९	विभिन्न प्रकोप व्यवस्थापनमा युवा परिचालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२०	युवा प्रतिभा पहिचान कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३. पूर्वाधार क्षेत्र											
३.१ बस्ती, आवास, भवन तथा सार्वजनिक निर्माण											
१	वैज्ञानिक भु उपयोग नीति तयार गर्ने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	एकिकृत वस्ती विकासको अध्ययन तथा मापन गर्ने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	एकिकृत बस्ती विकासमा प्रदेश तथा केन्द्र सरकारसँग सहलगानी	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	अति विपन्न वर्गका लागि आवास निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	सार्वनिक निर्माणमा प्रदेश तथा केन्द्र सरकारसँग सहलगानी	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	खेती योग्य भु उपयोगका लागि कृषक प्रोत्साहन कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३.२ सडक, पुल तथा यातायात											
१	स्थानीय ग्राभेल सडक कालोपत्रे गर्ने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	धुले सडक ग्राभेल गर्ने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	नयाँ ट्र्याक खोल्ने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	वातावरणमैत्री पर्यटकीय सडक विस्तार	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	सडक सुरक्षा उपभोक्ता समिति गठन तथा तालिम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	सडक सुरक्षा उपभोक्ता समितिलाई बजेट व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	सडकको दाँयाबाया हरियाली विकास कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
८	पालिकास्तरीय बसपार्क व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1

९	सडक प्रयोग सम्बन्धी सचेतनामुलक कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
१०	विद्यालयहरुमा ट्राफिक नियममा सचेतना कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
११	दुर्घटना न्यूनीकरणका लागि यातायात समितिसँग समन्वय	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
१२	दुर्घटना बिमाको कार्यान्वयनका लागि समन्वय	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
१३	युवा स्वरोजगारका लागि यातायात समितिसँग सहकार्य	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
१४	खोला, नदीहरुमा पक्की पुल निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
१५	ग्रामीण बस्तीहरुमा झोलुङ्गे पुल निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
१६	कृषि सडक निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
१७	पर्यटकीय पदमार्ग निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
३.३ जलश्रोत, विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा											
१	भेरी नदीबाट जलविद्युत निकाल्न सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
२	नेपाल विद्युत प्राधिकरणको सहकार्यमा सबै बस्तीमा विद्युतको पहुँच बिस्तार गर्ने	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
३	विद्युतको प्रयोग र सावधानी सम्बन्धी सचेतनामुलक कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
४	विद्युत मर्मत कार्यमा दक्ष जनशक्ति उत्पादन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
५	सुधारिएका पानी घट्ट मार्फत लघु उर्जा उत्पादन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
६	दुर्गम बस्तीमा सोलार जडान	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
३.४ सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि											
१	सेवा प्रदायक कम्पनीसँग समन्वयात्मक छलफल	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
२	सूचना र प्रविधिको सदुपयोग सम्बन्धी सचेतना	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
३	सरकारी कार्यालयहरुमा इन्टरनेटको व्यवस्था	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
४	सूचना र प्रविधिमा दक्ष जनशक्ति उत्पादन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
५	शिक्षा, स्वास्थ्य संस्थामा इन्टरनेटको व्यवस्था	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
६	साइवर अपराध र कानुनी जटिलतामा सचेतना	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
७	कृषि, वन, स्वास्थ्य, कर संकलनमा स्मार्ट प्रविधि लागु	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
८	नगरपालिका स्तरमा पत्रपत्रिका प्रकाशन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
९	नगरपालिकामा सञ्चालित रेडियोको क्षमता विस्तार	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	**P1**
४. वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन											
४.१ वन तथा जैविक विविधता											

१	वन संरक्षणका लागि सचेतनामुलक कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	खाली वनमा वृक्षारोपन कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	जडिबुटि संरक्षणका लागि पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	वन नर्सरी विकास कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	वन हेरालु व्यवस्थापनका लागि सामुदायिक वनसँग समन्वय	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	चोरी सिकारी पैठारीका लागि समिति परिचालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	पहिरो रोकथामका लागि समिति परिचालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
८	नदी नियन्त्रण तथा खोला रोकथामका लागि चेटबाँध कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
९	आगलागी नियन्त्रणका लागि सचेतनामुलक कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१०	सामुदायिक वन समितिहरुका पदाधिकारीहरुलाई क्षमता अभिवृद्धि	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४.२ भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन											
१	पहिरो तथा बाडी क्षेत्रको मापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	पहिरो रोकथामका लागि छेकबाँध कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	पानीका स्रोतहरुको खोजी तथा संरक्षण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	बाढी तथा पहिरो ग्रस्त क्षेत्रमा वृक्षारोपन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	जोखिम बस्तीहरुको सुरक्षित स्थानान्तरण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	जल प्राणीहरुको संरक्षणको लागि कार्यक्रम संचालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४.३ वातावरण संरक्षण तथा फोहोरमैला											
१	फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यविधि निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	घरघरमा फोहोरमैला वर्गिकरणका लागि अभिमुखीकरण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	दैनिक फोहोर संकलन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	ल्याण्डफिल साइटको व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	फोहोरको वर्गीकरण गरी मल तयारी	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	सार्वजनिक स्थलमा फोहोर फ्याक्ने कार्यको रोकथाम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	प्लाष्टिक बाल्न प्रतिबन्ध	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
८	विद्यालयमा फोहोर बारे शिक्ष प्रदान	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४.४ विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशीलता											

१.	विपद पूर्वको तयारीका लागि व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	विपद् सम्बन्धी सचेतनामुलक कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	विपद् सम्बन्धी विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	आपतकालीन उद्दार तथा खोज सम्बन्धी युवालाइ तालिम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	विपद् व्यवस्थापन समबन्धी स्थानीय कोष स्थापना	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	विपदमा राहत वितरण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	स्थानीय अनुकुलन योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
८	विपद्बाट प्रभावित घर परिवारको व्यवस्थापन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
९	विपद अनुमानका यन्त्रहरु जडान	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१०	दमकल मर्मत तथा सञ्चालन	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
११	फायर एक्सिटिगर खरिद	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१२	विपद व्यवस्थापनका सामग्री खरिद	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५. संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र											
५.१ संस्थागत विकास तथा सुशासन											
१	सरकारी नागरिक समाज र विकास साझेदारहरुबिच अन्तरक्रिया	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
२	आवश्यक सुविधा र उपकरणसहित ईटरनेट सेवा बिस्तार	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
३	सार्वजनिक भवन निर्माण	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
४	वेवसाइट संचालन तथा अद्यावधिक	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
५	लेखा र वित्तीय सुशासन क्षमता विकास तथा अभिवृद्धि कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
६	राजश्व बाँडफाँड वृद्धिका लागि समन्वय कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
७	राजश्व संकलनमा सुधार कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
८	राजश्व सुधार तथा परिचालन क्षमता विकास कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
९	उत्कृष्ट कर्मचारी पुरस्कार कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
१०	सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1
११	सामाजिक लेखा परीक्षण कार्यक्रम	३	३	१.५	१.५	३	३	३	३	९५	P1

८.२ कार्यक्रम तथा आयोजनाको योजना तथा कार्यक्रम बमोजिम तीन आ.ब. को वजेट खर्च

आगामी तीन वर्षका लागि नगरपालिकाको कुल अनुमानित बजेट **रु १ अर्ब २८ करोड ७६ लाख ६५ हजार रहेकोमा** कार्यालय सञ्चालन तथा **प्रशासनिक खर्चको** लागि करिव रु २४ **करोड १७ लाख** २७ हजार ६७४ खर्च हुने प्रक्षेपण गरिएको छ। चालु तथा पुजिगत जम्मा रु १ अर्ब २ **करोड ६५ लाख १८ हजार** विषयगत क्षेत्र अन्तर्गतका योजना तथा कार्यक्रमको लागि खर्च हुने प्रक्षेपण गरिएको छ। **गत आ.ब.मा सिर्जना भएको दायित्व भुक्तानीको लागि लागि रु १ करोड ९५ लाख २० हजार विनियोजत गरिएको** छ तथा **विभिन्न कोष स्थापनाको लागि रु ७५ लाख विनियोजन गरिएको** छ। जसमा विषयगत क्षेत्र अन्तर्गत योजना तथा कार्यक्रमको लागि **रु १ अर्ब २८ करोड ७६ लाख ६५** हजार प्रक्षेपण गरिएको भए पनि पुजितग खर्च जम्मा रु ३ आ.ब.को लागि रु ३४ करोड १२ लाख ३९ हजार खर्च हुने प्रक्षेपण गरिएको छ।

तालिका नं. २४: विषयगत उपक्षेत्र बमोजिमका योजना तथा कार्यक्रमको लागि मध्यमकालिन खर्च संरचना रु हजारमा

उद्देश्य नं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	एकाइ	प्रति एकाइ लागत	वार्षिक अनुमाजिक स्रोत (रु. हजारमा) र वार्षिक लक्ष्य (संख्यामा)								जिम्मेवारी	दि वि ल संकेत	रा वि ल संकेत	प्र वि ल संकेत	लैंगिक संकेत	जलवायु संकेत
				पहिलो वर्ष		दोस्रो वर्ष		तेस्रो वर्ष		तीन वर्षको जम्मा							
				लक्ष्य	बजेट	लक्ष्य	बजेट	लक्ष्य	बजेट	लक्ष्य	बजेट						
	१. आर्थिक विकास		**६०००७**	**५९६**	**८४७२५**	**६४६**	**१०१३२२**	**१०४१**	**१०५८५५**	**२२८३**	**२९१९०२**						
	१.१ कृषि विकास		**३२०७**	**२६०**	**९५३५**	**३०२**	**११७७५**	**५९३**	**१६११५**	**११५५**	**३७४२५**						
१	मेहनती कृषि उद्यमीलाई पुरस्कार सहित प्रोत्साहन	संख्या	५०	२५	१२५०	४०	२०००	५०	२५००	११५	५७५०	पालिका	१ र २	४	३	प्र	अ
१	नीजि सार्वजनिक साझेदारितामा कृषि उपकरण खरिद	जना	७५	२०	१५००	२०	१५००	३०	२२५०	७०	५२५०	पालिका	१ र २	४	३	अ	त
१	नीजि सार्वजनिक साझेदारितामा टनेलमा खेती	संख्या	१००	१०	१०००	२०	२०००	३०	३०००	६०	६०००	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	अ	त
१	तरकारी तथा फलफूलका विरुवा वितरण कार्यक्रम	समूह	४०	४०	२००	४०	२००	४०	२००	१२०	६००	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	प्र	अ

१	च्याउ खेतीमा उद्यमीलाई सहयोग कार्यक्रम	जना	५०	५	२५०	५	२५०	५	२५०	१५	७५०	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	प्र	अ
१	उन्नत जातको बीउँ वितरण कार्यक्रम	परिवार	२	१००	२००	१००	२००	२५०	२००	४५०	६००	पालिका	१ र २	४	३	प्र	अ
१	एक वडा एक कृषि कार्यक्रम संचालन पूर्वाधार विकस	संख्या	३००	३	९००	३	९००	१००	९००	१०६	२७००	पालिका	१ र २	४	३	अ	अ
१	कृषि उपज संकलन केन्द्रहरु निर्माण	संख्या	१०००	०	०	०	०	३	१०००	३	१०००	पालिका र प्रदेश	१ र २	४	३	अ	अ
१	प्राङ्गारिक तरकारी खेती व्यवसाय संचालनमा सहयोग	संख्या	८०	३	२४०	५	४००	१	४००	९	१०४०	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	अ	प्र
१	ग्रीन हाउसमा बेमौषमी तरकारी तथा फलफूल खेती	संख्या	५०	५	२५०	५	२५०	५	२५०	१५	७५०	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	त	प्र
१	कृषि विकासका लागि अनुसन्धान तथा प्रकाशन	संख्या	७५	१	७५	१	७५	१	७५	३	२२५	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	त	अ
१	कोभिडबाट प्रभावित घरपरिवारलाई कृषि अनुदान	संख्या	२५	१०	२५०	२०	५००	३०	७५०	६०	१५००	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	प्र	अ
१	खाद्य सुरक्षाका लागि समुदाय अभिमुखिकरण कार्यक्रम	इभेन्ट	५००	१	५००	०	०	१	५००	२	१०००	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	अ	अ
१	कृषि उपज वस्तुको संकलन प्रशोधन र वजारीकरण सहयोग	संख्या	२०	२०	४००	२०	४००	२०	४००	६०	१२००	पालिका र प्रदेश	१ र २	४	३	अ	प्र
१	प्राङ्गारिक मल विकास कार्यक्रम	समूह	२०	५	१००	५	१००	५	१००	१५	३००	पालिका	१ र २	४	३	अ	प्र
१	कृषि प्रदर्शनी मेलाको आयोजना	संख्या	१००	१	१००	१	१००	१	१००	३	३००	पालिका	१ र २	४	३	त	प्र
१	माग माआधारित कृषि तालिम	संख्या	३००	५	१५००	५	१५००	५	१५००	१५	४५००	पालिका	१ र २	४	३	प्र	प्र
१	एक गाउँ एक कृषि पकेट क्षेत्र कार्यक्रम	संख्या	१२०	१	१२०	५	६००	७	८४०	१३	१५६०	पालिका र प्रदेश	१ र २	४	३	अ	प्र

१	कृषि बिमा अनुशिक्षण कार्यक्रम	इभेन्ट	५०	१	५०	१	५०	१	५०	३	१५०	पालिका	१ र २	४	३	प्र	प्र
१	रैथाने तथा उन्नत जातको वीउँबिजनको उत्पादन र संरक्षण	इभेन्ट	५०	१	५०	३	१५०	५	२५०	९	४५०	पालिका	१ र २	४	३	अ	प्र
१	पर्यायवरणीय संरक्षण कार्यक्रम	संख्या	२००	३	६००	३	६००	३	६००	९	१८००	पालिका	१ र २	४	३	अ	प्र
	१.२ पशुपन्छी पालन		**२५६१०**	**२५२**	**३४९००**	**२५९**	**३४६५७**	**३५८**	**३५६५०**	**८६९**	**१०५२०७**						
२	पशुपन्छीको लागि औषधी खरिद	एकमुष्ट	१५००	१	१५००	१	१५००	१	१५००	३	४५००	पालिका	१ र २	४	३	अ	प्र
२	चरण क्षेत्र संरक्षण तथा भुँई घाँसको बीउ वितरण कार्यक्रम	समूह	१०	२०	२००	२०	२००	१५	१५०	५५	५५०	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	अ	प्र
२	भकारो सुधार कार्यक्रम	घरपरिवार	२००	१०	२०००	१०	२०००	१०	२०००	३०	६०००	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	प्र	प्र
२	सफल पशुपन्छी व्यवसायीलाई पुरस्कार प्रोतसाहन	उद्यमी	१०	१५	१५०	२०	२००	२५	२५०	६०	६००	पालिका	१ र २	४	३	प्र	प्र
२	पशुपन्छीमा आधारित संकलन केन्द्रहरु संचालन गर्ने	संख्या	५००	३	१५००	३	१५००	३	१५००	९	४५००	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	अ	प्र
२	पशु विमा कार्यक्रमको अनुशिक्षण संचालन	समूह	५०	१	५०	१	५०	१	५०	३	१५०	पालिका	१ र २	४	३	अ	प्र
२	वडास्तरिय पशुपन्छी परिक्षण शिविर संचालन	स्थान	५०	१४	७००	१४	७००	१४	७००	४२	२१००	पालिका	१ र २	४	३	प्र	प्र
२	सबै प्रकारका वनमा घाँस विकास कार्यक्रम	समूह	५०	१०	५००	१०	५००	१०	५००	३०	१५००	पालिका	१ र २	४	३	प्र	प्र
२	पशुरोगमा आकस्मिक सहयोगका लागि एग्रोभेट संचालन	उद्यमी	८०	५	४००	५	४००	५	४००	१५	१२००	पालिका	१ र २	४	३	अ	प्र
२	पशुरोगमा उपचारका लागी युवालाई प्राविधिक तालिम	संख्या	१००	५	५००	५	५००	५	५००	१५	१५००	पालिका र प्रदेश	१ र २	४	३	अ	प्र
२	स्वास्थ मासु तथा डेरी पसल संचालन	संख्या	१००	३	३००	५	७	५	५००	१३	८०७	पालिका र प्रदेश	१ र २	४	३	अ	प्र

२	मागमा आधारित पशु उपचार सेवा	संख्या	१५	१०	१५०	१०	१५०	१०	१५०	३०	४५०	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	अ	प्र
२	मिनरल ब्लक खरिद कार्यक्रम	संख्या	३०	१५	४५०	१५	४५०	१५	४५०	४५	१३५०	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	अ	प्र
२	लगानी साझेदारितामा आधारित उपकरण खरिद	संख्या	१५	१००	१५००	१००	१५००	२००	३०००	४००	६०००	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	त	प्र
२	व्यवसायिक कुखुरा पालन अनुदान कार्यक्रम	संख्या	१००	५	५००	५	५००	५	५००	१५	१५००	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	प्र	अ
२	विपन्न समुदायलाई वंगुर सुंगुर पालनमा अनुदान	संख्या	५०	५	२५०	५	२५०	५	२५०	१५	७५०	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	प्र	अ
२	बाखा पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम	संख्या	१२००	१	१२००	१	१२००	१	१२००	३	३६००	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	अ	अ
२	पशुपालन तालिम संचालन	संख्या	५०	१४	७००	१४	७००	१४	७००	४२	२१००	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	अ	अ
२	व्यवसायिक माछापालन अनुदान कार्यक्रम	संख्या	१५०	०	०	०	०	०	०	०	०	पालिका	१ र २	४	३	प्र	प्र
२	कोभिडबाट प्रभावित घरपरिवारलाई पशुपालनमा अनुदान	संख्या	१५०	५	७५०	५	७५०	५	७५०	१५	२२५०	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	प्र	प्र
२	पशु प्रदर्शनी मेला	संख्या	१००	१	१००	१	१००	१	१००	३	३००	पालिका	१ र २	४	३	अ	प्र
२	आधुनिक खोर निर्माण सहयोग	संख्या	१००	५	५००	५	५००	५	५००	१५	१५००	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	अ	प्र
२	बोयर स्रोत केन्द्र विकास	संख्या	१०००	१	१०००	१	१०००	०	०	२	२०००	पालिका र प्रदेश	१ र २	४	३	त	प्र
२	दुग्ध चिस्यान केन्द्र संचालन	संख्या	१००००	१	१००००	१	१००००	१	१००००	३	३००००	पालिका र प्रदेश	१ र २	४	३	प्र	प्र

२	पशु बधशाला स्थापना	संख्या	५०००	१	५०००	१	५०००	१	५०००	३	१५०००	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	प्र	प्र
२	दुग्ध डेरीमा आधारित उद्यमशिलता विकास कार्यक्रम	संख्या	५०००	१	५०००	१	५०००	१	५०००	३	१५०००	पालिका र गैसस	१ र २	४	३	प्र	प्र
	१.३ सिंचाई		**३९५०**	**२८**	**१३१००**	**३३**	**१७१००**	**३४**	**१८८००**	**९५**	**४९०००**						
३	पक्कि कुलो निर्माण	संख्या	१५००	१	१५००	२	३०००	३	४५००	६	९०००	पालिका र प्रदेश	१ र २	४	३	त	प्र
३	साना सिंचाई आयोजनाहरु निर्माण	संख्या	४००	५	२०००	७	२८००	७	२८००	१९	७६००	पालिका र प्रदेश	१ र २	४	३	त	प्र
३	निमित्त सिंचाई कुलो मर्मत	संख्या	२००	३	६००	४	८००	४	१०००	११	२४००	पालिका र प्रदेश	१ र २	४	३	त	अ
३	लिफ्ट सिंचाई आयोजनाहरु निर्माण	संख्या	१५००	४	६०००	५	७५००	५	७५००	१४	२१०००	पालिका र प्रदेश	१ र २	४	३	त	प्र
३	आकाशेपानी संकलन पोखरीहरु निर्माण	संख्या	२५०	१०	२५००	१०	२५००	१०	२५००	३०	७५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१ र २	४	३	त	प्र
३	प्लाष्टिक पोखरी निर्माण	संख्या	१००	५	५००	५	५००	५	५००	१५	१५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१ र २	४	३	त	अ
	१.४ पर्यटन, सांस्कृति तथा सम्पदा विकास		**६७००**	**१७**	**८४५०**	**१२**	**५३५०**	**१३**	**६०५०**	**४२**	**१९८५०**						
४	साविकका र नयाँ पर्यटकीय गन्तव्यको पहिचनका लागि अध्ययन	संख्या	५००	१	५००	०	०	०	०	१	५००	पालिका र प्रदेश	९	६	५	त	त
४	पर्यटन विकास गुरुयोजना निर्माण तथा कार्यान्वयन	संख्या	१०००	१	१०००	०	०	०	०	१	१०००	पालिका	९	६	५	त	त

४	कृषि पर्यटन विकासका लागि होम्स्टे निर्माण गर्न समुदायलाई प्राविधिक सहयोग	कार्य क्रम	७००	१	७००	१	७००	२	१४००	४	२८००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	६	५	त	त
४	जोखिममा रहेका पर्यटकीय क्षैत्रको जीर्णोद्वार कार्यक्रम	संख्या	८००	१	८००	१	८००	१	८००	३	२४००	पालिका	९	६	५	त	त
४	पर्यटन सूचना केन्दको स्थापना र व्इवस्थापन	संख्या	५००	१	५००	०	०	०	०	१	५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	६	५	त	प्र
४	पर्यटकिय स्थलहरुको भिडियो डकुमेन्टरी निर्माण तथा प्रचारप्रसार	कार्य क्रम	५००	१	५००	०	०	०	०	१	५००	पालिका	९	६	५	त	त
४	पर्यटन विकासका लागि युवा सशक्तिहरण कार्यक्रम	कार्य क्रम	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका	९	६	५	अ	त
४	धार्मिक स्थालहरुको निर्माण तथा मर्मत	संख्या	७५०	२	१५००	२	१५००	२	१५००	६	४५००	पालिका	९	६	५	अ	अ
४	स्थानीय सांस्कृति संरक्षण तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	कार्य क्रम	३००	१	३००	०	०	१	३००	२	६००	पालिका	९	६	५	प्र	प्र
४	स्थानीय पर्यटन उद्यमीहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	कार्य क्रम	१५०	१	१५०	१	१५०	१	१५०	३	४५०	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	६	५	प्र	प्र
४	पर्यटन गाइड तथा जनशक्ति उत्पदन र परिचालन	संख्या	२००	०	०	१	२००	१	२००	२	४००	पालिका	९	६	५	प्र	अ
४	हरेक वडामा पिकनिक स्थल निर्माण	संख्या	३००	५	१५००	५	१५००	४	१२००	१४	४२००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	६	५	अ	प्र
४	पर्यटकीय स्थलहरुको आमसञ्चार तथा वेवसाईट मार्फत प्रचार	कार्य क्रम	५००	१	५००	०	०	०	०	१	५००	पालिका	९	६	५	त	त

	१.५ उद्योग, व्यापार, व्यवसाय तथा आपूर्ति सहकारी प्रवद्धन		**१७८४०**	**३४**	**१६०४०**	**३६**	**३०७४०**	**३९**	**२७५४०**	**१०९**	**७४३२०**						
५	युवा उधमशिलता विकास योजना निर्माण र कार्यान्वयन	कार्य क्रम	१००	१	१००	१	१००	१	१००	३	३००	पालिका	१ र २	२	७	अ	अ
५	युवा उद्यमीहरुका लागि सीप विकास तालिम	कार्य क्रम	४०	१	४०	१	४०	१	४०	३	१२०	पालिका	१ र २	२	७	प्र	अ
५	उद्यमीहरुका लागि व्यवसायिक योजना तयारीमा सहयोग	संख्या	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका	१ र २	२	७	अ	अ
५	जडिबुटी उद्योग स्थापना तथा सञ्चालन	कार्य क्रम	१००००	०	०	१	१००००	०	०	१	१००००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१ र २	२	७	अ	प्र
५	साना तथा मझौला उद्योग स्थापनामा साझेदारिता	कार्य क्रम	५०००	१	५०००	२	१००००	३	१५०००	६	३००००	पालिका	१ र २	२	७	अ	प्र
५	कृषि, पशुपन्छी उत्पादनको अन्तराष्ट्रिय बजारीकरण कार्यमा समन्वय	कार्य क्रम	१०००	१	१०००	०	०	१	१०००	२	२०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१ र २	२	७	अ	प्र
५	उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण	उद्यमी	१००	१०	१०००	१०	१०००	१०	१०००	३०	३०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१ र २	२	७	प्र	प्र
५	उद्यमशिलता विकास कार्यक्रम	उद्यमी	४००	३	१२००	५	२०००	७	२८००	१५	६०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१ र २	२	७	प्र	अ
५	कोसेलीगृह संचलान	संख्या	१००	१	१००	०	०	०	०	१	१००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१ र २	२	७	प्र	प्र

५	सहकारी प्रवर्द्धन कार्यक्रम	संख्या	५००	१४	७०००	१४	७०००	१४	७०००	४२	२१०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१ र २	२	७	प्र	प्र
५	सफल युवा उद्योमी पुरस्कृत कार्यक्रम	संख्या	१००	१	१००	१	१००	१	१००	३	३००	पालिका, प्रदेश	१ र २	२	७	प्र	प्र
	१.६ श्रम, रोजगारी र सामाजिक सुरक्षा		**२७००**	**५**	**२७००**	**४**	**१७००**	**४**	**१७००**	**१३**	**६१००**						
६	बेरोजगार युवाहरुका लागि सीपमूलक तालिम सञ्चालन	कार्य क्रम	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	३	३०००	पालिका	१ र २	२	७	प्र	अ
६	अनौपचारिक क्षेत्रका रोजगारीमा भएका व्यथितिहरुको अध्ययन गर्ने	इभेन्ट	१०००	१	१०००	०	०	०	०	१	१०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१ र २	२	७	त	अ
६	समान रोजगारी तथा समान ज्याला प्रदान गर्न नीति कार्यन्वयन कार्यक्रम	कार्य क्रम	३००	१	३००	१	३००	१	३००	३	९००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१ र २	२	७	प्र	त
६	सबै प्रकारका रोजगारीका अवसरमा सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभुति दिने	कार्य क्रम	२००	१	२००	१	२००	१	२००	३	६००	पालिका	१ र २	२	७	प्र	त
६	बीमा कम्पनीहरुसँग समन्वय गरि रोजगारदाताले बीमा गर्न पहल गर्ने	कार्य क्रम	२००	१	२००	१	२००	१	२००	३	६००	पालिका	१ र २	२	७	अ	त
	२ सामाजिक विकास		**४७१३५**	**२२७६**	**१०३६९५**	**२७७६**	**९२५०५**	**३५५१**	**१००६२०**	**८६०३**	**२९६८२०**						
	२.१ समुदाय लक्षित स्वास्थ्य कार्यक्रम		**३५६०**	**६५**	**८०५०**	**७०**	**८१५०**	**१००**	**८७५०**	**२३५**	**२४९५०**						
७	युवा स्वास्थ्य जनशक्ति तयार	जना	१५	५	७५	५	७५	५	७५	१५	२२५	पालिका	३	७	८	अ	अ
७	गर्भवती र सुत्केरी महिला सुरक्षा कार्यक्रम	कार्य क्रम	२००	५	१०००	५	१०००	५	१०००	१५	३०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	प्र	अ

७	ग्रामिण स्वास्थ्य कार्यकर्ताको क्षमता अभिवृद्धि	कार्य क्रम	३००	५	१५००	५	१५००	५	१५००	१५	४५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	प्र	अ
७	अल्पकालिन र दिर्घ रोगको अध्ययन अनुसन्धान	इभेन्ट	३००	१	३००	१	३००	१	३००	३	९००	पालिका	३	७	८	अ	अ
७	रोग अनुसार शिविर संचालन	इभेन्ट	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	प्र	अ
७	स्वास्थ्य विमाको प्रभावकारी कार्यान्वियन	इभेन्ट	७५	५	३७५	५	३७५	५	३७५	१५	११२५	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	प्र	अ
७	स्थानीय जडिबुटि विज्ञको खोजी गरि सहयोग गर्ने	इभेन्ट	१५०	२	३००	२	३००	२	३००	६	९००	पालिका	३	७	८	अ	प्र
७	महिला तथा बाल पोषण सुधार कार्यक्रम	इभेन्ट	२००	३	६००	३	६००	३	६००	९	१८००	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	प्र	अ
७	सम्भावित महामारीबाट बच्न सचेतना कार्यक्रम	इभेन्ट	२००	३	६००	३	६००	३	६००	९	१८००	पालिका	३	७	८	प्र	अ
७	उच्च जोखिम समुदायमा स्वास्थ्य सेवा	इभेन्ट	५००	२	१०००	२	१०००	२	१०००	६	३०००	पालिका	३	७	८	प्र	अ
७	स्वास्थ्य स्वयमसेवी प्रोत्साहन कार्यक्रम	इभेन्ट	२०	२५	५००	३०	६००	६०	१२००	११५	२३००	पालिका	३	७	८	त	अ
७	दीर्घरोगी उपचार सहयोग	संख्या	५०	५	२५०	५	२५०	५	२५०	१५	७५०	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	प्र	अ
७	गर्भपतन सम्बन्धी खुल्ला शिक्षा कार्यक्रम	इभेन्ट	५०	१	५०	१	५०	१	५०	३	१५०	पालिका	३	७	८	अ	प्र

७	स्थानीय स्वास्थ्य कार्यकर्ता क्षमता अभिवृद्धि	इभेन्ट	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	प्र	अ
७	एच आई भि पिडितका लागि सहयोग कार्यक्रम	इभेन्ट	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका	३	७	८	प्र	अ
	२.२ स्वास्थ्य संस्थामा भौतिक संरचना तथा उपकरण व्यवस्थापन		**३९०३**	**५५**	**३७५०**	**८**	**६१५**	**५४**	**७५०**	**११७**	**५११५**						
८	नयाँ स्वास्थ्य केन्द्र निर्माण	संख्या	४००	१	४००	०	०	०	०	१	४००	पालिका	३	७	८	प्र	प्र
८	हरेक स्वास्थ्य संस्थामा शौचालय तथा खानेपानीका धारा निर्माण	संख्या	१००	१	१००	२	२००	३	३००	६	६००	पालिका	३	७	८	प्र	प्र
८	आमा स्वास्थ्य घर निर्माण	संख्या	४००	१	४००	१	४००	०	०	२	८००	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	प्र	अ
८	सबै वडामा बर्थिङ्ग सेन्टरको स्थापना तथा व्यवस्थापन	संख्या	३००	०	०	०	०	१	३००	१	३००	पालिका	३	७	८	प्र	प्र
८	पालिकास्तरिय नगर अस्पतालमा हानिकारक स्वास्थ्यजन्य फोहर	संख्या	२०००	१	२०००	०	०	०	०	१	२०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	अ	प्र
८	व्यवस्थापन प्लान्ट सेटअप									०	०						
८	सबै स्वास्थ्य संस्थामा आधुनिक उपकरणको व्यवस्थापन	संख्या	७००	१	७००	०	०	०	०	१	७००	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	प्र	अ
८	समुदायमा स्ट्रेचर र अन्य प्राथमिक उपकरण उपलब्ध	संख्या	३	५०	१५०	५	१५	५०	१५०	१०५	३१५	पालिका	३	७	८	प्र	अ

	२.३ विद्यालयको भौतिक संरचना तथा प्रविधिक विकास		**७४१०**	**३१**	**१९७००**	**३३**	**२७७००**	**२९**	**३४९५०**	**९३**	**८२३५०**						
९	नयाँ तथा पुराना बाल विकास केन्द्रको भौतिक संरचना निर्माणमा सहयोग	संख्या	१००	६	६००	६	६००	६	६००	१८	१८००	पालिका	४	२	७	अ	अ
९	पुस्तकालय, प्रयोगशाला निर्माण तथा व्यवस्थापन	संख्या	६५०	२	१३००	२	१३००	२	१३००	६	३९००	पालिका, प्रदेश	४	२	७	त	अ
९	शौचालय निर्माण तथा मर्मत	संख्या	१००	२	२००	२	२००	२	२००	६	६००	पालिका	४	२	७	प्र	प्र
९	खेलमैदन मर्मत तथा व्यवस्थापन	संख्या	३००	२	६००	२	६००	२	६००	६	१८००	पालिका	४	२	७	त	अ
९	खानेपानीको धारा/टयाङ्गी निर्माण	संख्या	१००	२	२००	२	२००	२	२००	६	६००	पालिका, प्रदेश र गैसस	४	२	७	प्र	प्र
९	विद्यालयमा विद्युत वा सोलारद्वारा विजुली व्यवस्था	संख्या	३००	२	६००	२	६००	२	६००	६	१८००	पालिका	४	२	७	अ	प्र
९	विद्यालयमा कम्प्यूटर शिक्षा लागू गर्ने	संख्या	६५०	३	१९५०	३	१९५०	३	१९५०	९	५८५०	पालिका	४	२	७	अ	अ
९	विद्यालय वरिपरि तारवार/पर्खाल निर्माण	संख्या	५००	३	१५००	३	१५००	३	१५००	९	४५००	पालिका, प्रदेश	४	२	७	त	अ
९	विद्यालयमा ई हाजिरि	संख्या	१०	५	५०	५	५०	०	०	१०	१००	पालिका	४	२	७	त	प्र
९	विद्यालय/कलेज/क्याम्पस भवन निर्माण	संख्या	४०००	३	१२०००	५	२००००	७	२८०००	१५	६००००	पालिका	४	२	७	अ	प्र
९	विद्यालय/कलेज/क्याम्पस भवन मर्मत	संख्या	७००	१	७००	१	७००	०	०	२	१४००	पालिका	४	२	७	अ	प्र
	२.४ सामुदायिक शिक्षा सुधार		**१९३१०**	**५९०**	**३४४७५**	**८३५**	**२००५०**	**१५७२**	**२१५००**	**२९९७**	**७६०२५**						
१०	शिक्षक तथा प्रशासनिक कर्मचारीका लागि तालिम	कार्य क्रम	२००	१	२००	१	२००	१	२००	३	६००	पालिका	४	२	७	अ	त

१०	बाल विकास केन्द्रमा बालमैत्री पठनपाठनका लागि शिक्षकलाइ तालिम	कार्य क्रम	३००	१	३००	१	३००	१	३००	३	९००	पालिका	४	२	७	अ	त
१०	विद्यालयमा सीपमुलक स्थानीय पाठ्यक्रम लागू गर्ने	संख्या	१००	१	१००	०	०	०	०	१	१००	पालिका	४	२	७	अ	त
१०	नमूना विद्यालय घोषणा गर्दै जाने	संख्या	५००	१	५००	२	१०००	३	१५००	६	३०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	४	२	७	अ	प्र
१०	शुद्ध खानेपानी तथा सरसफाईको व्यवस्थापन	कार्य क्रम	२००	१	२००	२	४००	३	६००	६	१२००	पालिका, प्रदेश र गैसस	४	२	७	प्र	प्र
१०	जेहेन्दार तथा विपन्न विद्यार्थीलाई छात्रवृत्तिमा वृद्धि	संख्या	५	५००	२५००	७५०	३७५०	१५००	७५००	२७५०	१३७५०	पालिका	४	२	७	प्र	त
१०	प्राविधिक शिक्षँलयको व्यवस्थापन	संख्या	१५०००	१	१५०००	०	०	०	०	१	१५०००	पालिका	४	२	७	प्र	अ
१०	विद्यालय व्यवस्थापन समितिको क्षमता अभिवृद्धि	कार्य क्रम	३००	५	१५००	५	१५००	५	१५००	१५	४५००	पालिका, प्रदेश	४	२	७	अ	अ
१०	विद्यालयमा ईकोक्लब गठ तथा व्यवस्थापन	कार्य क्रम	५०	१०	५००	१०	५००	१०	५००	३०	१५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	४	२	७	त	प्र
१०	लागत साझेदारीमा शैक्षिक भ्रमण आयोजना	कार्य क्रम	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका	४	२	७	त	अ
१०	विद्यालयमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि अभिमुखीकरण	कार्य क्रम	३००	२	६००	२	६००	२	६००	६	१८००	पालिका	४	२	७	अ	अ
१०	विद्यालयहरुमा दिगो विकासका लक्ष्यको अभिमुखिकरण	कार्य क्रम	५००	५	२५००	५	२५००	५	२५००	१५	७५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	४	२	७	प्र	प्र

१०	पालिकास्तरिय अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन	कार्य क्रम	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका	४	२	७	प्र	अ
१०	जनप्रतिनिकि वि.व्य.स. अभिभावक अन्तरक्रिया	कार्य क्रम	५	१५	७५	१०	५०	१०	५०	३५	१७५	पालिका	४	२	७	प्र	अ
१०	विद्यालयमा स्यानिटरी प्याडको व्यवस्था	संख्या	२००	१५	३०००	१५	३०००	०	०	३०	६०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	४	२	७	प्र	प्र
१०	विद्यालयमा इन्टरनेटको व्यवस्था	संख्या	५०	१०	५००	१५	७५०	१५	७५०	४०	२०००	पालिका	४	२	७	त	अ
१०	विद्यालयमा दिवा खाजा भान्से तालिम	कार्य क्रम	३००	५	१५००	५	१५००	५	१५००	१५	४५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	४	२	७	अ	अ
१०	एक विद्यालय एक करेशावारी कार्यक्रम	कार्य क्रम	३००	१५	४५००	१०	३०००	१०	३०००	३५	१०५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	४	२	७	अ	अ
	२.५ खानेपानी तथा सरसफाई		**२६४०**	**९२**	**१३११०**	**८५**	**१४१३०**	**७६**	**१२७१०**	**२५३**	**३९९५०**						
११	पुराना खानेपानीका आयोजनाहरु मर्मत	संख्या	२००	५	१०००	१०	२०००	१०	२०००	२५	५०००	पालिका	६	५	१	प्र	प्र
११	नयाँ खानेपानीका साना आयोजनाहरु निर्माण	संख्या	५००	५	२५००	५	२५००	१०	५०००	२०	१००००	पालिका	६	५	१	अ	प्र
११	खानेपानी तथा सरसफाई नीति तयार तथा लागू	कार्य क्रम	२०	१४	२८०	०	०	१४	२८०	२८	५६०	पालिका, प्रदेश र गैसस	६	५	१	अ	प्र
११	खानेपानीका मूलको खोजी तथा संरक्षण अभियान	संख्या	२०	१४	२८०	१४	२८०	१४	२८०	४२	८४०	पालिका, प्रदेश र गैसस	६	५	१	अ	प्र

११	जलाधार तथा स्रोत संरक्षण कार्यक्रम	कार्य क्रम	५००	५	२५००	५	२५००	५	२५००	१५	७५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	६	५	१	अ	प्र
११	खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धी सीप तालिम	कार्य क्रम	३००	२	६००	२	६००	२	६००	६	१८००	पालिका, प्रदेश र गैसस	६	५	१	प्र	प्र
११	खानेपानी उपभोक्ता समिति पदाधिकारीलाई तालिम	कार्य क्रम	१५०	३	४५०	५	७५०	५	७५०	१३	१९५०	पालिका, प्रदेश र गैसस	६	५	१	अ	अ
११	खानेपानी उपभोक्ता समितिमा जगेडा कोष विकास	संख्या	१००	१	१००	१	१००	१	१००	३	३००	पालिका, प्रदेश र गैसस	६	५	१	अ	अ
११	शुद्ध पिउनेपानीका लागि सचेतनामुलक कार्यक्रम	कार्य क्रम	१५०	१४	२१००	१४	२१००	०	०	२८	४२००	पालिक	६	५	१	अ	प्र
११	शौचालय मर्मत तथा प्रयोगमा सचेतना अभियान	कार्य क्रम	१५०	१४	२१००	१४	२१००	०	०	२८	४२००	पालिका, प्रदेश र गैसस	६	५	१	प्र	प्र
११	सार्वजनिक स्थलमा शौचालय निर्माण	संख्या	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिक	६	५	१	अ	प्र
११	फोहोर सङ्कलन तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	कार्य क्रम	५०	१४	७००	१४	७००	१४	७००	४२	२१००	पालिका, प्रदेश	६	५	८	अ	प्र
	२.६ महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग		**३९९२**	**१३८२**	**१३५१०**	**१६८५**	**१३७६०**	**१६६०**	**१३८६०**	**४७२७**	**४११३०**						
१२	महिला सशक्तिकरण कार्यक्रम संचालन	कार्य क्रम	२००	२	४००	२	४००	२	४००	६	१२००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	२	७	प्र	अ

१२	महिला तथा आमा समूहहरु सँग जीविकोपार्जन कार्यक्रम	कार्य क्रम	४००	२	८००	२	८००	२	८००	६	२४००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	२	७	प्र	अ
१२	महिला तथा घरेलु हिंसा न्यूनीकरण कार्यक्रम	कार्य क्रम	२००	२	४००	२	४००	२	४००	६	१२००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	२	७	प्र	अ
१२	महिला उद्यमी तयार गर्न सीपमुलक तालिम	कार्य क्रम	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका, प्रदेश	५	२	७	प्र	अ
१२	हिंसा पिडित महिलाहरुका लागि कानुनी सहायता	जना	५	५०	२५०	५०	२५०	२०	१००	१२०	६००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	२	७	प्र	अ
१२	एकल महिला उद्यमी विकास कार्यक्रम	जना	५०	२०	१०००	२०	१०००	२०	१०००	६०	३०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	२	७	प्र	अ
१२	असहाय अशक्त महिला पुनर्स्थापना केन्द्र	वटा	५००	१	५००	०	०	०	०	१	५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	२	७	प्र	अ
१२	महिला नेतृत्व विकास कार्यक्रम	कार्य क्रम	२००	२	४००	२	४००	२	४००	६	१२००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	२	७	प्र	अ
१२	महिला समूहमा वित्तिय साक्षरता कार्यक्रम	कार्य क्रम	१५०	३	४५०	३	४५०	३	४५०	९	१३५०	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	२	७	प्र	अ

१२	महिला साक्षरता वृद्धि कार्यक्रम	कार्य क्रम	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	२	७	प्र	अ
१२	गर्भवती महिलाहरुको आकस्मिक उद्दारमा सहयोग	जना	२००	५	१०००	५	१०००	५	१०००	१५	३०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	२	७	प्र	अ
१२	असहाय बालबालिका पुनस्थापना कार्यक्रम	कार्य क्रम	१५	४	६०	४	६०	४	६०	१२	१८०	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	६	७	प्र	अ
१२	पालिकास्तरिय बाल हेल्पलाइन जडान	वटा	१००	१	१००	०	०	०	०	१	१००	पालिका, प्रदेश	५	६	७	प्र	अ
१२	जेष्ठ नागरिक सम्मान कार्यक्रम	कार्य क्रम	२	१२००	२४००	१५००	३०००	१५००	३०००	४२००	८४००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	६	७	प्र	अ
१२	जेष्ठ नागरिकहरुको स्वास्थ्योपचारमा शिविर	इभेन्ट	३००	२	६००	२	६००	२	६००	६	१८००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	६	७	प्र	अ
१२	बालबालिका सहयोग अनुगमन तथा निरिक्षण	कार्य क्रम	५०	५	२५०	५	२५०	५	२५०	१५	७५०	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	६	७	प्र	अ
१२	जेष्ठ नागरिक स्याहार कार्यक्रम	जना	५०	१०	५००	१५	७५०	२०	१०००	४५	२२५०	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	६	९	प्र	अ

१२	अपाङ्गताका आधारमा उपचार सहयोग	जना	५०	५०	२५००	५०	२५००	५०	२५००	१५०	७५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	६	३	प्र	अ
१२	अपाङ्गता भएका व्यक्तिको लागि सीपमूलक तालिम	कार्य क्रम	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	६	३	प्र	अ
१२	असहाय व्यक्तिको लागि जीविकोपार्जन सहयोग कार्यक्रम	कार्य क्रम	२०	२०	४००	२०	४००	२०	४००	६०	१२००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	६	३	प्र	अ
	२.७ युवा तथा खेलकुद		**६३२०**	**६१**	**१११००**	**६०**	**८१००**	**६०**	**८१००**	**१८१**	**२७३००**						
१३	युवा चाहनाको आधारमा सीपमुलक तालिम	कार्य क्रम	३००	१	३००	१	३००	१	३००	३	९००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	५	१	अ	अ
१३	लागत बाँडफाँडका आधारमा व्यवसाय संचालन	जना	५०	२०	१०००	२०	१०००	२०	१०००	६०	३०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	५	१	प्र	अ
१३	युवा उद्यमी अनुदान कार्यक्रम	जना	१५०	१०	१५००	१०	१५००	१०	१५००	३०	४५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	५	१	प्र	अ
१३	कोभिडबाट प्रभावित युवालाई अनुदान सहयोग	जना	१५०	५	७५०	५	७५०	५	७५०	१५	२२५०	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	५	१	प्र	अ
१३	किशोरी आर्थिक सशक्तिकरण कार्यक्रम	कार्य क्रम	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	५	१	प्र	अ

१३	साझेधारी लगानीमा युवा उद्यम सञ्चालन	जना	३००	५	१५००	५	१५००	५	१५००	१५	४५००	पालिका	५	५	१	प्र	अ
१३	किशोरीहरुका लागि प्रजनन शिक्षा कार्यक्रम	कार्य क्रम	५०	५	२५०	५	२५०	५	२५०	१५	७५०	पालिका	५	५	१	प्र	अ
१३	हिंसा न्यूनीकरणमा युवा परिचालन कार्यक्रम	कार्य क्रम	२००	१	२००	१	२००	१	२००	३	६००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	५	१	प्र	अ
१३	पालिकास्तरिय खेलकुद मैदान निर्माण	स्थान	३०००	१	३०००	०	०	०	०	१	३०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	५	१	त	अ
१३	वार्डस्तरिय खेलकुद मैदान निर्माण	स्थान	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	३	३०००	पालिका	५	५	१	त	अ
१३	पालिकास्तरिय खेलकुदहरुको आयोजना	कार्य क्रम	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	५	१	त	प्र
१३	प्रतिभावान खेलाडिहरुलाई प्रशिक्षणमा पठाउने	जना	९०	५	४५०	५	४५०	५	४५०	१५	१३५०	पालिका	५	५	१	त	अ
१३	विभिन्न प्रकोप व्यवस्थापनमा युवा परिचालन	जना	३०	५	१५०	५	१५०	५	१५०	१५	४५०	पालिका, प्रदेश र गैसस	५	५	१	त	प्र
	३ पूर्वाधार क्षेत्र		**६९३८२**	**२०६**	**२२२४६१**	**२१३**	**२६७१०१**	**२४०**	**३६१५६१**	**६५९**	**८५११२३**						
	३.१ बस्ति आवास भवन तथा सार्वजनिक निर्माण		**२५६००**	**२७**	**३२८००**	**२७**	**३२८००**	**२७**	**३२८००**	**८१**	**९८४००**						
१४	अति विपन्न वर्गका लागि आवास निर्माण	जना	३००	२५	७५००	२५	७५००	२५	७५००	७५	२२५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	३	२	प्र	प्र

१४	सार्वजनिक निर्माणमा प्रदेश तथा केन्द्र सरकारसँग सहलगानी	स्थान	२५०००	१	२५०००	१	२५०००	१	२५०००	३	७५०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	३	२	अ	प्र
१४	खेतीयोग्य भू-उपयोगका लागि कृषक प्रोत्साहन कार्यक्रम	कार्य क्रम	३००	१	३००	१	३००	१	३००	३	९००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	३	२	त	प्र
	३.२ सडक तथा यातायत		**४२२००**	**७४**	**१२७९६०**	**८१**	**१७२६००**	**११३**	**२६८०६०**	**२६८**	**५६८६२०**						
१५	स्थानीय ग्राभेल सडक कालोपत्रे गर्ने	किमि	१००००	२	२००००	५	५००००	१०	१०००००	१७	१७००००	पालिका, प्रदेश	९	३	२	अ	प्र
१५	धूले सडक ग्राभेल गर्ने	किमि	१२००	२०	२४०००	२५	३००००	४०	४८०००	८५	१०२०००	पालिका, प्रदेश	९	३	२	अ	प्र
१५	नयाँ ट्रयाक खोल्ने	किमि	३०००	१०	३००००	१०	३००००	२०	६००००	४०	१२००००	पालिका, प्रदेश	९	३	२	अ	प्र
१५	वातावरणमैत्री पर्यटकीय सडक विस्तार	किमि	१०००	२	२०००	३	३०००	०	०	५	५०००	पालिका, प्रदेश	९	३	२	अ	प्र
१५	सडक सुरक्षा उपभोक्ता समिति गठक तथा तालिम	कार्य क्रम	२०	३	६०	०	०	३	६०	६	१२०	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	३	२	त	प्र
१५	सडक सुरक्षा उपभोक्ता समितिलाई बजेट व्यवस्था	वटा	२०	१८	३६०	१८	३६०	१८	३६०	५४	१०८०	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	३	२	अ	प्र
१५	सडकको दायावायाँ हरियाली विकास कार्यक्रम	कार्य क्रम	२००	१	२००	२	४००	१	६००	४	१२००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	३	२	त	प्र

१५	पालिकास्तरिय वसपार्क व्यवस्थापन	वटा	१००००	१	१००००	०	०	०	०	१	१००००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	३	२	त	प्र
१५	सडक प्रयोग सम्बन्धी सचेतनामुलक कार्यक्रम	कार्य क्रम	२००	१	२००	१	२००	२	४००	४	८००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	३	२	अ	प्र
१५	विद्यालयहरुमा ट्राफिक नियममा सचेतता कार्यक्रम	कार्य क्रम	२०	५	१००	५	१००	५	१००	१५	३००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	३	२	अ	प्र
१५	दुर्घटना न्यूनीकरणका लागि यातायत समितिसँग सम्न्वय	कार्य क्रम	२०	१	२०	१	२०	१	२०	३	६०	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	३	२	अ	प्र
१५	दुर्घटना विमाको कार्यान्वयनका लागि समन्वय	कार्य क्रम	२०	१	२०	१	२०	१	२०	३	६०	पालिका, प्रदेश	९	३	२	अ	प्र
१५	खोला, नदीहरुमा पक्की पुल निर्माण	कार्य क्रम	९०००	३	२७०००	५	४५०००	५	४५०००	१३	११७०००	पालिका, प्रदेश	९	३	२	अ	प्र
१५	ग्रामिण वस्तीहरुमा झोलुङ्गे पुल निर्माण	वटा	३५००	२	७०००	१	३५००	१	३५००	४	१४०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	३	२	अ	प्र
१५	कृषि सडक निर्माण	किमि	१५००	३	४५००	३	७५००	५	७५००	११	१९५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	३	२	अ	प्र
१५	पर्यटकीय पद मार्ग निर्माण	किमि	२५००	१	२५००	१	२५००	१	२५००	३	७५००	पालिका, प्रदेश	९	३	२	त	प्र
	३.३ जलश्रोत विद्युत र उर्जा		**१२६०**	**७६**	**६०१७५**	**७६**	**६०१७५**	**७६**	**६०१७५**	**२२८**	**१८०५२५**						

१६	नेपाल विद्युत प्राधिकरणको सहकार्यमा सबै वस्तिमा विद्युतको पहुँच विस्तार गर्ने	किमि	१२००	५०	६००००	५०	६००००	५०	६००००	१५०	१८००००	पालिका, प्रदेश र गैसस	७	७	१	अ	प्र
१६	विद्युततको प्रयोग र सावधानी सम्बन्धी सचृतनामूलक कार्यक्रम	कार्य क्रम	५०	१	५०	१	५०	१	५०	३	१५०	पालिका, प्रदेश	७	७	१	अ	प्र
१६	विद्युत मर्मत कार्यमा दक्ष जनशक्ति उत्पादन	जना	५	५	२५	५	२५	५	२५	१५	७५	पालिका, प्रदेश	७	७	१	अ	प्र
१६	दुर्गम वस्तिमा सोलार जडान	परिवार	५	२०	१००	२०	१००	२०	१००	६०	३००	पालिका, प्रदेश	७	७	१	अ	प्र
	३.४ सूचना तथा सञ्चार व्यवस्थापन		**३२२**	**२९**	**१५२६**	**२९**	**१५२६**	**२४**	**५२६**	**८२**	**३५७८**						
१७	सूचना र प्रविधिको सदुपयाग सम्बन्धी सचेतना	कार्य क्रम	६०	१	६०	१	६०	१	६०	३	१८०	पालिका, प्रदेश	७	७	६	अ	प्र
१७	शिक्षा, स्वास्थ्य संस्थामा इन्टरनेटको व्यवस्था	संस्था	१२	१८	२१६	१८	२१६	१८	२१६	५४	६४८	पालिका, प्रदेश	७	७	६	त	प्र
१७	साइवर अपराध र कानुनी जटिलतामा सचेतना	कार्य क्रम	५०	५	२५०	५	२५०	५	२५०	१५	७५०	पालिका, प्रदेश	७	७	६	अ	प्र
१७	कृषि, वन, स्वास्थ्य, कर, सङ्कलनमा स्मार्ट प्रविधि लागू	सफ्टवेयर	२००	५	१०००	५	१०००	०	०	१०	२०००	पालिका, प्रदेश	७	७	६	त	प्र
	४ वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन		**१२१६५**	**१८६**	**३६५१५**	**१८८**	**४०८१५**	**१६०**	**३८४३५**	**५३४**	**११५७६५**						
	४.१ वन तथा जैविक विविधता		**१६१०**	**१३**	**२९१०**	**१३**	**२९१०**	**१३**	**२९१०**	**३९**	**८७३०**						
१८	वन संरक्षणका लागि सचेतनामूलक कार्यक्रम	कार्य क्रम	६०	१	६०	१	६०	१	६०	३	१८०	पालिका, प्रदेश	९	७	८	अ	प्र
१८	खाली वनमा वृक्षा रोपन कार्यक्रम	स्थान	३००	२	६००	२	६००	२	६००	६	१८००	पालिका, प्रदेश	९	७	८	त	प्र

१८	जडिबुटी संरक्षणका लागि पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम	स्थान	१००	१	१००	१	१००	१	१००	३	३००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	७	८	त	प्र
१८	वन नर्सरी विकास कार्यक्रम	स्थान	२००	१	२००	१	२००	१	२००	३	६००	पालिका, प्रदेश	९	७	८	अ	प्र
१८	वन हेरालु व्यवस्थापनका लागि सामुदायिक वन सँग समन्वय	जना	५०	१	५०	१	५०	१	५०	३	१५०	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	७	८	अ	प्र
१८	चोरी सिकारी पैठारीका लागि रोकथाम कार्यक्रम	स्थान	१००	१	१००	१	१००	१	१००	३	३००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	७	८	अ	प्र
१८	पैह्रो रोकथामका लागि समिति परिचालन	कार्य क्रम	१००	१	१००	१	१००	१	१००	३	३००	पालिका, प्रदेश	९	७	८	अ	प्र
१८	नदी नियन्त्रण तथा खोला रोकथाममा लागि चेटबाँध कार्यक्रम	स्थान	५००	३	१५००	३	१५००	३	१५००	९	४५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	७	८	अ	प्र
१८	आगलागी नियन्त्रणका लागि सचेतनामूलक कार्यक्रम	कार्य क्रम	१००	१	१००	१	१००	१	१००	३	३००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	७	८	अ	प्र
१८	सावउसका पदाधिकारीहरुलाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम	कार्य क्रम	१००	१	१००	१	१००	१	१००	३	३००	पालिका, प्रदेश	९	७	८	अ	प्र
	४.२ भूसंरक्षण तथा जलाधार विकास		**७५०**	**८**	**२१००**	**८**	**२१००**	**८**	**२१००**	**२४**	**६३००**						
१९	पैह्रो रोकथामका लागि चेटबाँध कार्यक्रम	स्थान	३००	१	३००	१	३००	१	३००	३	९००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	७	८	त	प्र

१९	जलाधार संरक्षण नीति अभिमुखिकरण कार्यक्रम	स्थान	१५०	२	३००	२	३००	२	३००	६	९००	पालिका, प्रदेश र गैसस	९	७	८	त	प्र
१९	बाढी तथा पैह्रो ग्रस्त क्षेत्रमा वृक्षारोपन	स्थान	३००	५	१५००	५	१५००	५	१५००	१५	४५००	पालिका, प्रदेश	९	७	८	त	प्र
	४.३ वातावरण संरक्षण तथा फोहरमैला व्यवस्थापन		**१०६०**	**३२**	**१५८०**	**३०**	**८८०**	**१६**	**६००**	**७८**	**३०६०**						
२०	फोहरमैला व्यवस्थापन कार्यविधि तयार	संख्या	२००	१	२००	०	०	०	०	१	२००	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	अ	प्र
२०	घरघरमा फोहरमैला वर्गिकरणका लागि अभिमुखिकरण	कार्य क्रम	२०	१४	२८०	१४	२८०	०	०	२८	५६०	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	अ	प्र
२०	ल्याण्डफिल साइटको व्यवस्थापन	वटा	५००	१	५००	०	०	०	०	१	५००	पालिक	३	७	८	त	प्र
२०	फोहरको वर्गिकरण गरि मल तयारी	कार्य क्रम	३००	१	३००	१	३००	१	३००	३	९००	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	अ	प्र
२०	सार्वजनिक स्थलमा फोहर फ्याक्ने कार्यको रोकथाम	कार्य क्रम	२०	१४	२८०	१४	२८०	१४	२८०	४२	८४०	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	अ	प्र
२०	प्लाष्टिक बाल्न प्रतिबन्ध	कार्य क्रम	२०	१	२०	१	२०	१	२०	३	६०	पालिका, प्रदेश र गैसस	३	७	८	अ	प्र
	४.४ विपदु जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन		**८७४५**	**१३३**	**२९९२५**	**१३७**	**३४९२५**	**१२३**	**३२८२५**	**३९३**	**९७६७५**						

२१	विपद् पूर्वको तयारीका लागि व्यवस्थापन	पटक	२५०	१	२५०	१	२५०	१	२५०	३	७५०	पालिक	१३	७	९	अ	प्र
२१	विपद् सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम	कार्य क्रम	१५०	१४	२१००	१४	२१००	०	०	२८	४२००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१३	७	९	अ	प्र
२१	विपद् सम्बन्धी विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम	कार्य क्रम	१०	५	५०	५	५०	५	५०	१५	१५०	पालिका, प्रदेश र गैसस	१३	७	९	अ	प्र
२१	आपतकालिन उद्दार तथा खोज सम्बन्धी युवालाइ तालिम	जना	५	२५	१२५	२५	१२५	२५	१२५	७५	३७५	पालिका, प्रदेश र गैसस	१३	७	९	अ	प्र
२१	विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय कोष स्थापना	वटा	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१३	७	९	अ	प्र
२१	विपदमा राहत वितरण	जना	१५०	५०	७५००	५०	७५००	५०	७५००	१५०	२२५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१३	७	९	अ	प्र
२१	स्थानीय अनुकुलन योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन	स्थान	३०	५	१५०	५	१५०	५	१५०	१५	४५०	पालिका, प्रदेश र गैसस	१३	७	९	अ	प्र
२१	विपद्बाट प्रभावित घरपरिवारको व्यवस्थापन	परिवार	१५०	२५	३७५०	२५	३७५०	२५	३७५०	७५	११२५०	पालिका, प्रदेश र गैसस	१३	७	९	अ	प्र
२१	विपद् अनुमानका यन्त्रहरु जडान	स्थान	५०००	१	५०००	०	०	०	०	१	५०००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१३	७	९	अ	प्र

२१	जलवायु अनुकुलनका लागि स्मार्ट कृषि तथा	कार्य क्रम	२०००	५	१००००	१०	२००००	१०	२००००	२५	५००००	पालिका	१३	७	९	अ	प्र
२१	पशुपालन कार्यक्रम सञ्चालन									०	०						
२१	विपद व्यवस्थापनका सामाग्री खरिद	प्याकेज	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१३	७	९	अ	प्र
	५. संस्थागत विकास तथा सुशासन		**१९०५५**	**३१**	**४७१२०**	**३०**	**३३१२०**	**२८**	**५१२०**	**८९**	**८५३६०**						
	५.१ संस्थागत विकास तथा सुशासन		**१५७८५**	**२०**	**४३८३०**	**१९**	**२९८३०**	**१७**	**१८३०**	**५६**	**७५४९०**						
२२	सरकारी, नागरिक समाज र विकास साझेदारहरु विच अन्तरक्रिया	नियमित	५	२	१०	२	१०	२	१०	६	३०	पालिका, प्रदेश र गैसस	१६	२	७	अ	प्र
२२	आवश्यक सुविधा र उपकरणसहित ईन्टरनेट सेवा विस्तार	संस्था	४००	१	४००	१	४००	१	४००	३	१२००	पालिका, प्रदेश	१६	२	७	अ	अ
२२	सार्वजनिक भवन निर्माण	वटा	१४०००	३	४२०००	२	२८०००	०	०	५	७००००	पालिका, प्रदेश	१६	२	७	त	प्र
२२	वेभसाईट संचालन तथा अधावधिक	नियमित	७५	१	७५	१	७५	१	७५	३	२२५	पालिका	१६	२	७	त	त
२२	लेखा र वित्तीय सुशासन क्षमता विकास तथा अभिवृद्धि कार्यक्रम	कार्य क्रम	९०	१	९०	१	९०	१	९०	३	२७०	पालिका	१६	२	७	अ	त
२२	राजश्व बाँडफाँड बृद्धिका लागि समन्वय कार्यक्रम	कार्य क्रम	९०	१	९०	१	९०	१	९०	३	२७०	पालिका	१६	२	७	अ	प्र
२२	राजश्व संकलनमा सुधार कार्यक्रम	कार्य क्रम	७५	१	७५	१	७५	१	७५	३	२२५	पालिका	१६	२	७	अ	प्र
२२	राजस्व सुधार तथा परिचालन क्षमता विकास कार्यक्रम	कार्य क्रम	९०	१	९०	१	९०	१	९०	३	२७०	पालिका	४	२	७	अ	प्र
२२	उत्कृष्ट कर्मचारी पुरस्कार कार्यक्रम	जना	१०	५	५०	५	५०	५	५०	१५	१५०	पालिका	४	२	७	अ	प्र

२२	कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि	इभेन्ट	१५०	१	१५०	१	१५०	१	१५०	३	४५०	पालिका	४	२	७	अ	अ
२२	जनप्रतिनिधि क्षमता अभिवृद्धि	इभेन्ट	३००	१	३००	१	३००	१	३००	३	९००	पालिका, प्रदेश र गैसस	४	२	७	अ	अ
२२	सार्वजनिक सुनुवाइ कार्यक्रम	कार्य क्रम	३००	१	३००	१	३००	१	३००	३	९००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१६	२	७	अ	अ
२२	सामाजिक लेखा परिक्षण कार्यक्रम	कार्य क्रम	२००	१	२००	१	२००	१	२००	३	६००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१६	२	७	अ	अ
	५.२ गैह्र सरकारी संघसंस्थासँग सहकार्य		**३२७०**	**११**	**३२९०**	**११**	**३२९०**	**११**	**३२९०**	**३३**	**९८७०**						
२३	समुदाय विकासका चुनौतीहरुको खोजी तथा परियोजना डिजाइनमा सहयोग	नियमित	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१७	२	७	अ	अ
२३	अनुगमन, नतिजा मापन तथा प्रतिवेदन क्षमता विकास	इभेन्ट	२००	१	२००	१	२००	१	२००	३	६००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१६	२	७	अ	अ
२३	सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षण	इभेन्ट	३००	१	३००	१	३००	१	३००	३	९००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१६	२	७	अ	अ
२३	नागरिक वडापत्र जारी तथा परिपालना	नियमित	१५०	१	१५०	१	१५०	१	१५०	३	४५०	पालिका, प्रदेश र गैसस	१६	२	७	अ	अ

२३	सूचनाको हक सम्वन्धी अनुशिक्षण कार्यक्रम	कार्य क्रम	३००	१	३००	१	३००	१	३००	३	९००	पालिका, प्रदेश	१६	२	७	अ	अ
२३	सामुदायिक संस्थाको क्षमता विकास कार्यक्रम	कार्य क्रम	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१६	२	७	अ	अ
२३	सामुदायिक प्रहरी व्यवस्थापन कार्यक्रम	कार्य क्रम	३००	१	३००	१	३००	१	३००	३	९००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१६	२	७	अ	अ
२३	मेलमिलापकर्ताको क्षमता विकास कार्यक्रम	कार्य क्रम	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१६	२	७	प्र	अ
२३	सूचना तथा प्रविधि व्यवस्थापन तालिम	कार्य क्रम	५००	१	५००	१	५००	१	५००	३	१५००	पालिका, प्रदेश र गैसस	१६	२	७	प्र	अ
२३	गैह्र सरकारी संस्था र पालिका विच अर्धवार्षिक	नियमित	२०	२	४०	२	४०	२	४०	६	१२०	पालिका, प्रदेश र	१६	२	७	प्र	अ